

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1941:37
FÖRSVARSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

ANGÅENDE

REVISION AV GÄLLANDE
REKVISITIONSLAGSTIFTNING

AVGIVET AV

*inom försvarsdepartementet
tillkallade utredningsmän*

S T O C K H O L M

1 9 4 1

Statens offentliga utredningar 1941

Kronologisk förteckning

1. Sociala försvarsberedskapskommittén. Betänkande. Del 3. Förslag till krigspensionsförordning m. m. Beckman. 120 s. Fö.
2. Betänkande med förslag rörande restaureringen av Uppsala domkyrka. Uppsala, Almqvist & Wiksell. 82 s. 16 pl. E.
3. Åtgärder för bekämpande av homosexualitetens samhällsfarliga yttringar. Norstedt. 58 s. Ju.
4. Utredning angående byggnadskostnaderna. Beckman. viij, 386 s. S.
5. Betänkande med allmänna riktlinjer för åstadkommande av tidigare inbetalning av utskylder. Del 1. Marcus. 522 s. Fi.
6. Betänkande med allmänna riktlinjer för åstadkommande av tidigare inbetalning av utskylder. Del 2. Marcus. 143 s. Fi.
7. Förslag till rättegångsbalk av Kungl. Maj:t den 14 februari 1941 godkänt såsom grundval för processlagberedningens fortsatta verksamhet. Norstedt. iv, 530 s. Ju.
8. Lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m. m. 1. Lagtext. Norstedt. vij, 141 s. Ju.
9. Lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m. m. 2. Motiv. Norstedt. 720 s. Ju.
10. 1938 års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen. Marcus. 435 s. Fi.
11. Betänkande med förslag om inrättande av en statlig brandskola m. m. Beckman. 63 s. K.
12. Betänkande med förslag till förståtligande av den allmänna väghållningen på landet m. m. Beckman. 276 s. K.
13. Förslag till revision av den svenska evangelieboken. Norstedt. viij, 478 s. E.
14. Betänkande med utredning och förslag till åtgärder för främjande av hantverk och småindustri. Marcus. 127 s. H.
15. Betänkande rörande bekämpande av väggohyra. Idun. (4), 120 s. S.
16. Betänkande angående vattenförening. 2. Tekniska och biologiska utredningar. Norstedt. 288 s. Ju.
17. Betänkande angående revision av tjänsteförteckningen i vad avser allmänna civilförvaltningen. Del 1. Lönegraderna A 1—A 29. Norstedt. 134 s. Fi.
18. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 1. Tiden augusti 1939—juni 1940. Idun. 436 s. Fo.
19. Betänkande angående fiskarens ekonomiska organisation och reglering av fiskmarknaden. Marcus. 73 s. Jo.
20. Betänkande med förslag till ändrad lydelse av § 16 regeringsformen. Hægström. 128 s. Ju.
21. Statistisk utredning rörande fri rättegång. Norstedt. 38 s. Ju.
22. Betänkande med förslag till livsmedelsstadga m. m. Hægström. 573 s. S.
23. Domänstyrelsens förslag till grunder för värdering av skog vid taxering av fastighet m. m. Kihlström. 83 s. Fi.
24. Betänkande med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet. Marcus. 62 s. Jo.
25. Strafflagberedningens promemoria med förslag till lag om kastrering m. m. Marcus. 36 s. Ju.
26. Supplement nr 6 till Sveriges familjenamn 1920. Stat. repr.-anst. 53 s. Ju.
27. Betänkande med utredning och förslag angående läkarutbildningen. 1. Utbildningen till medicine licentiatexamen. Thule. vij, 376 s. E.
28. Betänkande med förslag angående underlättande av deltagandet i kommunala val. Norstedt. 60 s. S.
29. Socialvårdskommitténs betänkande. 3. Statistisk undersökning angående fattigvårdens understödsverksamhet. Beckman. 127 s. S.
30. Betänkande och förslag angående soldatvården. Beckman. 147 s. Fö.
31. Betänkande med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 om församlingsstyrelse i Stockholm. Av Å. Hassler. Hægström. 90 s. E.
32. Strafflagberedningens utlåtande med förslag till lagstiftning angående åtgärder mot homosexualitetens samhällsfarliga yttringar. Marcus. 50 s. Ju.
33. Betänkande och förslag angående förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. Del 2. Distriktskanslierna. Del 3. Trafikavdelningen. Beckman. 165 s. K.
34. Den svenska sjöfartsnäringens ekonomi åren 1936 och 1937. Norstedt. 196 s. H.
35. Betänkande med förslag angående utbildningen av värnpliktiga och fast anställt manskap vid armén. Beckman. iv, 295 s. Fö.
36. Utredning om utlandssvenskarna. Norstedt. 205 s. S.
37. Betänkande angående revision av gällande rekvisitjonslagstiftning. Marcus. 111 s. Fö.

Ann. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1941:37
FÖRSVARSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE

ANGÅENDE

REVISION AV GÄLLANDE
REKVISITIONSLAGSTIFTNING

AVGIVET AV

*inom försvarsdepartementet
tillkallade utredningsmän*

STOCKHOLM 1941
ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG
419011

REKVISITORSKAPET
REVISIONEN I GÄLLNINGAR
REKVISITORSKAPET

1911

Innehållsförteckning.

	Sid.
Skrivelse till statsrådet	5
I. Inledning.	
Gällande författningar	7
Påtalade brister i gällande lagstiftning. Direktiven för utredningen....	12
II. Utredningen.	
Allmänna synpunkter	15
Rekvisitionslagen	21
Rekvisitionsförordningen	31
Uttagningsförordningen	48
Beredskapsförfogandelagen.....	62
Följdändringar i andra författningar m. m.	65
De nya bestämmelsernas ikraftträdande	65
III. Författningsförslag.	
Rekvisitionslag	66
Rekvisitionsförordning	74
Uttagningsförordning	97
Förordning om ändrad lydelse av 9 och 14 §§ motorfordonsförordningen	108
Kungörelse om ändrad lydelse av 23 och 28 §§ luftskyddskungörelsen	109
Beredskapsförfogandelag.....	110

INSTITUTIONAL

ARRIVED BY AIRMAIL

I. INTRODUCTION

General Information

State of the Institution

II. ORGANIZATION

Administrative Structure

Faculty

Students

Staff

Board of Trustees

Other Organizations

III. FINANCIAL STATEMENT

Income

Expenses

Assets

Liabilities

Reserves

Other

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Försvarsdepartementet.

Genom beslut den 3 februari 1941 har chefen för försvarsdepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 31 januari 1941 anmodat landshövdingen K. S. Levinson, borgmästaren G. H. F. Strandell, ledamoten av riksdagens andra kammare G. Persson i Falla och överstelöjtnanten vid intendenturkåren N. A. Knutsson-Hall att biträda inom departementet med utredning angående revision av gällande rekvisitionslagstiftning, varjämte departementschefen uppdrog åt Levinson att i egenskap av ordförande leda utredningsmännens arbete och åt t. f. revisionssekreteraren, assessorn i hovrätten över Skåne och Blekinge F. K. I. Öhman att i egenskap av sekreterare biträda utredningsmännen vid uppdragets utförande.

Sedermera har chefen för försvarsdepartementet anmodat majoren i fälttygkårens reserv C. W. Elliot, kaptenen vid generalstabskåren C. G. F. af Klintberg samt regementsveterinären J. F. Wilhelmson att såsom sakkunniga biträda utredningsmännen i vissa frågor.

På grund av nådig remiss ha utredningsmännen den 23 maj 1941 avgivit utlåtande över en av chefen för marinen gjord underdånig framställning angående bemanningen av fartyg, som uttagits enligt fartygsuttagningslagen.

Till utredningsmännen ha vidare, för att tagas under övervägande vid uppdragets fullgörande, överlämnats dels den 13 februari 1941 en underdånig framställning den 31 januari 1941 från riksdagens militieombudsman och en skrivelse den 22 juni 1940 från länsstyrelsen i Älvsborgs län till chefen för försvarsdepartementet jämte ett av överbefälhavaren den 13 juli 1940 däröver avgivet yttrande dels den 22 september 1941 en av tjänstförrättande chefen för arméstaben, enligt bemyndigande av chefen för armén, med skrivelse den 19 september 1941 till chefen för försvarsdepartementet överlämnad, den 10 i samma månad dagtecknad framställning från länsstyrelsen i Hallands län till chefen för armén dels den 3 oktober 1941 en un-

derdånig skrivelse den 5 juli 1941 från chefen för marinen dels ock slutligen den 4 november 1941 en underdånig skrivelse den 8 oktober 1941 från länsstyrelsen i Kopparbergs län. Vissa av dessa skrivelser, nämligen de från länsstyrelserna i Älvsborgs, Hallands och Kopparbergs län ha ej ansetts böra föranleda något förslag från utredningsmännens sida.

Sedan utredningen numera avslutats, få utredningsmännen vördsamt överlämna betänkande med förslag till författningar i ämnet.

Förslagen avse:

- 1) rekvisitionslag;
- 2) förordning med närmare bestämmelser angående tillämpning av rekvisitionslagen (rekvisitionsförordning);
- 3) förordning om uttagning under fredstid av vissa förnödenheter för krigsmaktens behov (uttagningsförordning);
- 4) förordning om ändrad lydelse av 9 och 14 §§ motorfordonsförordningen;
- 5) kungörelse om ändrad lydelse av 23 och 28 §§ luftskyddskungörelsen; samt
- 6) beredskapsförfogandelag.

Stockholm den 19 december 1941.

KARL LEVINSON.

GÖSTA STRANDELL.

GUNNAR PERSSON.

NILS KNUTSSON-HALL.

/ I. Öhman.

I. Inledning.

Gällande författningar.

Enligt 74 § regeringsformen äger Konungen, då enligt beslut av Konungen i statsrådet och efter utfärdande av riksdagskallelse rikets krigsmakt eller någon del därav ställas på krigsfot, i den ordning, på det sätt och på de villkor samt med den skyldighet för staten till ersättning, som bestämmas i särskild av Konungen och riksdagen samfällt stiftad lag, låta av kommuner eller enskilda utfordra förnödenheter och tjänstbarheter, som må vara att i orten tillgå och som erfordras för fyllande av sådana krigsmaktens oundgängliga behov, vilka icke på annat sätt kunna med tillräcklig skyndsamhet tillgodoses.

Med stöd härav ha utfärdats följande nu gällande lagar — samtliga hänförliga till den s. k. rekvisitionslagstiftningen — nämligen *rekvisitionslagen* den 31 mars 1938 (nr 87), *fartygsuttagningslagen* den 9 april 1926 (nr 66) samt *häst- och fordonsanskaffningslagen* den 27 april 1934 (nr 84). Till envar av dessa lagar hör en tillämpningsförfattning.

Fartygsuttagningslagen samt häst- och fordonsanskaffningslagen innehålla i motsats till rekvisitionslagen även bestämmelser om förberedande åtgärder i fredstid, *uttagnings*, för tillgodoseende av mobiliseringsbehovet av de ifrågasvarande förnödenheterna.

Det tvångsingripande, för vilket 74 § regeringsformen utgör grundvalen, har av historiska skäl betraktats som en pålaga, vilken icke under alla förhållanden måst vara förbunden med ersättning. Å andra sidan har för rätten till sådant tvångsingripande uppställts den förutsättningen, att krigsmakten eller del därav ställts på krigsfot d. v. s. att allmän eller partiell mobilisering anbefallts.

Rekvisitionslagen avser att tillgodose sådana krigsmaktens behov, som äro av tillfällig och lokal natur. Efter anbefalld mobilisering må Konungen bestämma, att från kommuner och enskilda må rekvireras vissa närmare angivna förnödenheter och tjänstbarheter, som må vara att tillgå i orten och som erfordras för fyllande av sådana krigsmaktens oundgängliga behov, vilka icke kunna på annat sätt tillgodoses med tillräcklig skyndsamhet. Bland de förnödenheter, som kunna anskaffas genom rekvisition, ingå även hästar, fordon och fartyg. Rekvisitionsrätt tillkommer de militära myndigheter, åt vilka Konungen meddelar sådan rätt. Rekvisition skall ske genom skriftlig,

av rekvisitionen undertecknad handling. Rekvisition må ej omfatta annat än vad som finnes att tillgå hos den, som skall fullgöra densamma, ej heller sådant, som är oundgängligen nödvändigt för dennes behov eller näring. Egendom tages i regel i anspråk med äganderätt, såvida ej fråga är om byggnader, anläggningar och markområden. Beträffande vissa rekvisitionsföremål såsom byggnader, fordon och fartyg är ägaren eller innehavaren skyldig att tåla eller vidtaga ändring eller förflyttning av inredning och utrustning. Avser rekvisition vissa angivna slag av förnödenheter eller tjänstbarheter och är ej rekvisitionen ställd omedelbart till den, som skall fullgöra densamma, ansvarar vederbörande kommun för dess utgörande. Vid försummelse att fullgöra rekvisition må det rekvisiterade uttagas genom myndighets försorg. I fråga om de grunder, efter vilka ersättning skall gäldas, stadgas att ersättning icke utgår för nyttjande av obegagnade byggnader, skogs- och hagmarker samt obrukade fält, ej heller för kvarter, stallrum och plats under tak för materiel m. m. Pågår inkvartering under så lång tid, att kvartervärden därigenom åsamkas särskilda kostnader eller avsevärda olägenheter, må dock ersättning utgå med skäligt belopp. I andra fall än nu nämnts utgår städse ersättning. I den mån pris, efter vilket ersättning bör utgå, lämpligen kan på förhand bestämmas, skola taxor å nämnda pris upprättas i den ordning nedan sägs. För avgörande av ersättningsfrågor skola finnas en riksvärderingsnämnd för hela riket och lokala värderingsnämnder. Riksvärderingsnämnden består av fem ledamöter, av vilka tre utses av Konungen och två av central myndighet. Lokal värderingsnämnd skall finnas för varje landstingsområde och varje stad, som ej deltagar i landsting, samt bestå av tre ledamöter, nämligen en, tillika ordförande, vald av landstinget eller stadsfullmäktige, en utsedd av arméfördelningschef (motsvarande) samt en utsedd av länsstyrelsen. Prissättning i taxa verkställas av riksvärderingsnämnden så ock enligt dennas bestämmande av lokal värderingsnämnd. Taxa, som upprättats av lokal värderingsnämnd, skall underställas riksvärderingsnämndens prövning. Beträffande ersättningens bestämmande fungera olika organ, allteftersom taxa är tillämplig eller ej. I förra fallet bestämmes ersättningen av den mottagande militära myndigheten, i senare fallet av lokal värderingsnämnd. Myndighetens beslut överklagas hos lokal värderingsnämnd, vars beslut i sin tur överklagas hos riksvärderingsnämnden. I fall då taxa ej är tillämplig och lokal värderingsnämnd finner skälig anledning antaga, att ersättningen bör skattas till högre belopp än tjugutusen kronor, skall nämnden hänskjuta ersättningsfrågan till riksvärderingsnämndens omedelbara avgörande.

Slutligen må här nämnas några stadganden i rekvisitionslagens tillämpningsförfattning, *rekvisitionsförordningen* den 10 juni 1938 (nr 304). Beträffande mottagandet å kronans vägnar av rekvisiterad förnödenhet gäller enligt denna förordning, att besiktning i regel skall äga rum. Besiktningen för rättas av tre gode män. Över besiktning skall upprättas instrument, vilket bl. a. tjänar till ledning vid ersättningens bestämmande. — Kronans rätt skall bevakas, inför lokal värderingsnämnd av ombud, som förordnats av

länsstyrelsen, och inför riksvärderingsnämnden av ombud, som förordnats av Kungl. Maj:t. Det ankommer på lokalt ombud att å kronans vägnar överklaga beslut av lokal värderingsnämnd. — I fråga om ersättnings gäldande gäller följande. Ersättning, som bestämts av den mottagande myndigheten, erlägges genast. Har ersättning bestämts av värderingsnämnd, expedieras beslutet därom till länsstyrelsen vilken, så snart slutligt beslut föreligger, utbetalar ersättningen.

Fartygsuttagningslagen avser att tillgodose behovet av de fartyg ur handelsflottan eller eljest i enskild ägo, vilka erfordras för mobilisering av krigsmakten. För detta syfte meddelas i lagen bestämmelser angående de förberedelser, som i fredstid äro erforderliga för nämnda behovs tillgodoseende, samt fastställas därjämte normerna för fartygens ianspråktagande vid krigstillfälle. Det antal fartyg, som erfordras för mobilisering, bestämmas av Konungen och uttages, likaledes av Konungen, redan under fredstid från de olika fartygsinspektionsdistrikten. Uttagning sker i regel vart femte år. Förslag till uttagningen upprättas av en fartygsuttagningskommission, bestående av sex utav Konungen utsedda ledamöter. Kommissionen äger, där så finnes nödigt, förrätta besiktning å såväl till uttagning ifrågasatt som ock uttaget fartyg. Besiktningen skall så ordnas att någon förlust därigenom icke tillskyndas fartygsägaren. Över uttagna fartyg och deras ägare skall fartygsuttagningskommissionen föra en fartygsrulla. Kommissionen skall tillställa ägare av uttaget fartyg besked om uttagningen i form av uttagningssedel. Ägare av fartyg, som uttagits, har ålagts uppgiftsskyldighet i olika avseenden. Sålunda skall, om sådant fartyg övergått till annan ägare, upphuggits eller gått förlorat eller uppenbarligen icke är i sådant skick, att det omedelbart kan användas till krigsbruk, anmälan härom göras till fartygsuttagningskommissionen. Vidare skola uppgifter lämnas om tagen försäkring å fartyget samt om de för fartyget nödvändiga inventarierna m. m. — Beträffande ianspråktagande av fartyg vid krigstillfälle gäller, att ägare av uttaget fartyg, sedan mobilisering anbefallts, är skyldig inställa fartyget å ort och tid, varom Konungen meddelar bestämmelser. Fartyg tages enligt lagen i anspråk med allenast nyttjanderätt. Fartyg, som är avsett för marinen, skall i de fall Konungen så förordnar undergå besiktning m. m. genom en särskild undersökningsnämnd. Med avseende å annat fartyg än nu nämnts tillkommer det myndighet, till vilket fartyget skall överlämnas, att anordna besiktning. Möter hinder för fartygs inställande, skall anmälan härom ske till bl. a. fartygsuttagningskommissionen, vilken det åligger att, där hindret innefattar laga förfall, uttaga annat fartyg i dess ställe. Föreligger icke laga förfall, tillämpas samma förfaringsätt som rekvisitionslagen för motsvarande fall anvisar. I fråga om bestämmandet och gäldandet av ersättning för uttaget fartygs inställande och begagnande efter anbefalld mobilisering skola föreskrifterna i rekvisitionslagen vinna tillämpning. Slutligen må nämnas, att lagen enligt uttryckligt stadgande icke verkar ändring i fartygsägarers skyldighet att fullgöra rekvisition enligt rekvisitionslagen.

Genom kungörelse den 18 juni 1927 (nr 274) ha föreskrifter meddelats

rörande tillämpning av fartygsuttagningslagen. Enligt kungörelsen gäller ifråga om ianspråktagande vid krigstillfälle bland annat följande. Sedan mobilisering anbefallts, åligger det chefen för marinen eller, ifråga om fartyg som uttagits för övriga försvarsgrenar, chefen för försvarsstaben att lämna ägare av uttaget fartyg, som skall inställas, närmare föreskrifter angående inställandet. Anvisningar i detta avseende må, där så befinnes lämpligt, meddelas redan i fredstid. — Den i fartygsuttagningslagen omförmälda undersökningsnämnden skall bestå av fem ledamöter, nämligen en officer, en mariningenjör eller annan lämplig ingenjör, en fartygsinspektör samt två av länsstyrelsen utsedda representanter för fartygsägarna.

Häst- och fordonsanskaffningslagen innefattar dels bestämmelser angående förberedande åtgärder i fredstid (uttagning) för anskaffning av de hästar, hästfordon, motorfordon och motorredskap, som erfordras för krigsmaktens mobilisering, dels ock regler rörande ifrågavarande förnödenhetens ianspråktagande vid mobilisering (mönstring).

I fråga om uttagningen i fredstid av hästar och hästfordon innehåller lagen följande grundläggande bestämmelser: Den geografiska enheten för såväl uttagningen i fredstid som ock inmönstringen vid mobilisering utgöres av hästmönstringsområdet. Rikets indelning i hästmönstringsområden verkställles av Konungen. Antalet dylika områden utgör för närvarande 318. Konungen bestämmer inom vilka områden uttagning i fredstid skall äga rum samt antalet hästar och fordon, som därvid skall uttagas, ävensom tiden för uttagningen. I regel skall uttagning äga rum vart fjärde år. — Uttagningsmyndighet är en av länsstyrelsen förordnad hästuttagningsman eller, enligt Konungens bestämmande, militär myndighet. För att tjäna som grundval för uttagningen skall, då Konungen därom förordnar, inom varje kommun upprättas en hästägareförteckning genom polismyndighetens försorg. Uttagning av hästar skall ske efter besiktning; dock må Konungen, där så ur krigsberedskapssynpunkt prövas kunna ske utan olägenhet, förordna att uttagning må äga rum utan besiktning. Det åligger uttagningsmyndighet att över verkställd uttagning upprätta en häst- och fordonsrulla med uppgift om uttagna hästar och fordon samt deras ägare. I rulla upptagen ägare skall tillställas mönstringsbesked, angivande vad han på grund av uttagningen har att iakttaga. I syfte att sätta uttagningsmyndigheten i tillfälle att verkställa erforderlig kompletteringsuttagning, har ägare av uttagen häst ålagts skyldighet att göra anmälan hos uttagningsmyndigheten, därest hästen dör, avyttras eller av annan anledning ej längre kan tagas i anspråk för det avsedda ändamålet.

För uttagningen i fredstid av motorfordon och motorredskap utgör länet enheten. Det antal, som skall uttagas, bestämmes av Konungen. Uttagningen verkställles genom länsstyrelsens försorg. Besiktning äger ej rum. Över uttagna fordon och redskap skall länsstyrelsen föra motorfordonsrulla och motorredskapsrulla. Beträffande mönstringsbesked och vederbörande ägares anmälningskyldighet gälla motsvarande föreskrifter som i fråga om hästar.

Så snart mobilisering anbefallts, äro ägare av i fredstid uttagna hästar, hästfordon, motorfordon och motorredskap skyldiga inställa dessa till mönstring å plats och tid, som angivits i mönstringsbeskedet.

Inom varje hästmönstringsområde skall finnas en redan i fredstid tillsatt hästmönstringsnämnd, som vid mönstring skall dels pröva inställda hästar och fordon och därvid bestämma, vilka som skola avstås till kronan, dels ock fastställa inlösningspriset. Nämnden skall bestå av ordförande och två andra ledamöter. Såsom ordförande inträder hästuttagningssmannen eller, där sådan icke finnes förordnad, lämplig person, som utses av länsstyrelsen. Av övriga ledamöter utses den ene av militär myndighet och den andre av länsstyrelsen. Nämnden biträdes av en veterinär och en protokollsförare.

Inom varje län skola finnas motormönstringsnämnder till antal, som bestämmas av Konungen. Motormönstringsnämnd har ifråga om motorfordon och motorredskap motsvarande åligganden som hästmönstringsnämnd beträffande hästar och hästfordon. Motormönstringsnämnd består av ordförande, vartill länsstyrelsen förordnar person med kännedom om motorfordons och motorredskaps konstruktion och skötsel, samt två andra ledamöter, av vilka den ene utses av militär myndighet och den andre av länsstyrelsen. Nämnden biträdes av protokollsförare samt, därest så anses erforderligt, av en besiktningsman för motorfordon eller annan lämplig sakkunnig.

De av mönstringsnämnd fastställda ersättningsbeloppen för inmönstrade hästar och fordon betalas kontant eller medelst check å mönstringsplatserna. Ersättning för hästars och fordons inställande å mönstringsplats samt för biträde med inmönstrade hästars och fordons förande från mönstringsplats till vederbörande avdelning av krigsmakten utgår och erlagges enligt av Konungen meddelade bestämmelser.

De närmare föreskrifterna för verkställighet av häst- och fordonsanskaffningslagen äro meddelade i *häst- och fordonsanskaffningsförordningen* den 22 juni 1934 (nr 420). Häri föreskrives bland annat följande: För varje hästmönstringsområde skall uttagningen, såvitt angår hästar, omfatta det antal, som angives i mobiliseringsplan, inmönstringsbehovet, samt därutöver en inmönstringsreserv, beräknad vid uttagning efter besiktning till tio procent och vid uttagning utan besiktning till femtio procent av inmönstringsbehovet. Vid uttagning av hästar efter besiktning skall jämväl förtecknas visst antal hästar, vilka avses skola ersätta under uttagningsperioden uppkommande avgång; dessa hästar betecknas såsom kompletteringsreserv. Av hästfordon skall uttagas inmönstringsbehovet enligt mobiliseringsplan och därutöver en inmönstringsreserv å tio procent av behovet. — Över beslut rörande uttagning av hästar och hästfordon må klagan föras hos länsstyrelsen. Dennas beslut i sådant ärende så ock i fråga rörande uttagning av motorfordon och motorredskap må ej överklagas. — I fråga om motorfordon och motorredskap skall länsstyrelsen för varje motormönstringsnämnd inom länet uttaga det i mobiliseringsplan angivna antalet, in-

mönstringsbehovet, samt därjämte en inmönstringsreserv å tio procent. — Beträffande ersättning för inställande av hästar och fordon å mönstringsplats samt för biträde med fortsatt transport meddelas utförliga föreskrifter. Ersättningen utgår i form av dels transportersättning dels traktamentsersättning dels ock, där ej biljettrekvisition tillhandahålles, resekostnadsersättning. Ersättningsbeloppen i fråga utbetalas å mönstringsplatsen av medel, som länsstyrelsen ställt till förfogande; dock må mönstringsnämnd, där utbetalningen icke lämpligen kan verkställas å mönstringsplatsen, föreskriva att räkning å ersättningen skall insändas till länsstyrelsen, som i sådant fall har att utanordna beloppet.

Till häst- och fordonsanskaffningslagen ansluter sig vidare förordningen den 22 juni 1934 (nr 421) angående undantag från tillämpning av lagen.

Slutligen ha utfärdats kungörelsen den 22 juni 1934 (nr 419) angående rikets indelning i hästmönstringsområden samt kungörelser angående upprättande genom polismyndigheterna av hästägareförteckningar, den sista den 28 maj 1937 (nr 274).

Samtliga hittills berörda författningar äro att hänföra till rekvisitionslagstiftningen.

Statens rätt att vid krig eller krigsfara tvångsvis tillgodose det allmännas behov av förnödenheter regleras härjämte i den s. k. *förfogandelagstiftningen*. För tillämpningen av denna lagstiftning fordras icke, att mobilisering anbefallts. Vid förfogande utgår undantagslöst ersättning. I fråga om sättet för bestämmandet av ersättning ansluta sig förfogandelagarna till rekvisitionslagen; dock ha de lokala värderingsnämnderna icke någon funktion enligt allmänna förfogandelagen. Till förfogandelagstiftningen räknas lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets behov, allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293) samt beredskapsförfogandelagen samma dag (nr 297) jämte därtill hörande tillämpningsförfattningar.

Lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov, vilken träder i tillämpning då luftskyddstillstånd är rådande, tillgodoser det civila luftskyddets behov. Allmänna förfogandelagen är avsedd att utgöra grundvalen för de tvångsåtgärder, som kunna erfordras för genomförandet av en kristidshushållning, däri inbegripet mera omfattande anskaffning för försvarsväsendets behov.

Beredskapsförfogandelagen har till syfte att under ett beredskapstillstånd, då mobilisering ej ägt rum, fylla krigsmaktens behov av vissa förnödenheter.

Påtalade brister i gällande lagstiftning. Direktiven för utredningen.

Till grund för Kungl. Maj:ts beslut om verkställande av ifrågavarande utredning ligga två underdåniga framställningar i ärendet, den ena av statens krisrevision den 7 november 1940 och den andra av chefen för armén den 14 i samma månad.

I sin skrivelse anförde *statens krisrevision* i huvudsak följande:

Den ifrågavarande lagstiftningen hade tillkommit successivt, varigenom den kommit att brista i enkelhet och överskådlighet. Det syntes icke längre vara av behovet påkallat att reglera tvångsanskaffning av fartyg i en särskild lag, då tvångsförfogande över fartyg i allmänhet faktiskt skedde under åberopande av rekvisitionslagen. Detsamma kunde numera sägas angående hästar och fordon. Det för mobiliseringsbehovets tillgodoseende erforderliga förberedande arbetet i fredstid — uttagningen — reglerades emellertid uteslutande i fartygsuttagningslagen samt häst- och fordonsanskaffningslagen. Rekvisitionslagen, som avsåge att säkerställa fyllandet av sådana krigsmaktens oundgängliga behov, vilka icke på annat sätt kunde tillgodoses med tillräcklig skyndsamhet, saknade bestämmelser om förberedelser i fredstid och hänvisade i 17 § till nyssberörda två lagar. Emellertid hade rekvisitionslagen — i strid mot vad statsmakterna vid lagens tillkomst förutsatt — i mycket stor omfattning kommit att användas för fyllande av planenliga mobiliseringsbehov. Följden hade blivit dels att värderingsförfarandet enligt rekvisitionslagen kommit att tillämpas i en omfattning, som icke varit beräknad — i främsta rummet beträffande motorfordon — och dels att rekvisitionslagen kommit att konkurrera särskilt med häst- och fordonsanskaffningslagen på ett sätt, som åstadkommit mycken oreda både för myndigheter och enskilda. Redan ur dessa mera allmänna synpunkter vore en omarbetning av lagstiftningen påkallad. Vidare hade krisrevisionen funnit lagstiftningens sakliga innehåll i olika avseenden mindre ändamålsenligt. Uttagningen i fredstid hade sålunda icke varit tillfredsställande, i det att för krigsbruk mindre lämpliga fartyg, hästar och motorfordon i betydande omfattning uttagits, vilket medfört både militära olägenheter och dryga kostnader för statsverket. Därtill komme, att i många fall för ägarens näring och arbete nödvändiga hästar och fordon uttagits, medan mera umbärliga icke tagits i anspråk. Mot häst- och motormönstringsnämndernas sammansättning och arbetsformer kunde erinringar riktas. Detta gällde i viss mån även de lokala värderingsnämnderna. Beträffande riktlinjerna för en ny lagstiftning ville krisrevisionen framhålla nödvändigheten av att statsverkets intressen bleve bättre tillgodosedda än enligt nuvarande bestämmelser. Vidare borde, med hänsyn till de brådskande och besvärliga situationer, under vilka ifrågavarande lagstiftning ofta måste tillämpas, eftersträvas, att bestämmelserna bleve så enkla och överskådliga som möjligt.

Chefen för armén yttrade i sin ovannämnda framställning:

Den i häst- och fordonsanskaffningslagen föreskrivna mönstringsproceduren hade redan i fredstid bedömts i många fall taga för lång tid i anspråk för att säkerställa förbandens organiserande på fastställda tider. I dessa fall hade den utvägen tillgripits, att anskaffningen planlagts med anlitande av rekvisitionslagen. Planläggningen hade härigenom blivit invecklad. Härtill komme, att de båda lagarnas bestämmelser om värdering och utbetalning av ersättning m. m. vore i väsentliga punkter olika. Olägenheterna härav hade skarpt framträtt vid organiserandet av neutralitetsvakten. Farhågorna för att mönstringsproceduren skulle visa sig tidsödande hade i stort sett bekräftats. I många fall hade mönstringsnämnderna för att hålla de fastställda tiderna måst ägna för liten tid åt varje häst eller fordon, i följd varav ett avsevärt antal olämpliga hästar och fordon inmönstrats. — Av det anförda framginge enligt arméchefens förmenande, att bestämmelserna för ianspråktagande av hästar och fordon vid krigsmaktens ställande på krigsfot borde förenklas och att proceduren borde göras mindre tidsödande. Det syntes därvid ligga närmast till hands att helt låta bestämmelserna i rekvisitionslagen (i förekommande fall beredskapsförfogandelagen) tillämpas vid avstående av hästar och fordon. Häst- och fordonsanskaffningslagen borde sålunda i huvudsak endast innefatta bestämmelser om de förberedande åtgärder, som skulle vidtagas i fredstid. Erfarenheterna utvisade

emellertid, att jämväl bestämmelserna i sistnämnda avseende vore i behov av omarbetning. Särskilt hade det visat sig, att hästagarförteckningarna icke utgjorde en tillförlitlig grund för hästuttagningen. Uttagningen av motorfordon, vilken skett genom försorg av länsstyrelserna, hade i många fall visat sig bristfällig. En centralisering av denna uttagning syntes därför böra övervägas.

I anförande till statsrådsprotokollet över försvarsärenden den 31 januari 1941 lämnade *chefen för försvarsdepartementet* en redogörelse för nämnda framställningar samt yttrade därefter rörande den ifrågasatta utredningen bland annat:

Det förefölle, som om en dylik utredning i huvudsak borde kunna begränsas till de författningar, som vore att hänföra till rekvisitionslagstiftningen. På grund av sammanhanget mellan de ifrågavarande lagstiftningskomplexen kunde det dock icke uteslutas att även förfogandelagarna, i främsta rummet beredskapsförfogandelagen, måste i viss mån inbegripas under utredningen. Förfogandelagarna syntes emellertid icke i detta sammanhang böra göras till föremål för överarbetning i större utsträckning än nämnda sammanhang krävde.

Utredningen borde taga sikte på att åvägabringa så enkla och enhetliga bestämmelser som möjligt. På grundval av vunna erfarenheter torde säkrare än vid föregående revision av rekvisitionslagen kunna bedömas, huruvida icke kommunernas funktion att vid rekvisition utgöra ett mellanled mellan rekvisenten och den enskilde borde upphöra, varigenom bestämmelserna skulle kunna vinna i överskådlighet. I samband med revideringen av bestämmelserna om förberedandet av rekvisition av viss egendom i fredstid borde övervägas, om icke behov föreläge på att härvid medtaga annan egendom än fartyg, hästar och fordon. Särskilt luftfartyg torde därvidlag kunna komma i fråga. Ett annat spörsmål, som i detta sammanhang torde böra uppmärksammas, vore frågan i vad mån ägare eller innehavare av egendom borde kunna åläggas att redan i fredstid vidtaga åtgärder med egendomen för att göra den ägnad att utan dröjsmål kunna användas för krigsbruk.

Av vad myndigheterna i ärendet anfört framginge, att svårigheter mött att med ett snabbt inmönstringsförfarande förena en besiktning av egendomen, som medförde en garanti såväl för att endast för ändamålet lämpad egendom toges i anspråk som att egendomen värderades med tillbörlig noggrannhet. Utredningen borde taga sikte på att härvidlag finna en utväg till förbättrade förhållanden, antingen genom mera omfattande fredsförberedelser eller genom en effektivare inmönstringsorganisation. Sådana bestämmelser borde eftersträvas, att näringslivets krav och vederbörande ägares eller innehavares intresse av att behålla egendomen icke onödigtvis åsidosattes. Av erfarenheterna torde vidare framgå, att vissa spörsmål i samband med rekvisition av egendom, som sålts på avbetalning, krävde närmare reglering.

Beträffande ersättningsens bestämmande erinrades därom, att trots fullföljdsförbud ett mycket stort antal klagomål över hästmönstringsnämndernas och motor-mönstringsnämndernas beslut inkommit till Kungl. Maj:t, som i några fall på där- om gjord ansökan medgivit utbetalande av ytterligare ersättning. Detta syntes tala för att ett system med två instanser för ersättningsanspråkens prövande även i dessa ärenden borde övervägas.

I övrigt borde vid utredningen beaktas vad krisrevisionen och chefen för armén i sina skrivelser anfört. Självfallet borde utredningen också söka tillgodogöra sig den erfarenhet, som fljest vunnits på detta område av militära myndigheter, riksvärderingsnämnden m. fl.

II. Utredningen.

Allmänna synpunkter.

Av de erfarenheter, som vunnits under den tid, som förflutit efter utbrottet av stormaktskriget i september 1939, framgår att rekvisitionslagstiftningen är i behov av en genomgripande revision. Detta gäller alldeles särskilt bestämmelserna om anskaffning av hästar, fordon och fartyg.

Såsom framgår av den föregående redogörelsen kunna hästar och fordon tagas i anspråk med stöd av såväl häst- och fordonsanskaffningslagen som rekvisitionslagen. Av dessa lagar reglerar häst- och fordonsanskaffningslagen den synnerligen omfattande anskaffning av hästar och fordon, som måste äga rum omedelbart vid mobilisering och som ingår som ett väsentligt led i denna. De hästar och fordon, som skola tagas i anspråk enligt häst- och fordonsanskaffningslagen, ha uttagits för ändamålet redan i fredstid.

Rekvisitionslagen avser däremot att fylla mera tillfälliga och lokala behov.

Allteftersom anskaffningen sker enligt den ena eller andra lagen, bli helt olika regler tillämpliga i fråga om formerna för ianspråktagandet, sättet för ersättningsbestämmande, rätten att fullfölja talan mot ersättningsbeslut och sättet för ersättningsgäldande. Under beredskapstiden har detta förhållande visat sig desto mer betänkligt som rekvisitionslagen — i strid mot lagens syfte — i stor utsträckning kommit att tillämpas för tillgodoseende av behov, som egentligen bort fyllas med stöd av häst- och fordonsanskaffningslagen. Anledningen härtill har varit, att mönstringsförfarandet enligt sistnämnda lag i fall då särskild snabbhet varit av nöden ansetts för omständligt och osmidigt.

Utredningsmännen ha betraktat det såsom en huvuduppgift att finna ett system för ianspråktagande av hästar och fordon, som lämpar sig såväl för den omfattande och samtidigt koncentrerade mobiliseringsanskaffningen som ock för tillgodoseendet av tillfälliga och lokala behov.

Med avseende å fartygsanskaffningen, vilken kan ske enligt såväl fartygsuttagningslagen som rekvisitionslagen, råder visserligen redan nu en viss enhetlighet, i det att den förra lagen i fråga om ersättningen hänvisar till den senare. Praktiska skäl ha emellertid synts utredningsmännen tala för att även ifrågavarande anskaffning helt inordnas i ett allmänt system av nyss angivna innebörd.

Efter prövning av olika möjligheter ha utredningsmännen stannat för den lösningen, att all hithörande tvångsanskaffning bör ske med stöd av en *rekvi-*

sitionslag. Denna lag, som alltså skulle avse såväl mobiliseringsanskaffningen som ock tillgodoseendet av krigsmaktens behov i övrigt, bör ersätta dels den nuvarande rekvisitionslagen dels ock häst- och fordonsanskaffningslagen och fartygsuttagningenslagen, i vad sistnämnda båda lagar reglera ianspråktagande vid mobilisering. Tillämpningsbestämmelser till rekvisitionslagen böra liksom hittills meddelas i en *rekvisitionsförordning*.

För att säkerställa mobiliseringen erfordras alltså bestämmelser om uttagning i fredstid av de förnödenheter, som utgöra föremål för omfattande mobiliseringsanskaffning. Sådana förnödenheter äro enligt nuvarande bestämmelser hästar, fordon och fartyg. Enligt föreskrift i direktiven ha utredningsmännen emellertid haft att överväga, huruvida ej andra förnödenheter, särskilt då luftfartyg, borde göras till föremål för fredsuttagning. I infordrat yttrande har chefen för flygvapnet uppgivit, att möjlighet till kontroll av det civila flygplansbeståndet redan förelåge genom medverkan av luftfartsmyndigheten. Genom flygvapnets försorg hade under hand ordnats förberedelse till rekvisition av för flygvapnet lämpliga flygplan. Enligt chefens för flygvapnet mening erfordrades därför ej bestämmelser om uttagning av luftfartyg för krigsmaktens behov. Utredningsmännen ha för sin del ansett sig böra godtaga chefens för flygvapnet uppfattning och ha ej heller i övrigt funnit behov föreligga att utsträcka fredsuttagningen till andra förnödenheter än dem som nu äro föremål därför.

Då uttagningen är att betrakta såsom en i fred vidtagen förberedelse till rekvisition och själva anskaffningen är avsedd att regleras i rekvisitionslagen, bör i denna intagas en allmän bestämmelse om uttagningen. I övrigt bör det läggas i Konungens hand att i en särskild *uttagningsförordning* meddela de närmare föreskrifter, som erfordras för uttagningens genomförande. En dylik förordning skulle alltså ersätta de delar av häst- och fordonsanskaffningslagen och fartygsuttagningenslagen samt dessa lagars tillämpningsförfattningar, vilka nu reglera uttagningen i fredstid.

Den ovan förordade utvidgningen av rekvisitionslagens tillämpningsområde innebär, att de hästar, fordon och fartyg, vilka i fredstid uttagits för krigsmaktens behov, vid mobilisering skola tagas i anspråk genom rekvisition. Beträffande ifrågavarande förnödenheter synes rekvisitionen alltefter sättet för mobiliseringens genomförande och det rådande läget böra ske antingen genom kungörelse eller offentlig anmaning i annan form eller ock genom personliga inkallelser.

Vid annan rekvisition än nu nämnts torde kravet på skriftlig form i regel böra upprätthållas. Undantag härifrån synas dock böra medgivas i trängande fall, då iakttagandet av skriftlig form skulle medföra dröjsmål och olägenhet härav kunde uppkomma. Därest rekvisition i dylikt fall skett annorledes än skriftligen, synes den böra utan uppskov bekräftas i skriftlig form.

Den nuvarande rekvisitionslagen bygger på den principen, att vederbörande kommun är ansvarig för fullgörande av rekvisition, som ej ställts omedelbart till den enskilde. I utredningsmännens uppdrag ingår enligt uttalande i

direktiven att pröva, huruvida icke kommunens nämnda funktion såsom ansvarigt mellanled borde upphöra.

Ifrågavarande regel, vilken ursprungligen hämtats från utländsk lagstiftning, torde ha tillkommit i syfte att minska tidsutdräkten vid rekvisitioner av större omfattning. Emellertid synes kunna ifrågasättas om regeln verkligen fyller detta syfte. Snarast vill det förefalla, som om de kommunala organens befattningstagande med rekvisitionsbördans fördelning och utkrävande hos de enskilda skulle vara ägnat att medföra ökad tidsutdräkt och onödiga besvär. Enligt vad som uppgivits för utredningsmännen har bestämmelsen ej heller tillämpats i nämnvärd utsträckning under den gångna beredskapstiden. Övervägande skäl synas därför tala för att kommunerna ej längre böra anlitas för ifrågavarande uppgift. Därest upplysningar erfordras om tillgången inom en ort av olika förnödenheter, torde dylika upplysningar lämpligen böra inhämtas hos polismyndigheten.

På grund av den ökade räckvidd, som rekvisitionslagen föreslås skola erhallå, torde den nuvarande organisationen med lokala värderingsnämnder böra väsentligt utbyggas.

Särskild uppmärksamhet påkallar härvid frågan, huru mobiliseringsanskaffningen av hästar och fordon skall infogas i systemet. Den lämpligaste anordningen torde vara, att för ändamålet tillskapas speciella värderingsnämnder: hästvärderingsnämnder för hästar och hästfordon samt bilvärderingsnämnder för motorfordon och motorredskap. Dessa nämnder skulle komma att övertaga de nuvarande häst- och motormönstringsnämndernas uppgifter. I motsats till de senare böra emellertid häst- och bilvärderingsnämnderna anlitas även i samband med den häst- och fordonsanskaffning, som äger rum efter mobilisering. Med hänsyn till den stora belastning, som häst- och fordonsanskaffningen medför under själva mobiliseringen, torde dylika nämnder komma att bli erforderliga till betydande antal. Ifrågavarande värderingsnämnder böra tillika utgöra organ för besiktningen och lämplighetsprövningen, för vilket ändamål deras sammanträden måste förläggas till avlämningsplatserna. Att bestämma tid och plats för sammanträdena lärer av lämplighetsskäl böra överlämnas åt vederbörande militära myndighet.

Den särskilda sakkunskap, som kräves vid bestämmande av ersättning för fartyg, torde påkalla inrättandet av speciella värderingsnämnder även för detta ändamål. Dessa nämnder, vilka lämpligen kunna benämnas fartygsvärderingsnämnder, böra endast ha till åliggande att bestämma ersättningen och de komma alltså ifråga om formen för verksamheten att motsvara de nuvarande lokala värderingsnämnderna.

Dessa sistnämnda torde alltjämt böra bibehållas, ehuru under benämningen allmänna lokala värderingsnämnder. Ifrågavarande nämnder och de speciella nämnderna bli sidoordnade i förhållande till varandra. Samtliga dessa nämnder torde därför i egenskap av värderingsnämnder i första instansen sammanfattningsvis kunna benämnas lokala värderingsnämnder i motsats till riksvärderingsnämnden.

Enligt gällande föreskrifter skall ordföranden i lokal värderingsnämnd utses genom val av landsting eller stadsfullmäktige. Utredningsmännen anse för sin del lämpligare, att samtliga ledamöter i lokal värderingsnämnd tillsättas av statlig myndighet, nämligen två av länsstyrelsen och en av militär myndighet.

Mot ersättningsbeslut, som meddelas av lokal värderingsnämnd, böra parterna å ömse sidor äga fullfölja talan hos riksvärderingsnämnden. Detta innebär, att fullföljdsrätten utvidgas till att avse även ersättningsärenden rörande i fredstid uttagna hästar och fordon.

Någon ändring i riksvärderingsnämndens sammansättning och funktioner ifrågasättes icke.

Lokal värderingsnämnd äger enligt den nuvarande rekvisitionslagen ej befogenhet att pröva fråga om ersättning, som kan antagas uppgå till högre belopp än 20 000 kronor. I sådant fall skall ersättningsfrågan hänskjutas till riksvärderingsnämndens omedelbara avgörande. För att erhålla utredning i sådana ersättningsärenden torde riksvärderingsnämnden i allmänhet vara hänvisad att söka biträde hos vederbörande lokala nämnd. Enligt uppgift från riksvärderingsnämnden har det emellertid visat sig att den utredning, som härvid lämnats, ofta varit mindre noggrann än i de ärenden, vilka de lokala nämnderna själva haft att pröva. Detta förhållande har uppenbarligen sin psykologiska förklaring. I syfte att ernå fullständigare utredning i ifrågasvarande ärenden torde därför den nu gällande inskränkningen i de lokala nämndernas kompetens böra upphöra. Någon särskild risk skulle detta knappast kunna innebära, därest parterna å ömse sidor komma att åtnjuta fullföljdsrätt.

Såsom en konsekvens av att fullföljd medges i samtliga på lokal värderingsnämnd ankommande ersättningsärenden torde följande, att ersättning som fastställts av sådan nämnd ej kan utbetalas omedelbart, utan att den tidpunkt då beslutet vunnit laga kraft gentemot kronan måste avvaktas. De personer, som avlämna hästar och fordon, synas dock ha berättigade anspråk på att sådan ersättning, som avser inställelsen och transporten, såvitt möjligt gäldas vid avlämnandet. Ersättning, som enligt vad nu sagts icke erlägges omedelbart, synes böra utbetalas genom vederbörande länsstyrelses försorg.

I samband med frågan om utbetalning av ersättning uppstår spørgsmålet angående beaktande av den rätt, tredje man kan äga till ersättningen. I direktiven för utredningen har särskilt pekats på det fall, att rekvisitionen avser på avbetalning såld förnödenhet, vartill säljaren förbehållit sig äganderätten, tills full betalning erlagts. Detta fall, vilket framför allt inträffar ifråga om motorfordon, har bland annat berörts i militieombudsmannens senaste ämbetsberättelse (sid. 237 och följande). Gällande rekvisitionslag innehåller intet som helst stadgande till skydd för tredje man. Däremot förekommer inom förfogandelagstiftningen en från lagen om försäkringsavtal hämtad bestämmelse, enligt vilken tredje man i vissa fall uttryckligen tiller-

känts företrädesrätt till utfallande ersättningsbelopp. Då den princip, som sålunda kommit till uttryck, torde böra äga tillämpning även inom rekvisitionslagstiftningen, har en motsvarighet till sagda bestämmelse införts i 22 § i förslaget till rekvisitionslag. Ehuru bestämmelsen icke upptager det fall, att gods sålts på avbetalning, torde den likväl — såsom militieombudsmannen funnit — böra analogivis tillämpas på detta fall. Då förnödenhet, som är såld på avbetalning, rekvirerats med äganderätt, lärer säljaren alltså äga företrädesrätt med belopp motsvarande den oguldna delen av avbetalningspriset, därvid dock icke förfallna poster böra skäligen reduceras. Storleken av denna reduktion torde, i avsaknad av generell bestämmelse därom inom civilrätten, icke kunna exakt angivas.

Frågan är emellertid, hur tredje man, som äger företrädesrätt i utfallande rekvisitionsersättning, skall komma i åtnjutande av denna sin rätt. Tredje man kan i allmänhet ej förutsättas äga kännedom om att rekvisition skett. Det vore därför obilligt att göra hans rätt beroende av att han anmäler sig före beloppets utbetalning. Det måste rimligen ankomma på kronan, genom vars tvångsingripande tredje mans rätt till den rekvirerade förnödenheten upphör, att också lämna honom tillfälle att bevaka sitt därpå grundade ersättningsanspråk. Av det anförda följer, att de åtgärder, som kronan må vidtaga för att rekvisitionsersättning skall komma rätt person tillhanda, ske ej blott i tredje mans utan även och i ännu högre grad i kronans eget intresse.

En betryggande ordning i förevarande hänseende synes icke möjlig att ernå, med mindre föreskrift meddelas om förebringande av särskild utredning, huruvida företrädesberättigad tredje man finnes. En sådan föreskrift upptages i 67 § i förslaget till rekvisitionsförordning. Ehuru spørsmålet väsentligen torde äga aktualitet i fråga om avbetalningsvis sålda motorfordon, som av kronan rekvireras med äganderätt, har berörda föreskrift ansetts böra erhålla en avfattning, som möjliggör dess tillämpning även beträffande andra förnödenheter som rekvireras med äganderätt.

En annan fråga, som utredningsmännen enligt direktiven haft att uppmärksamma, är den, i vad mån ägare eller innehavare av egendom bör kunna åläggas att redan i fredstid vidtaga åtgärder med egendomen för att göra den ägnad att utan dröjsmål kunna användas för krigsbruk.

Denna fråga torde icke vara av nämnvärd praktisk betydelse utom såvitt angår fartyg.

I samband med fartygsuttagningslagens tillkomst förelåg ett förslag av chefen för marinstaben i förevarande avseende. Förslaget upptogs emellertid ej av departementschefen, som bland annat hänvisade till det intrång, en dylik åtgärd skulle innebära för fartygsägaren.

Utredningsmännen ha ej heller blivit övertygade om nödvändigheten eller lämpligheten av bestämmelser i angivna syfte. Därest dessa ej inskränkas till att avse smärre, ur krigsberedskapssynpunkt relativt betydelselösa arbeten, torde nämligen ej kunna undvikas, att avsevärt intrång vållas fartygsägaren.

Statsverket torde härigenom komma att vidkännas dryga kostnader utan att dock garanti vinnes för att fartyget vid krigstillfälle blir disponibelt. Det synes vara att föredraga, att de militära myndigheterna genom överenskommelser med varven skaffa sig kännedom om planerade fartygsbyggen. Härvid torde möjligheter öppna sig att få militära önskemål beaktade.

En ur krigsberedskapssynpunkt betydelsefull fråga, som framförts under utredningen, gäller standardisering av motorfordonens utrustningsdetaljer. Ehuru denna fråga otvivelaktigt förtjänar att närmare övervägas, ha utredningsmännen likväl icke ansett sig kunna här ingå på densamma.

I detta sammanhang anse sig utredningsmännen slutligen böra beröra frågan om ansvaret för skada och försämring, som beträffande förnödenhet, vilken på grund av rekvisition skall genom innehavarens försorg avlämnas, före avlämnandet inträffar å förnödenheten.

Till en början må härvid erinras om att enligt 18 § första stycket allmänna förfogandelagen kronan skall stå faran för att förnödenhet, som skall avstås till kronan eller eljest i viss ordning ställas till kronans förfogande, av våda förstöres, försämras eller minskas. Förutsättning är dock att genom ägarens eller innehavarens förvållande hinder ej möter mot att förnödenheten tages i besittning för kronans räkning. Motsvarande bestämmelse saknas för det fall, att kronan förfogar över fartyg, motorfordon eller annat transportmedel, utan att transportmedlet skall avstås till kronan. Stadgandet har tillkommit av billighetsskäl. Det läres ha grundats på följande synpunkter. Innehavare av förnödenhet, som enligt förordnande skall avstås till kronan, är pliktig upplägga, förvara och vårda förnödenheten. Denna ligger således för kronans räkning och innehavaren har icke utsikt att åter få förfoga över densamma. Om en senare tidpunkt utsatts för verkställighet av förordnandet, måste detta uppskov antagas vara bestämt i kronans och icke i innehavarens intresse.

Med avseende å rekvisitionsförfarandet torde icke motsvarande synpunkter göra sig gällande. Rekvisition kräver nämligen enligt sin natur skyndsamt handling och något kronans intresse av uppskov med effektuerandet av en rekvisition torde aldrig vara att räkna med. Detta torde utgöra förklaringen till att rekvisitionslagen saknar motsvarighet till nyssberörda stadgande i allmänna förfogandelagen.

Vid tillämpning av såväl den ena som den andra av dessa båda lagar kunna emellertid fall tänkas inträffa, där det skulle innebära en obillighet gentemot avlämnaren, om denne finge bära ansvaret för skada, som inträffar å en förnödenhet under dess inställande eller framforslande. Härvid torde någon skillnad icke föreligga mellan det fall att förnödenheten skall övertagas med äganderätt och det fall att ianspråktagandet skall ske med nyttjanderätt. Då förenämnda stadgande i allmänna förfogandelagen icke omfattar sistnämnda fall, måste väl detta förhållande antagas sammanhänga därmed, att innehavaren här icke är underkastad samma inskränkningar i förfogandet över förnödenheten som i det förstnämnda fallet.

Ehuru det sålunda icke är uteslutet, att de nuvarande bestämmelserna såväl inom rekvisitionslagstiftningen som i visst avseende även inom förfogandelagstiftningen i något fall kunna tänkas leda till obillighet för den enskilde, och utredningsmännen självfallet anse önskvärt att sådant förebygges, synes det likväl tveksamt, om detta kan ske genom en ändring i bestämmelserna. Ett utsträckande av ovannämnda stadgande i allmänna förfogandelagen till att omfatta även de fall, då förnödenhet skall tagas i anspråk med nyttjanderätt, och införande av ett däremot svarande stadgande i rekvisitionslagen skulle kunna leda till missbruk från mindre nogräknade personers sida och under alla förhållanden på grund av bevissvårigheter medföra opåkallade kostnader för kronan. Utredningsmännen ha därför funnit öfvervägande skäl tala mot lagändringar i angivna riktning.

Vad angår de förnödenheter, om vilka det i detta sammanhang främst är fråga, nämligen fartyg, torde den enskilde i allmänhet kunna skydda sig genom försäkring. Detsamma gäller ock i fråga om andra transportmedel, som kronan finner sig böra taga i anspråk. Försäkringspremierna böra tydligen få hänföras till sådana transportkostnader, för vilka vederbörande äger rätt till ersättning av kronan.

Där försäkringsvägen undantagsvis icke kunnat anlitas, torde det få bero på prövning av omständigheterna i det särskilda fallet, om och i vad mån kronan bör ersätta vederbörande för skada eller försämring, som uppkommit under transporten.

I anslutning till ovan anförda allmänna synpunkter ha utredningsmännen upprättat förslag till rekvisitionslag, rekvisitionsförordning och uttagningsförordning. Vidare har utarbetats förslag till ny beredskapsförfogandelag, vilken närmare än den nu gällande anknutits till bestämmelserna om rekvisition. Slutligen upptager förslaget några smärre följdändringar i motorfordonsförordningen och luftskyddskungörelsen.

Utredningsmännen öfvergå nu till att lämna en redogörelse för de särskilda författningsförslagen.

Rekvisitionslagen.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Denna paragraf motsvarar i huvudsak nuvarande 1 §, ur vilken dock vissa delar uteslutits varjämte jämkningar i öfrigt vidtagits.

Såsom förut nämnts skall kommunen enligt förslaget ej längre utgöra ett mellanled mellan kronan och den enskilde. Kommunen kommer alltså att gentemot kronan intaga samma ställning som den enskilde. Orden »av kommuner eller enskilda», vilka torde ha tillkommit i syfte att utmärka kommunens hittillsvarande särskilda ställning, torde fördenskull böra utgå.

Uttrycket »som må vara att tillgå i orten» i den gällande texten har enligt vad de ursprungliga förarbetena ge vid handen samma innebörd som det

i nuvarande 2 § sista stycket intagna stadgandet att rekvisition icke må omfatta annat än vad som finnes att tillgå hos den, som skall fullgöra rekvisitionen. Detta stadgande har ansetts böra bibehållas och upptagits i 4 § av förslaget, samtidigt som nyssnämnda uttryck uteslutits ur förevarande paragraf.

Enligt nu förevarande paragraf må rekvisition endast omfatta vad som erfordras för fyllande av sådana krigsmaktens oundgängliga behov, vilka icke kunna på annat sätt tillgodoses med tillräcklig skyndsamhet. Detta stadgande är hämtat ur 74 § regeringsformen. Vad angår innebörden av detsamma, må påpekas, att rekvisitionsrätten är subsidiär i så måtto, att vederbörande militära myndighet är skyldig att i första hand söka anskaffa vad som erfordras genom frivilligt avtal. Kan behovet med tillräcklig skyndsamhet tillgodoses genom sådant avtal, föreligger ej rekvisitionsrätt. Uppenbart torde emellertid vara, att härvid endast avtal på för kronan rimliga villkor kunna beaktas. Skulle den fordrade ersättningen överstiga vad som kan anses skäligt, måste förutsättning för rekvisition anses vara för handen. Såsom måttstock för vad som kan anses skäligt torde endast rekvisitionslagstiftningens ersättningsregler kunna ifrågakomma. Om sålunda — i fall då taxa är tillämplig — den fordrade ersättningen överstiger priset enligt taxan, bör den militära myndigheten avvisa anbudet och i stället tillgripa rekvisition. Ett annat betraktelsesätt än det nu angivna skulle kunna medföra betänkliga ekonomiska konsekvenser för kronan.

De förnödenheter, som uttagits i fredstid, äro avsedda för krigsmaktens ställande på krigsfot. Ändamålet med uttagningen är att förnödenheterna omedelbart vid mobilisering skola stå till krigsmaktens förfogande för rekvisition. Mobiliseringsbehovet av ifrågavarande förnödenheter kan uppenbarligen ej med tillräcklig skyndsamhet fyllas på annat sätt än genom rekvisition.

Stadgandena om sättet för rekvisition och om kvitto i nuvarande 1 § tredje stycket ha i förslaget överförts till 6 §.

2 §.

Denna paragraf överensstämmer med undantag för några formella jämkningar med nuvarande 2 § första stycket. Dessa jämkningar torde icke behöva närmare motiveras. Däremot torde beträffande punkterna 8—10 följande böra framhållas.

Ordet »tillbehör» i punkt 8 torde få anses omfatta även sådant som foder till hästar, selyg, reservdelar till motorfordon och motorredskap ävensom särskilda anordningar för persontransport å motorfordon. Under »utrustning» i punkt 9 synas de förnödenheter kunna inbegripas, vilka enligt 16 § fartygsuttagninglagen skola avlämnas med fartyg. Motsvarande uttryck i punkt 10 torde täcka vad som enligt 4 § beredskapsförfogandelagen skall följa med luftfartyg.

3 §.

Beträffande denna bestämmelse hänvisas till vad tidigare anförts.

4 §.

Förevarande paragraf motsvarar sista stycket i nuvarande 2 § ävensom 5 § första stycket rekvisitionsförordningen.

Bestämmelsen att rekvisition icke må omfatta annat än vad som finnes att tillgå hos den som skall fullgöra rekvisitionen har berörts under 1 § ovan.

Vad angår återstående delen av 2 § sista stycket i gällande lag, är det efter de vunna erfarenheterna uppenbart, att detta stadgande ej kan upprätthållas. Som exempel kan nämnas, att lastbilar eller fiskefartyg, vilka utgöra sina ägares enda förvärvskälla, understundom måste tagas i anspråk.

5 §.

Denna paragraf motsvarar nuvarande 2 § andra stycket.

Flertalet av de för fyllande av krigsmaktens behov erforderliga fartygen ha i fredstid uttagits enligt fartygsuttagningslagen. Denna medger endast ianspråktagande med nyttjanderätt. Enligt förslaget skola samtliga fartyg anskaffas genom rekvisition. Då det måste antagas, att även i fortsättningen fartyg i allmänhet komma att tagas i anspråk med nyttjanderätt, har den i nuvarande 2 § andra stycket intagna presumptionsregeln ändrats såvitt angår fartyg.

6 §.

Första stycket i förevarande paragraf avser sättet för rekvisition av förnödenheter, som uttagits i fredstid.

Jämlikt häst- och fordonsanskaffningslagen skall ägare av förnödenhet, som uttagits enligt lagen, inställa densamma till mönstring å plats och tid, varom det i fredstid utfärdade mönstringsbeskedet lämnar anvisning. Det förutsättes alltså, att kungörelse om mobilisering utfärdas. Sådan kungörelse är enligt första stycket i denna paragraf att anse såsom en form för rekvisition av förnödenheter, vilka i fredstid uttagits. Kungörelsen måste uppenbarligen på ett eller annat sätt anknyta till de meddelanden, vilka i fredstid tillställts ägare av uttagna förnödenheter. Rekvisition av uttagna förnödenheter måste emellertid även kunna ske annorledes än genom kungörelse. I första hand ifrågakommer härvid skriftlig kallelse, motsvarande den i gällande rekvisitionslag stadgade rekvisitionsskrivelsen. I vissa fall kan det visa sig erforderligt att i stället anlita sådana medel som radio, telefon, telegraf eller bud. Vilket av angivna förfaringssätt som skall anlitas bör få bedömas med hänsyn till rådande läge och omständigheterna i det särskilda fallet. I enlighet härmed har första stycket avfattats.

I andra stycket lämnas föreskrifter om sättet för annan rekvisition än nyss sagts. Bestämmelsen har sin motsvarighet i nuvarande 1 § tredje stycket.

Frågan om de yttre formerna för rekvisition har upptagits till behandling av riksdagens militieombudsman i underdånig skrivelse den 31 januari 1941, däri bland annat anförts: Situationer kunde uppstå då till samhällets skydd påkallades åtgärder av den art och den brådskande natur, att formerna för rekvisitionsförfarandet icke kunde iakttagas, därest det avsedda resultatet

verkligen skulle uppnås. Ingripanden som skett i strid med lagens ord torde därför kunna framstå såsom rättsenliga med hänsyn till ett föreliggande nödläge. Det skulle uppenbarligen framstå såsom föga rimligt om dylika ingrepp av den enskilde skulle kunna motas med de åtgärder som i allmänhet kunde vidtagas för att återställa ett rubbat besittningsförhållande. Det torde emellertid vara önskvärt att de nu berörda situationerna beaktades redan vid lagbestämmelsernas utformning. Ur vissa synpunkter torde det vara fördelaktigt att i författningarna för visst fall erkändes den form av rekvisition som bestode däri, att vad som erfordrades toges i anspråk omedelbart, varpå uppgörelse med vederbörande rättsägare skedde i efterhand. Därigenom skulle man bland annat vinna att det kunde klart angivas, att ett dylikt föregripande av rekvisitionsförfarandet vore tillåtet endast i verkliga nödlägen, då fara vore i dröjsmål. Vidare kunde särskilda bestämmelser meddelas angående ordningen för bestämmandet av den ersättning som i dylikt fall skulle utgå till vederbörande sakägare.

Den rekvisition, som avses i andra stycket, motsvarar den som sker med stöd av nuvarande rekvisitionslag. Beträffande sådan rekvisition — om vilken något förhandsmeddelande i regel ej kunnat lämnas — torde med hänsyn till den enskilde skriftlig form i princip böra iakttagas. Såsom framhållits i militieombudsmannens skrivelse kunna emellertid situationer uppstå då kravet på skriftlig form ej kan upprätthållas utan att det avsedda resultatet äventyras. Det kan sålunda inträffa, att ägaren av t. ex. ett avsides beläget markområde ej inom rimlig tid kan anträffas eller att det ej utan svårighet och tidsutdräkt kan fastställas vem som är ägare. I ett sådant läge kan det bli nödvändigt att taga vad som erfordras i besittning utan iakttagande av någon som helst form. Att ersättningen i sådant fall skulle bestämmas enligt andra grunder eller på annat sätt än om skriftlig rekvisition skett synes ej vara motiverat; besittningstagandet bör gälla såsom laga rekvisition.

I enlighet med det anförda stadgas i andra stycket, att ifrågavarande rekvisition, *där så ske kan*, skall göras genom rekvisitionsskrivelse. I den enskildes intresse och ur ordningssynpunkt föreslås emellertid det tillägg, att om rekvisitionen skett annorledes än genom rekvisitionsskrivelse den utan dröjsmål skall bekräftas i skriftlig form.

Tredje stycket ersätter nuvarande 4 § första stycket. Den ändrade lydelsen sammanhänger väsentligen därmed att kommunen ej har någon särskild funktion enligt förslaget. Det syfte, som avsetts med det nuvarande stadgandet, tillgodoses genom 7 § i förslaget till rekvisitionsförordning.

Fjärde stycket överensstämmer med nuvarande 1 § tredje stycket tredje meningen.

7 §.

Denna paragraf motsvarar nuvarande 3 § fjärde stycket. Omformuleringen har vidtagits endast i förenklingssyfte. Någon ändring i sak har ej avsetts.

Bestämmelser i de avseenden, som i övrigt avhandlas i nuvarande 3 §, ha ansetts böra upptagas i rekvisitionsförordningen (se 6 § i förslaget därtill).

Om värderingsnämnder.

8 §.

Denna paragraf kan anses ersätta nuvarande 11 § första stycket.

I fråga om riksvärderingsnämnden gör förslaget ej någon ändring. Det må framhållas, att nämndens arbetsbörda ej oväsentligt torde ökas efter införandet av fullföljdsrätt i alla ärenden rörande hästar och fordon.

De nuvarande lokala värderingsnämnderna motsvaras i förslaget av allmänna lokala värderingsnämnder. Dessas befogenhet har inskränkts i det att flertalet ärenden angående hästar, fordon och fartyg överflyttats å de nyinrättade speciella värderingsnämnderna. I vad mån de allmänna lokala värderingsnämnderna fortfarande komma att få befattning med nyssnämnda förnödenheter framgår av redogörelsen under 18 §.

Fartygsvärderingsnämnderna komma att övertaga de nuvarande lokala värderingsnämndernas huvudsakliga befattning med fartyg.

Hästvärderings- och bilvärderingsnämnderna motsvara väsentligen de nuvarande hästmönstrings- respektive motormönstringsnämnderna.

Enligt förslaget skola hästvärderings- och bilvärderingsnämnderna samt de allmänna lokala värderingsnämnderna vara anknutna till de olika länen. Inom varje län skola sådana nämnder finnas till antal, som länsstyrelsen bestämmer.

Fartygsvärderingsnämnderna däremot skola tillhöra var sitt marindistrikt; att bestämma antalet har överlämnats åt Kungl. Maj:t.

Upprättande av taxor skall enligt förslaget endast ankomma på riksvärderingsnämnden och de allmänna lokala värderingsnämnderna.

9 §.

Första stycket i denna paragraf ersätter sista styckena i nuvarande 12 och 14 §§.

I övrigt överensstämmer paragrafen bortsett från några mindre jämkningar med nuvarande 11 § andra, tredje och fjärde styckena.

Ordet ställföreträdare har liksom i övriga delar av förslaget utbytt mot suppleant.

Bestämmelsen i 20 § första stycket rekvisionsförordningen om antalet ställföreträdare i riksvärderingsnämnden har ansetts kunna överföras till lagen, i vilken motsvarande stadgande om lokal värderingsnämnd redan finnes intaget.

10 §.

Denna paragraf ersätter nuvarande 11 § femte stycket.

Beträffande sättet för utseende av ledamöter i de lokala värderingsnämnderna hänvisas till den allmänna motiveringen.

Sista stycket har ansetts böra avfattas i överensstämmelse med motsvarande stycke i föregående paragraf.

Om de grunder, efter vilka ersättning skall utgå, m. m.

Under denna rubrik ha sammanförts bestämmelser angående dels grunderna för ersättningens bestämmande dels upprättande av taxor dels ock sättet för ersättningens bestämmande. Vad angår grunderna för ersättningens bestämmande har stadgandet i nuvarande 6 §, att transport å järnväg ersättes efter militärtaxa, ej upptagits i förslaget, då sådan transport beställes enligt militära järnvägsreglementet och således icke lärer bli föremål för rekvisition. Stadgandena i 7 § 1. andra stycket och 2. andra stycket ha likaledes uteslutits, då ifrågavarande bestämmelser avse förhållanden, som numera helt torde regleras genom riksvärderingsnämndens taxor.

11 §.

Paragrafen avser grunderna för ersättnings bestämmande, då förnödenhet tages i anspråk med äganderätt. Första meningen, som innehåller den allmänna bestämmelsen, överensstämmer med vad i motsvarande fall gäller enligt nuvarande 7 § 1. första stycket.

Vad angår andra meningen i paragrafen, må följande framhållas. Det torde kunna förekomma, att, sedan en förnödenhet med nyttjanderätt tagits i anspråk för kronans räkning, av en eller annan anledning finnes lämpligt, att förnödenheten i fråga övertages med äganderätt. Därest förnödenheten härvid av praktiska skäl icke underkastas särskild värdering, utan ersättningen bestämmes med utgångspunkt från ett i samband med det ursprungliga inanspråktagandet åsatt värde, kan detta tydligen icke utan vidare läggas till grund vid bestämmandet av den ersättning, som kronan skall utgiva för äganderättsförvärvet. Till den del nyttjanderättsersättningen kan anses ha motsvarat amortering av förnödenheten, måste nämligen hänsyn härtill tagas vid fastställandet av det pris, kronan skall erlagga för förnödenheten. Det är med tanke på sådana fall, som det ansetts lämpligt att meddela en föreskrift av det innehåll andra meningen i förevarande paragraf har. Därest en dylik föreskrift här införes, torde vid en eventuell översyn av förfogandelagarna böra övervägas, huruvida en motsvarande bestämmelse är behövlig och lämplig i nämnda lagar.

12 §.

I denna paragraf, som motsvarar nuvarande 5 §, 7 § 2. första stycket och 9 §, meddelas bestämmelser angående grunderna för ersättnings bestämmande, då förnödenhet tages i anspråk med nyttjanderätt.

Enligt nuvarande 5 § första stycket utgår icke ersättning för nyttjande av obegagnade byggnader, skogs- och hagmarker samt obrukade fält. I fortsättningen av samma stycke stadgas, att ersättning ej heller utgår för kvarter, stallrum och plats under tak för materiel m. m. Bestämmelserna i andra stycket av samma paragraf syfta på den senare delen av första stycket och således icke på »obegagnade byggnader, skogs- och hagmarker samt obrukade fält». För att tydliggöra detta har indelningen i stycken ändrats.

Rätten att utfå ersättning för särskilda kostnader har enligt nuvarande 5 § andra stycket gjorts beroende av den tid inkvartering pågår. Enligt den föreslagna lydelsen skola sådana kostnader under alla förhållanden ersättas.

Tredje stycket i 1 mom. överensstämmer med nuvarande 7 § 2. första stycket och innehåller den allmänna regeln för hyresersättnings bestämmande.

Stadgandena i första och andra styckena av 1 mom. innebära, att kronan i de ifrågavarande fallen befrias från skyldighet att utgiva sedvanligt vederlag i form av hyresersättning. Denna befrielse omfattar emellertid ej sådan ersättning, som avses i 2 mom. Stadgandet i första stycket gäller oavsett det ändamål, för vilket egendomen tages i bruk. I andra stycket däremot är förutsättningen att byggnad nyttjas för inkvartering av trupp med vad därtill hör. Begreppet inkvartering motsvarar »kvarter, stallrum och plats för materiel m. m.».

Att inkvartering sålunda må ske hyresfritt sammanhänger med historiska förhållanden. Utredningsmännen ha ej ansett sig böra föreslå någon rubbning härutinnan med hänsyn till de svåröverskådliga ekonomiska konsekvenser detta kunde medföra. Emellertid torde billigheten kräva, att stadgandet ej ges en alltför sträng tolkning. Sålunda torde det — såsom riksvärderingsnämnden framhållit i cirkulärskrivelse den 15 juni 1940 — då fråga är om rum som rekvirerats i hotell, pensionat eller dylika lokaler i regel få anses skäligt att lämna ersättning även om tiden för inkvarteringen varit jämförelsevis kort; detta dock under förutsättning att kvartervärden genom sin bokföring eller på annat sätt kan tillförlitligen styrka, att han genom inkvarteringen gått miste om inkomst.

Bestämmelsen om hyresfri inkvartering påkallar uppmärksamhet även ur en annan synpunkt. Såsom utvecklats under 1 §, är rekvisitionsrätten subsidiär, i det rekvisition endast må tillgripas om behovet ej kan tillgodoses genom frivilligt avtal på skäliga villkor. Denna princip kan emellertid icke vara avsedd att tillämpas i fall som det förevarande, där rekvisitionslagen stadgar uttrycklig avvikelse från vad som skulle gälla enligt vanliga ersättningsregler. Fordras hyresersättning i fall då sådan ej skall utgå enligt rekvisitionslagen, torde det därför städse böra ankomma på den militära myndigheten att hänskjuta ersättningsfrågan till värderingsnämnd. Instruktion i detta avseende synes böra utfärdas.

Ersättning enligt 2 mom. skall gäldas även i de fall, då befrielse från hyresersättning enligt 1 mom. första och andra styckena äger rum.

Skada eller avsevärd försämring, som avses i 2 mom. första stycket, skall ersättas oberoende av om den kan anses hava uppkommit genom själva begagnandet. Såsom i motsvarande sammanhang framhålles i propositionen till allmänna förfogandelagen (nr 284/1939 sid. 44) torde fall förekomma, då ersättning bör kunna utgå, även om någon ringare grad av vållande ligger ägare till last.

För den skada eller försämring, som föranletts av åtgärd enligt 7 §, torde väl i allmänhet ersättning utgå redan med stöd av första stycket. Emellertid

kan det tänkas, att sådan åtgärd företages innan förnödenhet som rekvirerats ännu tagits i anspråk av kronan.

13 §.

Denna paragraf avser grunderna för bestämmande av ersättning för tjänstbarheter.

Till tjänstbarheter ha härvid enligt 1 mom. hänförts även transport av rekvirerad förnödenhet till avlämningsplats, transport till hemorten av förnödenhet, som efter nyttjande avhämtas, samt inställelse, som föranletts av rekvisition.

Beträffande sådana tjänstbarheter innehåller gällande rekvisitionslag endast den allmänna bestämmelsen i 10 §.

I 16 § häst- och fordonsanskaffningsförordningen meddelas däremot för där avsedda fall detaljerade ersättningsbestämmelser. Då mobiliseringsanskaffningen av hästar och fordon enligt förslaget överföres till rekvisitionslagen, torde bestämmelser motsvarande de nyssnämnda ej kunna undvaras i rekvisitionsförordningen. I samband härmed synas jämväl beträffande övriga förnödenheter något mera vägledande bestämmelser än de hittillsvarande böra införas i förordningen.

I 1 mom. stadgas därför, att ersättning för ifrågavarande tjänstbarheter utgår enligt av Konungen meddelade bestämmelser. Dessa ha upptagits i 68 § i förslaget till rekvisitionsförordning.

Ersättning för transport bör omfatta färd fram och åter vare sig fråga är om avlämnande eller avhämtande av förnödenhet. Huruvida förnödenhet, som skall avlämnas, blir godkänd eller kasserad torde i och för sig ej böra inverka på transportersättningen. En annan sak är att sådan ersättning ej bör utgå, om vederbörande ej behörigen fullgör rekvisition — utan t. ex. inställer sig med underhålligt förnödenhet — och detta kan tillskrivas försummelse från hans sida.

Inställelse utan samband med transport av förnödenhet kan förekomma då någon kommer tillstådes för att fullgöra t. ex. sådan arbetsprestation, som avses under 2 § 7. i detta förslag. Vidare kan det inträffa, att den som har att fullgöra rekvisition av förnödenhet inställer sig för att visa laga förfall (se 27 och 42 §§ i förslaget till rekvisitionsförordning).

2 mom. avser tjänstbarheter i allmänhet. Bestämmelsen härom i 7 § rekvisitionslagen har vid den ändring som skett genom lag den 22 juni 1939 (nr 295) erhållit en mindre tillfredsställande utformning. Den nu föreslagna avfattningen ansluter sig till 22 och 27 §§ lagen om tjänsteplikt.

14—16 §§.

Dessa paragrafer innehålla bestämmelser om upprättande av taxa och om dess tillämpning. I huvudsak överensstämja bestämmelserna med motsvarande stadganden i 8 och 12 §§ samt 14 § första stycket i gällande lag.

14 § i förslaget motsvarar nuvarande 8 § första stycket samt 12 § första,

andra och tredje styckena. Såsom förut nämnts har befogenheten att upprätta taxor icke ansetts böra tillerkännas de speciella lokala värderingsnämnderna.

15 § motsvarar nuvarande 8 § andra stycket och 14 § första stycket.

16 § slutligen överensstämmer så gott som fullständigt med nuvarande 8 § tredje stycket.

17 §.

Bestämmelserna i denna paragraf motsvara nu gällande 13 § första stycket rekvisitionslagen och 32 § första stycket rekvisitionsförordningen.

I gällande taxa upptages ersättning för såväl förnödenheter som tjänstbarheter. Beträffande åtskilliga förnödenheter, t. ex. hästar, fordon och fartyg, gäller, att de kunna tagas i anspråk antingen med äganderätt eller med nyttjanderätt. I förra fallet gäldas köpeskillning, i senare fallet utgör hyra det sedvanliga vederlaget. Emellertid kan det hända, att hyra för viss förnödenhet är uppförd i taxa medan så icke är fallet med köpeskillingen. Även motsatsen kan inträffa. Vad angår de nyss uppräknade förnödenheterna, ha utredningsmännen ansett sig böra utgå från, att taxan överhuvud icke göres tillämplig å fartyg, att köpeskillning för hästar och fordon icke uppföres i taxa samt att sistnämnda förnödenheter, där så ske kan, sättas i taxa för det fall att de tagas i anspråk med nyttjanderätt.

Mottagarens befogenhet att fastställa ersättning är beroende av den omfattning, i vilken förnödenheter och tjänstbarheter äro satta i taxa. Av det nyss anförda följer, att ärenden angående fartyg liksom även ärenden angående hästar och fordon, vilka övertagas med äganderätt, bli undantagna från mottagarens handläggning. Däremot skulle det ingå i mottagarens kompetens att fastställa hyra för hästar och fordon, i den mån hyran satts i taxa. Där så ej skett, skall hyran enligt nästföljande paragraf bestämmas av allmän lokal värderingsnämnd; häst- och bilvärderingsnämnderna ha nämligen endast att handlägga äganderättsärenden.

Med avseende å andra och tredje styckena må framhållas, att det ansetts riktigast att i själva lagen uttömmande reglera klagoinstitutet och dispensansökningsförfarandet. I sak skilja sig ifrågavarande bestämmelser i förslaget från de nu gällande endast däri, att tiden för besvärns anförande och ansöknings ingivande räknas från delfåendet av myndighetens beslut samt att besvärerna skola inlämnas till länsstyrelsen.

Av de lokala värderingsnämnderna har endast den allmänna lokala värderingsnämnden ansetts böra ifrågakomma såsom besvärnsinstans.

Med avseende å besvärsrätten må framhållas, att kronan tydligen icke kan äga fullfölja talan mot här ifrågavarande beslut, som ju meddelats å dess vägnar.

Beträffande gränsdragningen mellan besvärns- och ansökningsförfarandet må hänvisas till lagrådets uttalande under 19 § i förslaget till allmän förfogandelag (Kungl. Maj:ts prop. nr 284/1939). Såsom därav framgår är ansökningsförfarandet icke avsett för sådana fall, där frågan gäller taxas tillämplighet, felaktig tillämpning av taxa, varas beskaffenhet eller myckenhet. Sam-

ma är förhållandet då taxa upptager en skala, inom vars ram ersättningen kan utmätas, och frågan gäller avvägning av ersättning inom denna ram. I fall, varom nu sagts, skall besvärsvägen anlitas. Ansökningsförfarandet avser således endast fall, där någon av billighetskäl önskar ersättning utöver vad gällande taxa medgiver.

18 §.

18 och 19 §§ reglera ordningen för bestämmande av ersättning, som icke är satt i taxa. Sådan ersättning skall enligt ifrågavarande bestämmelser fastställas av lokal värderingsnämnd; dock att den militäre mottagarens befogenhet, såsom framgår av 19 §, omfattar jämväl transport- och inställelseersättning.

I fråga om fördelningen av behörigheten mellan å ena sidan mottagaren och å andra sidan lokal värderingsnämnd gör förslaget ej ändring i vad för närvarande gäller.

Vad angår de lokala värderingsnämndernas inbördes kompetens, gäller enligt förslaget följande.

Hästvärderings- och bilvärderingsnämnd fastställer ersättningen för de hästar och hästfordon respektive motorfordon och motorredskap, vilka övertagas med äganderätt. Dessa nämnders behörighet kan alltså anses i huvudsak motsvara de nuvarande häst- och motormönstringsnämndernas. Tagas ifrågavarande förnödenheter i anspråk med nyttjanderätt, fastställes hyresersättningen av mottagaren därest den är satt i taxa, men där så ej skulle vara fallet av allmän lokal värderingsnämnd.

Fartygsvärderingsnämnderna sakna varje motsvarighet i nu gällande organisation. Dessa nämnder, vilka bli knutna till marindistriktet, få sin verksamhet förlagd till rikets kuster. För de fall, då fartyg rekvireras till de inre vattenlederna, har det därför syntts lämpligt, att ersättningen i regel bestämmas av allmän lokal värderingsnämnd. Emellertid kan det stundom vara påkallat att låta fartygsvärderingsnämnd bestämma ersättningen jämväl för fartyg, som rekvirerats till ort utanför marindistrikt. Det har därför överlämnats åt Konungen att förordna härom.

Fartygsvärderingsnämnd är behörig oavsett om fartyg tages i anspråk med äganderätt eller nyttjanderätt.

På allmän lokal värderingsnämnd ankommer det enligt förevarande paragraf att, med de undantag som angivas i 19 §, handlägga övriga ärenden rörande ersättning, som icke skall utgå efter taxa.

19 §.

Denna paragraf står i nära överensstämmelse med vad som nu gäller.

Av bestämmelsen i första stycket, som endast avser fall då förnödenhet tagas i anspråk med nyttjanderätt, följer att allmän lokal värderingsnämnd har att fastställa ersättning för kostnad, skada eller försämring även då hyran för förnödenheten enligt 17 § bestämts av mottagaren.

I övrigt bygga stadgandena i förevarande paragraf på den principen, att

ersättning i de hänseenden som avses i paragrafen skall bestämmas i den ordning som gäller beträffande övrig ersättning för förnödenheten.

20 §.

Denna paragraf motsvarar nuvarande 14 § andra stycket rekvisitionslagen och 32 § andra stycket rekvisitionsförordningen.

Bestämmelser om behörighet att å kronans vägnar fullfölja talan samt om delgivning av lokal värderingsnämnds beslut med sakägarna ha införts i förslaget till rekvisitionsförordning.

Om gäldande av ersättning.

21 §.

Denna paragraf ersätter nu gällande 15 §.

Med hänsyn till de förhållanden, under vilka lagen är avsedd att tillämpas, har det ansetts helt böra överlåtas åt Konungen att meddela de erforderliga bestämmelserna.

22 §.

Beträffande denna paragraf hänvisas till den allmänna motiveringen.

Om påföljder enligt denna lag m. m.

23 §.

1 mom. motsvarar nuvarande 4 § tredje stycket. Av civila myndigheter har dock endast polismyndigheten ansetts böra anlitas.

Vägran eller försummelse att fullgöra rekvisition synes böra föranleda ansvar i enlighet med vad förfogandelagarna för motsvarande fall stadga. Enahanda ansvar synes böra drabba den som efter det förnödenhet rekvirerats avhänder sig eller förstör densamma. Bestämmelse därom har fördensskull införts i 2 mom.

Stadgandet i 3 mom. överensstämmer med bestämmelsen i 25 § allmänna förfogandelagen. Beträffande motiveringen till denna bestämmelse hänvisas till Kungl. Maj:ts prop. nr 284/1939 sid. 44 och följande.

24 och 25 §§.

Dessa paragrafer torde icke erfordra någon vidare motivering.

Rekvisitionsförordningen.

1 kap. Allmänna bestämmelser.

1 §.

Förnödenhet som uttages enligt uttagningsförordningen tilldelas därvid visst krigsförband eller motsvarande organisation. Rätten att vid krigstillfälle rekvirera förnödenheten bör endast tillkomma den myndighet, som har att

ombesörja mobilisering av förbandet eller organisationen, ävensom myndighet, under vilkens befäl eller överinseende förbandet eller organisationen lyder.

Om tillvägagångssättet vid sådan rekvisition ha föreskrifter meddelats i 6 § första stycket i förslaget till rekvisitionslag.

2 §.

1 mom. motsvarar nuvarande 1 §, som dock reviderats med hänsyn till gällande krigsorganisation, se första stycket 2. f) och 3. e) samt andra stycket.

2 mom. motsvarar nuvarande 2 §. Av sammanhanget och avfattningen torde framgå, att rekvisitionsrätten i fråga icke omfattar förnödenheter, som uttagits enligt uttagningsförfordningen.

Beträffande 3 mom. hänvisas till vad nedan sägs under 31 och 46 §§.

3 och 4 §§.

Dessa paragrafer överensstämma i huvudsak med nuvarande 3 § första stycket respektive 4 §.

5 §.

Denna paragraf motsvarar nuvarande 3 § andra och tredje styckena.

Bestämmelserna om undantag från tillämpningen av häst- och fordonsanskaffningslagen äro givna i förordningen nr 421/1934. Motsvarande bestämmelser äro enligt föreliggande förslag intagna i 50 § uttagningsförfordningen, vilket stadgande jämväl avser fartyg.

6 §.

I denna paragraf, vilken i stort sett motsvarar nuvarande 14 §, ha meddelats vissa allmänna föreskrifter.

Punkt 1 har sin förebild i 8 § allmänna förfogandelagen.

En motsvarighet till punkt 2 är intagen i 14 § 1. häst- och fordonsanskaffningsförfordningen. Den där stadgade regeln har ansetts böra äga allmän giltighet vid rekvisition av förnödenheter.

Punkt 3 första stycket ersätter 3 § första stycket rekvisitionslagen. I fråga om det utrymme, som skall förbehållas kvartervärden, har stadgandet bragts i överensstämmelse med 16 § tredje stycket utrymningslagen (nr 582/1941).

Arrendator, hyresgäst eller annan nyttjanderättshavare är uppenbarligen att anse som kvartervärd med avseende å byggnad eller del därav, som upplåtits åt honom.

Punkt 3 andra stycket överensstämmer i huvudsak med 14 § tredje stycket 1. rekvisitionsförfordningen.

Punkt 4 ersätter 3 § tredje stycket rekvisitionslagen.

De följande punkterna äro hämtade från 14 § tredje stycket rekvisitionsförfordningen.

7 §.

I motsats till vad för närvarande gäller enligt 4 § rekvisitionslagen och 6 § rekvisitionsförfordningen stadgas i 6 § tredje stycket i förslaget till rekvisitionslag, att rekvisition skall ställas till den, som har att fullgöra densamma.

Enligt förevarande paragraf må rekvirenten vid expediering av rekvisitionsskrivelse påkalla biträde hos ortens polismyndighet, vilken har att mottaga och vidarebefordra skrivelse som avlämnas hos myndigheten.

Rekvirenten bör även kunna vända sig till polismyndigheten för erhållande av upplysningar rörande tillgången å förnödenheter, som äro föremål för rekvisition.

8 §.

Denna paragraf motsvarar nuvarande 7 och 8 §§, vilkas bestämmelser dock ansetts böra jämkas i en del avseenden.

Sålunda torde de uppgifter, som avses i sistnämnda paragraf, icke behöva vara obligatoriska med undantag för uppgiften huruvida egendom skall tagas i anspråk med ägande- eller nyttjanderätt samt uppgiften om beräknad tid för nyttjande. Sistnämnda båda uppgifter ha därför överförts till första stycket, motsvarande nuvarande 7 §.

Det näst sista stycket i nuvarande 8 § har ansetts kunna utgå. Jämväl i övrigt ha förenklingar skett i hithörande bestämmelser.

9 §.

Om kvitto stadgas för närvarande i 19 § rekvisitionsförordningen.

I likhet med vad nu är fallet skall det även enligt förslaget i allmänhet ankomma på mottagaren att utfärda kvitto.

Då hästar, hästfordon, motorfordon och motorredskap, vilka skola övertagas med äganderätt, avlämnas å platsen för hästvärderingsnämnds respektive bilvärderingsnämnds sammanträde för att där övertagas av militär hämtningskommendering, skall emellertid värderingsnämnden ha att utfärda kvitto (29 och 44 §§ i detta förslag).

I omförmälda 19 § beröres även det fall att det rekvirerade uttages enligt 4 § sista stycket rekvisitionslagen (23 § 1 mom. i förslaget till rekvisitionslag). Verkställes denna uttagning av militär myndighet — vilken därmed är att betrakta som mottagare — skall kvitto naturligen utfärdas av samma myndighet. Då polismyndighet anlitas, är dennas kvitto däremot ej tillfyllest med hänsyn till den särskilda funktion kvittot har att fylla enligt 29, 44 och 63 §§ i detta förslag. Även i sådant fall bör det därför åligga vederbörande militära mottagare respektive häst- eller bilvärderingsnämnd att tillställa ägaren kvitto.

Andra stycket i 19 § avser kommunens funktion av mellanled vid rekvisition och skall alltså enligt förslaget utgå.

Vad angår kvittots innehåll, synes det lämpligt, att däri finnes uppgift om den rätt, varmed förnödenhet tagits i anspråk.

Att i kvitto göra anteckning om vad som brister torde ej vara påkallat.

I fråga om sista stycket i förevarande paragraf hänvisas till vad nedan sägs under 29 §.

10 §.

Detta stadgande motsvarar 36 och 37 §§ rekvisitionsförordningen. Allt som har särskilt avseende å rekvisition av kommuner har emellertid uteslutits.

Då bestämmelserna i 35 och 38 §§ samma förordning icke upptagits i förslaget (se under 34 § nedan), har vad i 36 § sägs om anvisning likaledes uteslutits.

Första stycket i förevarande paragraf, vilket motsvarar första meningen i nuvarande 36 §, äger tillämpning vid rekvisition enligt såväl 1 som 2 §.

De följande styckena däremot ha gjorts tillämpliga endast å rekvisition enligt 2 §.

2 kap. Om värderingsnämnder.

11 §.

Jämlikt 13 § häst- och fordonsanskaffningslagen skall tillsättas en hästmönstringsnämnd för varje hästmönstringsområde, där uttagning under fredstid äger rum.

Enligt förslaget är däremot icke avsett att nödvändigtvis knyta hästvärderingsnämnds verksamhet till visst uttagningsområde. Det har ansetts böra överlämnas åt de militära myndigheterna att avgöra i vilka fall hästar och hästfordon skola avlämnas i anslutning till hemorten eller vederbörlig utrustningsort samt hur stora kontingenter, som därvid skola avlämnas å varje avlämningsplats. Att beräkna det antal nämnder, som med hänsyn till nyssnämnda omständigheter blir erforderligt, ankommer på arméfördelningschefen, vars förslag dock ansetts böra fastställas av länsstyrelsen. Vid beräkningen måste den maximala arbetsbelastningen, nämligen den som inträffar vid allmän mobilisering, tagas till utgångspunkt. Sedan mobilisering genomförts, komma hästvärderingsnämnderna att tagas i anspråk i mindre omfattning.

Enligt 14 § häst- och fordonsanskaffningslagen bestämmes antalet motor-mönstringsnämnder inom varje län av Konungen.

Befogenheten att bestämma antalet bilvärderingsnämnder inom länet tillkommer enligt denna paragraf länsstyrelsen. Vad ovan sagts om beräkningen av antalet hästvärderingsnämnder äger motsvarande tillämpning i fråga om bilvärderingsnämnder.

Enligt 11 § rekvisitionslagen skall finnas en lokal värderingsnämnd för varje landstingsområde och en för varje stad, som ej deltagar i landsting; dock må Konungens befallningshavande, där behov uppstår för visst landstingsområde eller viss stad, förordna om tillsättande av ytterligare en sådan nämnd.

Lokala värderingsnämnder enligt rekvisitionslagen motsvaras i förslaget av allmänna lokala värderingsnämnder, vilka såsom framgår av 8 § i förslaget till rekvisitionslag anknutits till länet. Då det syntts angeläget att dessa nämnder ej bli för hårt belastade — vilket ej sällan torde ha varit fallet med de nuvarande nämnderna — har någon begränsning av antalet nämnder inom varje län ej ansetts böra föreskrivas.

Andra stycket i förevarande paragraf har sin motsvarighet i 21 § 2. rekvi-

sitionsförordningen. Angående arméfördelningschefs åligganden se 10 § i förslaget till rekvisitionslag och 13 § i förevarande förslag.

Fartygsvärderingsnämnd är i motsats till övriga lokala nämnder icke anknuten till länet utan till marindistriktet. Med hänsyn härtill har befogenheten att bestämma antal och arbetsfördelning i detta fall ansetts böra överlämnas åt Kungl. Maj:t. Arbetsfördelningen lär kunna bestämmas antingen territoriellt, med hänsyn till avlämningsplatsernas belägenhet inom marindistriktet, eller ock med hänsyn till olika fartygskategorier.

12 §.

Denna bestämmelse uppställer särskilda kompetensvillkor för ledamöter och suppleanter i de lokala värderingsnämnderna.

Erfarenheten lär ha visat, att ledamöter av hästmönstringsnämnd ofta ha svårt att göra fullt objektiva värderingar av hemortens hästar. Med beaktande härav torde hästvärderingsnämnderna böra så sammansättas att ledamöternas verksamhetsområde icke kommer att omfatta deras hemort.

13 §.

Bestämmelserna i första stycket motsvara vissa stadganden i 11 § rekvisitionslagen samt 20 och 21 §§ rekvisitionsförordningen.

Andra stycket överensstämmer i tillämpliga delar med sistnämnda paragraf punkt 3.

14, 15 och 16 §§.

Dessa stadganden motsvara de nuvarande 22—24 §§.

Bland nu stadgade jäv mot ledamot i värderingsnämnd upptages, att »han är part i en lika sak». Beträffande ledamot i häst- eller motormönstringsnämnd finnes över huvud ingen jävsföreskrift. Enligt den av utredningsmännen föreslagna organisationen böra för häst-, bil- och fartygsvärderingsnämnder i förevarande avseende gälla samma regler som för övriga värderingsnämnder. Emellertid skulle den nyss anförda jävsanledningen tydligen från ledamotskap i hästvärderingsnämnd utestänga praktiskt taget varje hästägare. Då detta icke är rimligt, föreslå utredningsmännen, att ifrågavarande jävsbestämmelse ersättes med en från skiljemannalagen och processlagberedningens förslag till rättegångsbalk hämtad föreskrift av innehåll att ledamot är jävig »om eljest särskild omständighet föreligger, som är ägnad att rubba förtroendet till hans opartiskhet i saken».

I 16 § har gjorts ett tillägg om skyldighet för värderingsnämnd att föra protokoll. Denna skyldighet har ansetts böra åvila samtliga värderingsnämnder. Protokollen hos häst- och bilvärderingsnämnderna kunna emellertid göras helt summariska. Sålunda torde beträffande besluten hänvisning kunna ske till de förteckningar, vilka enligt 26 och 41 §§ i detta förslag skola föras hos dessa nämnder och vilka lämpligen kunna intagas som bilagor till protokollen.

17 §.

Denna paragraf motsvarar 25 § rekvisitionsförordningen.

Befogenhet att höra sakkunnig kan ej anses behöva tillkomma häst-, bil- eller fartygsvärderingsnämnd, då dessa äro sammansatta just med hänsyn till de speciella ärenden de hava att handlägga. De förstnämnda båda nämnderna äro desutom i mån av behov tillförsäkrade särskilda sakkunniga biträden enligt vad som i 24 och 39 §§ i detta förslag sägs.

Det har ansetts böra stadgas uttrycklig skyldighet för allmän lokal värderingsnämnd att höra sakkunnig i fall då särskild fackkunskap är erforderlig och sådan icke är tillgänglig inom nämnden. För konsekvensens skull har föreskriften härom givits avseende även å riksvärderingsnämnden.

Den i nuvarande 25 § första stycket intagna befogenheten att förrätta syn eller besiktning ingår i hästvärderingsnämnds och bilvärderingsnämnds ordinarie åligganden och har beträffande övriga nämnder införts i respektive kapitel, se 59, 64 och 65 §§ i detta förslag.

Den i fjärde stycket av berörda 25 § gjorda gruppindelningen har reviderats, i det att till särskilda näringsgrupper hänförts dels sjöfart dels motorfordonsdrift och lufttrafik dels och järnvägsdrift.

Slutligen föreskrives i sista stycket av förevarande paragraf hur allmän lokal värderingsnämnd skall erhålla sakkunnig till sitt förfogande.

18 §.

Denna paragraf innefattar delar av 31 § rekvisitionsförordningen, nämligen första styckets andra mening samt andra stycket. Tredje stycket har ansetts kunna uteslutas. Beträffande återstående del av 31 § hänvisas till 19 § här nedan.

19 §.

Enligt 31 § rekvisitionsförordningen skall kronans rätt inför lokal värderingsnämnd bevakas av särskilt förordnat ombud. Det får anses fastslaget, att ombudet jämväl har till åliggande att när skäl därtill äro fullfölja talan mot nämndens beslut, ehuru detta ej tydligt framgår av stadgandet.

Inom den nu föreslagna organisationen torde motsvarande regler böra gälla såvitt angår allmän lokal värderingsnämnd och fartygsvärderingsnämnd. Bestämmelser härom ha intagits i första stycket av förevarande paragraf.

Att förordna ombud för bevakning av kronans rätt inför varje häst- och bilvärderingsnämnd är emellertid uteslutet redan av den anledning, att dessa nämnders antal kan förväntas bli högst betydande. Dessutom synes en sådan anordning ej lämplig med hänsyn till det summariska förfarande, som måste tillämpas av dessa nämnder. Då således kronan i egenskap av part enligt förslaget ej är representerad inför vare sig häst- eller bilvärderingsnämnd, har rätten att å kronans vägnar fullfölja talan mot dessa nämnders beslut anförtrots åt vederbörande centrala förvaltningsmyndighet. Denna erhåller känne- dom om besluten på så sätt, att de förteckningar, vari besluten införas, expe-

dieras till myndigheten, se 35 och 50 §§ i detta förslag. Den centrala förvaltningsmyndigheten får genom dessa förteckningar ett rikligt jämförelsematerial till sitt förfogande, vilket bör underlätta tillvaratagandet av kronans intresse i fråga om prissättningen i stort.

Enligt tredje stycket skall kronans rätt inför riksvärderingsnämnden i samtliga ärenden och oberoende av vem som fullföljt talan bevakas av det av Kungl. Maj:t förordnade ombudet. Det torde därvid böra ankomma på detta ombud att med bindande verkan angiva kronans talan i ärendet.

20 §.

Denna paragraf överensstämmer med nuvarande 26 §. Vad angår riksvärderingsnämndens instruktioner och anvisningar till häst- och bilvärderingsnämnderna, kunna desamma endast avse principerna för värderingen men däremot icke den sida av dessa nämnders verksamhet, som går ut på prövning av förnödenheternas lämplighet för krigsbruk.

3 kap. Om upprättande av taxor m. m.

21 och 22 §§.

Dessa paragrafer motsvara nuvarande 27 och 28 §§.

Enligt 14 § i förslaget till rekvisitionslag skola de nuvarande lokala värderingsnämndernas befogenheter i samband med upprättande av taxor överflyttas å de allmänna lokala värderingsnämnderna. Detta har iakttagits i förevarande paragrafer.

4 kap. Om handläggningen av rekvisitionsärenden vid hästvärderingsnämnd m. m.

23 §.

Såsom i det föregående framhållits, måste hästvärderingsnämnds sammanträde förläggas till den plats, där de hästar och fordon, som nämnden har att besiktiga och pröva, skola avlämnas. Tid och plats för sådant sammanträde bör därför bestämmas av rekvisenten. Med hänsyn härtill synes den planläggning, som nu enligt 12 § häst- och fordonsanskaffningsförordningen åligger länsstyrelse, böra överflyttas å militär myndighet.

Då rekvisenten gör framställning om hästvärderingsnämnds inkallande, har länsstyrelsen att med ledning av förut uppgjord arbetsfördelning (11 § första stycket i detta förslag) bestämma, vilken av nämnderna som skall anlitas, samt att kalla ledamöterna i denna nämnd till sammanträdet. I sistnämnda avseende överensstämmer stadgandet med nuvarande 30 §. Beträffande sättet för suppleants inkallande har däremot avvikelse gjorts från sistnämnda bestämmelse. Det har ansetts mera betryggande att länsstyrelsen själv kallar suppleanten; för undvikande av tidsspillan föreskrives emellertid, att ledamoten i fråga ofördröjligen (t. ex. genom telegram) skall underrätta länsstyrelsen om hindret.

24 §.

Denna paragraf överensstämmer i huvudsak med nu gällande föreskrifter i 13 § 3. andra stycket häst- och fordonsanskaffningslagen, 11 § häst- och fordonsanskaffningsförordningen samt, vad angår andra stycket, 12 § 2. samma förordning.

25 §.

Bestämmelserna i denna paragraf och nästföljande paragrafs andra stycke ha tillkommit i syfte att så långt ske kan befria hästvärderingsnämnd från tyngande skrivgöromål.

Vid hästmönstringsnämnds sammanträde skall enligt 14 § 2. häst- och fordonsanskaffningsförordningen föras en mönstringsförteckning över inmönstrade hästar och fordon.

Den nu föreslagna rekvisitionsförteckningen avses skola innehålla ungefär motsvarande uppgifter som mönstringsförteckningen eller uppgifter om rekviderad förnödenhets ägare samt om dess beskaffenhet och kännetecken.

Då rekvisitionen avser hästar och fordon, som ej uttagits under fredstid, saknar rekvisitionen möjlighet att i förteckningen införa annat än uppgift å vederbörande ägare och antalet hos envar rekviderade hästar och fordon. Avser rekvisitionen däremot hästar och fordon, som uttagits under fredstid, skola fullständigare uppgifter lämnas med ledning av det utdrag av hästuttagningsregistret, vilket jämlikt 16 § i förslaget till uttagningsförordning översändes till vederbörande förbandschef.

Rekvisitionsförteckning kan av rekvisitionen upprättas särskilt för varje förband eller för del av förband efter vad som finnes ändamålsenligt ur militär synpunkt.

I den mån ifrågavarande uppgifter icke på förhand införts av rekvisitionen, åligger det enligt nästföljande paragraf andra stycket hästvärderingsnämnden att ifylla desamma. Enligt vad där stadgas skall nämnden jämväl i förteckningen anteckna sina beslut rörande dels förnödenhetens lämplighet för krigsbruk dels ock ersättningen för förnödenheten och tillbehör m. m.

Rekvisitionsförteckning skall upprättas i tre exemplar. Om expedieringen härav stadgas i 35 §. Ett exemplar skall överlämnas till befälhavaren för den militära hämtningskommenderingen för att tillställas vederbörande förband. Ett skall översändas till den centrala förvaltningsmyndigheten av anledning, som framgår av 19 § andra stycket i förslaget. Det tredje exemplaret slutligen översändes till länsstyrelsen, vilken på grundval därav har att utbetala de av hästvärderingsnämnden fastställda ersättningsbeloppen för hästar och fordon.

26 §.

Bestämmelserna i första stycket motsvara gällande föreskrifter rörande hästmönstringsnämnd, nämligen 13 § 2. första stycket och 15 § 1. första stycket häst- och fordonsanskaffningslagen samt 16 § 2. häst- och fordonsanskaffningsförordningen.

Beträffande de under b) avsedda tillbehör och förnödenheter må framhållas, att grimma och grimskافت enligt hävdvunnen ordning på många håll inbegripas i köpeskillingen vid hästköp. Där detta är brukligt, behöva självfallet nämnda tillbehör ej värderas.

Andra stycket har behandlats i samband med 25 §.

Anvisningar rörande principerna för värderingen kan hästvärderingsnämnd erhålla av riksvärderingsnämnden jämlikt 20 § i detta förslag. De i sista stycket av förevarande paragraf avsedda föreskrifterna och anvisningarna lära komma att beröra de fordringar, som skola uppställas för hästars och fordons godkännande, och, såvitt de utfärdas av militär myndighet, förrättingens gång. I sistnämnda avseende må erinras om att förrättningen kan komma att äga rum under svåra yttre påfrestningar.

27 §.

Denna paragraf motsvarar i huvudsak punkt 4 och en del av punkt 5 i 14 § häst- och fordonsanskaffningsförordningen.

Enligt nämnda punkt 4 åligger det hästmönstringsnämnd att pröva, om föreburet skäl för uraktlåten inställelse må gälla såsom laga hinder. Över hästägare, som uteblivit utan att visa laga hinder, skall nämnden uppräta bötesförteckning enligt vad som föreskrives i 17 § 2. häst- och fordonsanskaffningslagen samt 14 § 5. häst- och fordonsanskaffningsförordningen.

Även hästvärderingsnämnd måste ingå i prövning, som nyss sagts.

Därest till följd av uraktlåten inställelse brist uppstår i det erforderliga antalet hästar eller hästfordon, har den militäre ledamoten enligt 31 § i förslaget tillerkänts befogenhet att vidtaga åtgärd som avses i 23 § 1 mom. i förslaget till rekvisitionslag. Förutsättningen för att en sådan åtgärd vidtages måste emellertid vara antingen att hinder överhuvud ej anmälts eller ock att nämnden funnit anmält hinder ej innefatta laga förfall.

För närvarande äger länsstyrelsen på grundval av ovannämnda bötesförteckning påföra böter för uraktlåtenhet att inställa hästar och fordon till mönstring. I förslaget har straffet för motsvarande uraktlåtenhet — liksom för vägran eller försummelse i övrigt att fullgöra rekvisition — bestämts till dagsböter. Fråga om ansvar för berörda förseelser har därför ansetts böra prövas av domstol.

Enligt sista stycket av förevarande paragraf åligger det hästvärderingsnämnden att i rekvisitionsförteckningen göra anteckning om utevaro och att tillika ange om laga förfall visats eller ej. Förteckningen skall enligt 35 § i detta förslag översändas till länsstyrelsen. Det torde åligga länsstyrelsen att med ledning av nämnda uppgifter i förteckningen föranstalta om åtals anställande mot hästägare, som uteblivit utan att visa laga förfall.

28 §.

Detta stadgande överensstämmer i det väsentliga med 13 § 1. andra och tredje styckena häst- och fordonsanskaffningslagen ävensom med motsvarande delar av 4 § beredskapsförfogandelagen.

29 §.

Enligt 20 § i förslaget till rekvisitionslag må besvär över hästvärderingsnämnds beslut i ärende angående ersättnings bestämmande anföras hos riksvärderingsnämnden. Klagotiden utgör tjugu dagar, räknat från det klaganden erhållit del av beslutet.

Denna bestämmelse, som innebär en nyhet, har för närvarande enligt 32 § andra stycket rekvisitionsförordningen sin motsvarighet i fråga om lokal värderingsnämnds beslut.

Beträffande delgivning av hästvärderingsnämnds beslut har emellertid en annan ordning ansetts böra stadgas än den, som gäller enligt 30 § tredje stycket samma förordning.

Delgivningen av hästvärderingsnämnds beslut med den myndighet som å kronans vägnar äger fullfölja talan har tidigare berörts vid 19 och 25 §§.

Vad angår den som har att fullgöra rekvisitionen (avlämnaren), torde denne ofta vara personligen närvarande vid hästvärderingsnämnds sammanträde, varför delgivning genom rekommenderat brev i dessa fall vore onödig. Å andra sidan är det icke ovanligt att avlämnaren ej kommer personligen tillstädes utan i ärendet anlitar t. ex. någon hos honom anställd, och det torde väl sällan förekomma, att denne är försedd med fullmakt av avlämnaren. Att i sådana fall verkställa delgivning medelst rekommenderat brev skulle emellertid medföra tidsutdräkt och ökat arbete för hästvärderingsnämnden. För undvikande härav stadgas i fjärde och femte styckena av förevarande paragraf, att beslutet skall tillställas avlämnarens i ärendet anlitate bud och att beslutet härigenom skall anses ha delgivits avlämnaren.

Den mest praktiska formen för delgivningen torde vara, att beslutet tecknas å rekvisitionskvittot, vilket tillika bör innehålla fullföljdshänvisning. Bestämmelser härom ha införts i tredje stycket.

30 §.

Denna paragraf överensstämmer i huvudsak med motsvarande bestämmelser i 13 § 3. och 14 § 3. häst- och fordonsanskaffningsförordningen.

31 §.

Stadgandet har sin motsvarighet i 13 § 2. häst- och fordonsanskaffningslagen.

Den åtgärd, som avses i 23 § 1 mom. i förslaget till rekvisitionslag, skall tillgripas, då hästägare uteblivit utan att anmäla laga hinder, som av nämnden kunnat godkännas, eller eljest vägrat eller försummat att fullgöra rekvisition. I annat fall skall bristen täckas genom ny rekvisition.

Rätt att göra rekvisition tillkommer enligt gällande rekvisitionslag endast militär myndighet. Att för det speciella fall, som avses med denna paragraf, utrusta hästvärderingsnämnd — som icke är militär myndighet — med rekvisitionsrätt har ej ansetts påkallat. Av denna anledning har befogenheten tillerkänts nämndens militära ledamot; bestämmelse härom har även intagits i 2 § 3 mom. av förslaget.

32 §.

Motsvarighet till här upptagna stadgande finnes i 15 § 1. andra stycket häst- och fordonsanskaffningslagen.

Rekvisition medför skyldighet för vederbörande att inställa den rekvirerade förnödenheten å den avlämningsplats, som i rekvisitionen angivits. Denna plats utgör tillika platsen för hästvårderingsnämndens sammanträde. Sedan förnödenheten å avlämningsplatsen avlämnats, sker den fortsatta transporten till förbandet genom kronans försorg. I förevarande paragraf föreskrives, att avlämnaren, där så erfordras, skall biträda vid den fortsatta transporten. Skyldigheten avser jämväl personal, som avlämnaren anlitat för transporten till avlämningsplatsen.

33 §.

Om grunderna för den ersättning, som avses med förevarande paragraf, meddelas föreskrifter i 13 § 1 mom. i förslaget till rekvisitionslag och 68 § i detta förslag.

Ersättningens bestämmande redan å avlämningsplatsen innefattar delvis en förhandsuppskattning, nämligen såvitt angår den tid, vederbörande nödgas vara borta från hemorten. Denna uppskattning torde väl i regel ej bereda någon svårighet i andra fall än då vederbörande tages i anspråk för fortsatt transport. I sådana fall, liksom då bestämmandet av ersättningen i särskilt fall skulle avsevärt fördröja förrättningen, bör nämnden kunna hänvisa den ersättningsberättigade till länsstyrelsen. Om så sker, måste emellertid nämnden utbetala skäligt förskott å ersättningen.

34 §.

Då utbetalning över postgiro ansetts vara bekvämast för nämnden, har denna form blivit vald för betalning av de i föregående paragraf avsedda ersättningsbeloppen. För den ersättningsberättigade torde besväret bli ringa, då avlämningsplatsen så gott som alltid kommer att förläggas å ort, där postkontor finnes, eller i närheten därav.

I övrigt upptager förslaget intet stadgande om formen för utbetalning av ersättning. Bestämmelserna härom ha ansetts böra samordnas med övriga för vederbörlig myndighet gällande utbetalningsföreskrifter och därför utfärdas i annat sammanhang.

35 §.

Stadgandet motsvarar 16 § 3. häst- och fordonsanskaffningsförordningen.

36 §.

Enligt första stycket i denna paragraf ankommer det på länsstyrelsen att utbetala ersättningen för ianspråktaga hästar och hästfordon med tillbehör m. m. Utbetalningen sker med ledning av rekvisitionsförteckningen, varav ett

exemplar skall översändas till länsstyrelsen enligt 35 §. En förutsättning för att utbetalning skall kunna ske är att vederbörande centrala förvaltningsmyndighet ej fullföljt talan mot ersättningsbeslutet inom den i 20 § i förslaget till rekvisitionslag stadgade tiden. Den omständigheten, att den enskilde sakägaren själv överklagat beslutet, bör däremot ej utgöra hinder mot utbetalning. Därest riksvärderingsnämnden på hans talan bestämmer högre ersättning, har länsstyrelsen att utbetala mellanskillnaden, d. v. s. det belopp varmed ersättningen höjts. Innan utbetalning verkställs på grund av riksvärderingsnämndens beslut, bör länsstyrelsen tydliggen undersöka om och i vad mån utbetalning i ärendet tidigare skett. Oundgängligt är därför, att hästvärderingsnämndens och riksvärderingsnämndens beslut expedieras till en och samma länsstyrelse, nämligen länsstyrelsen i det län, inom vilket förnödenheten avlämnats.

Enligt 33 § ankommer det i regel på hästvärderingsnämnd att å avlämningsplatsen bestämma och utbetala ersättning för transport och inställelse. Med hänsyn till de påfrestande förhållanden, under vilka hästvärderingsnämnds sammanträde kan komma att äga rum, torde det emellertid kunna inträffa, att nämnda föreskrift ej behörigen iakttages. Den ersättningsberättigade har därför i andra stycket av förevarande paragraf medgivits rätt att — vare sig hästvärderingsnämnd meddelat beslut om sådan ersättning eller ej — hänskjuta fråga därom till länsstyrelsens prövning. Någon viss tidsfrist har därför ej ansetts böra föreskrivas.

Kronan äger däremot ej påkalla omprövning av hästvärderingsnämnds beslut rörande ersättning för transport och inställelse.

37 §.

Det kan förekomma, att hästar och hästfordon till ringa antal rekvireras för att omedelbart tagas i bruk. I sådana fall skulle det vara tidsödande och onödigt att kalla hästvärderingsnämnd till platsen. Enligt förevarande paragraf skall i dylika fall förfarandet i ärenden, som ankomma på allmän lokal värderingsnämnd, vinna tillämpning; dock att ersättningen skall bestämmas av hästvärderingsnämnd. Då besiktningsförfarande enligt 60 § torde kunna ordnas relativt snabbt, vinnes härigenom det avsedda ändamålet.

5 kap. Om handläggningen av rekvisitionsärenden vid bilvärderingsnämnd m. m.

Bestämmelserna i detta och föregående kapitel motsvara varandra så gott som fullständigt. Det är egentligen endast på en punkt, som avvikelser råder, nämligen i fråga om 46 §. Detta stadgande avser kompletteringsanskaffning i det fall att till följd av uraktlåten inställelse eller kassation brist uppstått i det erforderliga antalet motorfordon eller motorredskap. Enligt stadgandet äger den militäre ledamoten av bilvärderingsnämnd befogenhet att vidtaga åt-

gärd enligt 23 § 1 mom. i förslaget till rekvisitionslag eller, då fall som där avses ej föreligger, att anskaffa det felande genom rekvisition. Sådan rekvisition har ansetts böra begränsas till att avse länet, ehuru detta enligt förslaget ej längre utgör enhet för uttagningen i fredstid.

6 kap. Om handläggningen av rekvisitionsärenden vid fartygsvärderingsnämnd m. m.

53 §.

Medan övriga lokala värderingsnämnder enligt förslaget knutits till de olika länen, ha fartygsvärderingsnämnderna hänförts till marindistriktet. Av 18 § fjärde stycket i förslaget till rekvisitionslag framgår, att fartygsvärderingsnämnds befogenhet, där ej Konungen för visst fall annorlunda förordnar, endast skall avse fartyg, som rekvireras till ort inom marindistriktet.

Om länsstyrelsen förekomma stadganden i 57—59 §§ detta kapitel.

54 §.

Detta stadgande motsvarar 18 § första stycket fartygsuttagningsslagen. Då emellertid enligt förslaget fartygsuttagningsslagkommissionen endast har att vidtaga förberedelser i fredstid, har anmälan, som här avses, ej ansetts böra göras till kommissionen.

Det får ankomma på vederbörande militära myndighet att alltefter omständigheterna göra ny rekvisition eller ock gå i författning om åtgärd enligt 23 § 1 mom. i förslaget till rekvisitionslag.

55 §.

Motsvarande bestämmelse finnes i 16 § fartygsuttagningsslagen, jämförd med 14 § samma lag, samt i 4 § beredskapsförfogandelagen.

56 §.

Denna paragraf och den nästföljande innehålla regler om besiktning av rekvirerade fartyg.

För närvarande gälla delvis olika bestämmelser allteftersom fartyg uttagits enligt fartygsuttagningsslagen eller ej.

Beträffande fartyg tillhörande den förra kategorien stadgas i 17 § fartygsuttagningsslagen samt 9 och 10 §§ dess tillämpningskungörelse följande: Fartyg, som är avsett för marinen, skall i de fall Konungen förordnar undersökas av en särskild undersökningsnämnd och därvid tillika besiktigas och värderas. I fråga om övriga uttagna fartyg skola bestämmelserna i rekvisitionsförordningen äga tillämpning.

I 16—18 §§ rekvisitionsförordningen föreskrives, att besiktning, tillika inefattande värdering, skall förrättas av tre gode män. Besiktning är ej obligatorisk.

Vad först angår besiktningens ändamål, har förevarande paragraf avfattats i anslutning till 16 § rekvisitionsförordningen. Vid besiktning skall sålunda utrönas såväl fartygets beskaffenhet som dess värde. Då fartyg övertages med äganderätt, skall besiktning äga rum vid avlämnandet. Det vid besiktningen uppskattade värdet tjänar till ledning för vederbörande värderingsnämnd vid bestämmandet av det belopp, varmed fartyget skall inlösas. I fall då fartyg tages i anspråk med nyttjanderätt erfordras besiktning vid såväl avlämnandet som återställandet efter begagnandet och i båda fallen skall värdering äga rum. Värdet vid avlämnandet kommer givetvis under beaktande, då värderingsnämnden skall bestämma hyresersättningen. Vidare kommer nämnda värde att bli utslagsgivande för den händelse fartyget skulle gå under medan det är i kronans besittning. Då fartyg skall återställas, kommer frågan om detsamma undergått skada eller försämring under begagnandet att bedömas bland annat på grundval av en jämförelse mellan de vid de båda besiktningarna åsatta värdena.

I fråga om de organ, som skola förrätta besiktning, ansluter sig förslaget i huvudsak till fartygsuttagningsslagen. Besiktningen skall sålunda, i de fall Kungl. Maj:t i kommandoväg så förordnar, förrättas av en särskild fartygsbesiktningsnämnd men eljest av gode män. Fartygsbesiktningsnämnden har såsom framgår av nästföljande paragraf enahanda sammansättning som undersökningsnämnd enligt gällande lag.

Det ingår icke i besiktningsorganens befogenhet att å kronans vägnar godkänna eller kassera fartyg med hänsyn till dess lämplighet för krigsbruk. Detta ankommer på vederbörande militära myndighet.

57 §.

1 mom. överensstämmer i sak med 10 § tillämpningskungörelsen till fartygsuttagningsslagen.

2 mom. motsvarar 18 § första och fjärde styckena gällande rekvisitionsförordning. Det har dock ansetts böra ankomma på länsstyrelsen att fullgöra vad i sistnämnda stycke ålagts domaren eller rättens ordförande.

58 och 59 §§.

58 och 59 §§, vilka behandla förfarandet hos fartygsvärderingsnämnd, ansluta sig väsentligen till gällande stadganden rörande lokal värderingsnämnd i 29 § första och tredje styckena, 30 § första, tredje och fjärde styckena samt 33 § andra stycket rekvisitionsförordningen. Av förut anförda skäl ha emellertid bestämmelserna i 29 § första stycket andra meningen samt tredje stycket andra meningen utslutits. Bestämmelsen i 29 § första stycket tredje meningen har ansetts onödig och har därför likaledes fått utgå. Vidare har stadgandet i 33 § andra stycket andra meningen överflyttats till den gemensamma bestämmelsen i 70 §. Bestämmelserna i 33 § tredje och fjärde styckena ha ansetts obehövlige och därför icke medtagits i förslaget.

Till de handlingar, som mottagaren har att insända till länsstyrelsen, hör besiktningsinstrumentet, varav ett exemplar jämlikt 56 § skall överlämnas till mottagaren.

Enligt 11 § tredje stycket i förevarande förslag fastställas arbetsfördelningen mellan fartygsvärderingsnämnderna inom varje marindistrikt av Kungl. Maj:t. Med tillämpning av arbetsfördelningen har länsstyrelsen att bestämma, vilken nämnd som i varje fall skall inkallas.

I fråga om inkallelse av suppleant hänvisas till framställningen under 23 § i förevarande förslag.

Att chefen för marindistriktet ansetts böra höras om tid och ort för sammanträdet sammanhänger bland annat därmed att nämnde chef ålagts att ställa protokollsförare och i övrigt erforderliga biträden till nämndens förfogande.

Befogenhet att förrätta syn eller besiktning är för närvarande tillerkänd värderingsnämnd i 25 § rekvisitionsförordningen.

7 kap. Om handläggningen av rekvisitionsärenden vid allmän lokal värderingsnämnd m. m.

Detta kapitel har avseende å de rekvisitionsärenden, vilka enligt 17—19 §§ i förslaget till rekvisitionslag skola handläggas av militär mottagare och allmän lokal värderingsnämnd.

60 och 61 §§.

Dessa paragrafer innehålla bestämmelser om besiktning av rekvirerad förnödenhet och motsvara 16—18 §§ i gällande rekvisitionsförordning.

Första stycket i 60 § avser det fall, att ianspråktagande sker med äganderätt, medan andra stycket behandlar nyttjanderättsupplåtelse.

Det torde vara ganska uppenbart, att förnödenhet, som avlämnas — oavsett med vilken rätt den skall tagas i anspråk — eller som efter nyttjande återställs, bör undergå en åtminstone summarisk besiktning för utrönande av dess beskaffenhet. Att från sådan besiktning utesluta förnödenheter, vilka äro uppförda i taxa, kan ej vara befogat. Det må härvid endast erinras om att taxan förutsättes skola bli tillämplig å t. ex. motorfordon, som tagas i anspråk med nyttjanderätt.

Besiktning som nu sagts bör i allmänhet omfatta även värdering. Upplåtes förnödenhet med nyttjanderätt, är värderingen erforderlig bl. a. för bedömning av om ersättningsskyldighet för kronan föreligger vid återställandet. Detta torde gälla oavsett om ersättningen skall utgå enligt taxa eller ej.

Tages förnödenhet med äganderätt, synes däremot skillnad böra göras allteftersom förnödenheten är satt i taxa eller ej. I senare fallet bör värdering ske till ledning för den allmänna lokala värderingsnämnden, vilken härvid har att bestämma ersättningen. Då taxan är tillämplig, fastställs ersättningen omedelbart på platsen av mottagaren, och någon särskild värdering vid besiktningen torde i detta fall ej vara erforderlig.

Slutligen bör besiktning äga rum för ändamål, som omförmäles under b) och c) i nuvarande 16 §. Dessa bestämmelser avse endast förnödenheter, vilka tagas med nyttjanderätt, och ha därför införts i andra stycket av 60 §.

Bestämmelserna om besiktning i första och andra styckena ha gjorts obligatoriska. Å andra sidan ha lätnader i fråga om besiktningsförfarandet medgivits i tredje stycket.

I fråga om besiktningsinstruments upprättande har bestämmanderätten enligt fjärde stycket överlämnats åt avlämnaren och mottagaren. Är taxa ej tillämplig, i vilket fall ärendet alltså skall gå till allmän lokal värderingsnämnd, synes besiktningsinstrument i allmänhet vara erforderligt.

61 § överensstämmer i huvudsak med nuvarande 18 §.

62 §.

Denna paragraf ersätter nuvarande 29 § första stycket. Andra meningen i detta utgår till följd av vad tidigare anförts. De i nuvarande tredje meningen intagna bestämmelserna ha ansetts obehövliga.

63 §.

Denna paragraf motsvarar i huvudsak nuvarande 29 § andra stycket och 33 § första stycket.

Beträffande andra, tredje och fjärde styckena i paragrafen åberopas vad ovan anförts under 29 §.

64 §.

1 mom. Första stycket i detta moment motsvarar nuvarande 29 § tredje stycket första meningen.

Andra och fjärde styckena ansluta sig till stadgandena om lokal värderingsnämnd i 30 § rekvisitionsförordningen, dock att det ansetts böra uttryckligen stadgas, att nämnden biträdes av en av länsstyrelsen utsedd sekreterare. Om inkallelse av suppleant hänvisas till vad ovan anförts under 23 §.

Tredje stycket är hämtat från nuvarande 25 §.

De två sista styckena ansluta sig till motsvarande stadganden i nuvarande 33 § andra stycket, vars sista del dock överförts till 70 § i förslaget.

2 mom. För fullständighetens skull har här införts en bestämmelse om förfarandet i besvärsmål.

8 kap. Om handläggningen av rekvisitionsärenden vid riksvärderingsnämnden m. m.

65 §.

Bestämmelserna i denna paragraf ha väsentligen sin motsvarighet i 30 § andra och tredje styckena samt 25 § första stycket gällande förordning.

66 §.

Paragrafen överensstämmer med vad som nu gäller enligt 33 § andra stycket rekvisitionsförordningen.

9 kap. Särskilda bestämmelser.

67 §.

Frågan vem som bör äga lyfta ersättning för rekvirerad förnödenhet regleras delvis i 22 § i förslaget till rekvisitionslag. Detta stadgande avser dock icke att uttömmade angiva i vilka fall tredje mans rätt skall beaktas vid utbetalning av rekvisitionsersättning. Rättsförhållandena mellan såväl ägare och andra rättsinnehavare som mellan dessa senare kunna nämligen vara så växlande, att någon bestämd regel ej lär kunna givas. Att emellertid avbetalningssäljare bör äga företrädesrätt med belopp motsvarande större delen av ogulden köpeskillning har tidigare framhållits.

Syftet med det i förevarande paragraf föreslagna förfarandet är, såsom förutskickats i den allmänna motiveringen, att bringa utredning i frågan, huruvida rekvirerad förnödenhet är föremål för sådan särskild rättighet, som bör beaktas vid ersättningens gäldande.

Av praktiska skäl har det överlämnats åt Konungen att begränsa förfarandet till vissa kategorier av förnödenheter. Det torde kunna förutsättas, att förordnande enligt första stycket endast meddelas beträffande förnödenheter, vilka enligt erfarenheten i särskilt stor omfattning äro föremål för tredje mans rättigheter, främst motorfordon. Däremot synes det näppligen påkallat att låta ifrågavarande uppgiftsplikt avse t. ex. hästar och hästfordon.

Stadgandet har endast gjorts tillämpligt å äganderättsförvärv. Även i samband med nyttjanderättsupplåtelser kan emellertid — ehuru mera sällan — fråga uppkomma om tredje mans rätt. Det kan sålunda inträffa, att fartyg eller motorfordon, vilka tagits i anspråk med nyttjanderätt, svårt skadas eller förstöras. Motsvarande fall kunna uppenbarligen uppkomma vid nyttjande av fast egendom.

Vad angår de särskilda bestämmelserna i paragrafen, må följande framhållas. Förklaring, som i andra stycket sägs, torde böra avgivas på heder och samvete. I formulärets text synes frågan om avbetalningssäljares rätt böra särskilt framhållas. Blanketter till förklaringens avgivande kunna lämpligen tillhandahållas å avlämningsplats. Framgår av förklaringen, att fall som avses i 22 § i förslaget till rekvisitionslag föreligger, har vederbörande myndighet att förfara enligt föreskrifterna i samma paragraf. Utvisar förklaringen, att rättighet av annat slag föreligger, skall ersättningsbeloppet innehållas i avbidan på att avlämnaren och rättighetens innehavare överenskomma om dess fördelning. Det har i sistnämnda fall icke ansetts böra åvila myndigheten att sätta sig i förbindelse med innehavaren av den uppgivna rättigheten. Detta bör nämligen ankomma på avlämnaren, i vars intresse det ligger att snarast få överenskommelse till stånd.

Bestämmelserna i tredje stycket torde, bortsett från stadgandet om viss tidsfrist, vara av allmängiltig natur. Om sålunda — i fall då förordnande enligt första stycket icke meddelats — avlämnaren av t. ex. en häst själv-

mant skulle uppgiva, att oregerat avbetalningsköp föreligger, eller detta på annat sätt skulle komma till vederbörandes kännedom, skall uppenbarligen ersättningen ej utan vidare utbetalas till avlämnaren. I stället böra ifrågavarande bestämmelser analogiskt tillämpas. Träffas ej överenskomme, bör ersättningen även i dylikt fall nedsättas hos överexekutor.

Enligt förslaget kan rekvisitionsersättning utbetalas, förutom av länsstyrelse, jämväl av militär mottagare, se 63 §. Förordnande enligt första stycket torde emellertid av praktiska skäl ej kunna avse sistnämnda ersättningsfall. Emellertid följer av det nyss anförda, att även mottagande myndighet, därest fråga om tredje mans rätt undantagsvis skulle uppkomma inför densamma, bör förfara enligt de i tredje stycket angivna riktlinjerna.

Inom förfogandelagstiftningen torde knappast behov föreligga av ifrågavarande bestämmelse. Det förutsättes emellertid, att de grundsatser, på vilka densamma bygger, äga giltighet även å detta lagstiftningsområde.

68 §.

Beträffande förevarande paragraf må, utöver vad i motiveringen till 13 § i förslaget till rekvisitionslag anförts, följande framhållas.

I första och andra styckena, vilka ansluta sig till 16 § 2. häst- och fordonsanskaffningsförordningen, meddelas bestämmelser om beräkningen av ifrågavarande ersättning, då fråga är om rekvisition av hästar, hästfordon, motorfordon och motorredskap.

Tredje stycket omfattar transport av alla andra förnödenheter än de ovan uppräknade ävensom inställelse för utgörande av personliga tjänstbarheter.

Till transportkostnad torde jämväl få hänföras premie för försäkring, som tagits till skydd mot skada under transporten.

69 och 70 §§.

Dessa paragrafer torde icke tarva någon särskild motivering.

Uttagningsförordningen.

Denna förordning ansluter sig till 3 § i förslaget till rekvisitionslag och innehåller bestämmelser om uttagning i fredstid av de hästar, hästfordon, motorfordon, motorredskap och fartyg, vilka erfordras för fyllande av krigsmaktens första behov vid mobilisering.

Förordningen ersätter de delar av häst- och fordonsanskaffningslagen och fartygsuttagningslagen jämte dessa lagars tillämpningsförfattningar, vilka reglera uttagningen i fredstid. Däremot innehåller förordningen i motsats till nyssnämnda författningar inga bestämmelser om förnödenheternas ianspråktagande vid mobilisering. I detta avseende skola enligt förslaget bestämmelserna i rekvisitionslagen och rekvisitionsförordningen tillämpas.

Uttagningen utgör, såsom följer av det anförda, en förberedelse till rekvisition.

Syftet med uttagningen är att åstadkomma ett preliminärt urval och att härigenom minska tidsutdräkten vid själva rekvisitionen.

Beträffande de kategorier av förnödenheter, vilka skola omfattas av uttagningen, överensstämmer förslaget med vad nu gäller. I 1 kap. behandlas uttagning av hästar och hästfordon, i 2 kap. uttagning av motorfordon och motorredskap och i 3 kap. uttagning av fartyg, medan i 4 kap. upptagits vissa gemensamma stadganden.

Vad angår den omfattning, i vilken uttagning av de ifrågavarande förnödenheterna skall äga rum, avser förslaget ej heller att göra ändring i de nuvarande bestämmelserna. Uttagningen skall, enligt vad som inledningsvis stadgas i ettvarrt av de tre första kapitlen, avse de förnödenheter, som erfordras för fyllande av krigsmaktens första behov, vilket begrepp närmare bestämts i 3 § i förslaget till rekvisitionslag.

I det följande behandlas varje kapitel för sig.

1 kap. Om uttagning av hästar och hästfordon.

Erfarenheterna från inmönstringen av hästar under nu pågående beredskap synas ge vid handen, att uttagningen av hästar i fredstid icke fungerat tillfredsställande. Sålunda har från sakkunnigt håll påtalats, att de uttagna hästarna i ej ringa utsträckning visat sig vara olämpliga för krigsbruk överhuvud taget eller för det särskilda ändamål, för vilket de avsetts. Vidare har anmärkts, att uttagningen i många fall skett ojämnt, vilket medfört olägenheter för de enskilda och för näringslivet.

De antydda bristerna torde åtminstone till en del böra tillskrivas det nuvarande systemet. Det må i detta sammanhang framhållas, att den revision av lagstiftningen på detta område, som på sin tid ledde till införandet av gällande bestämmelser i ämnet, ingick såsom ett led i strävandena att åstadkomma besparingar inom försvarsväsendet.

Efter övervägande av olika möjligheter att ernå en mera effektiv organisation ha utredningsmännen kommit till den uppfattningen, att uttagningen, vilken för närvarande helt handhaves av lokala organ, bör förläggas till en central myndighet. Uttagningen torde härigenom kunna ske efter mera enhetliga principer och under större anpassning till folkförsörjningens behov i de olika delarna av landet. Genom den överblick myndigheten erhöle över hästbeståndet skulle den bli i stånd att i samarbete med lantbruksstyrelsen taga ur försvarssynpunkt värdefulla initiativ på hästavelns område. Överhuvud torde en centralisering vara ägnad att bringa ordning och stadga i systemet. Slutligen skulle en sådan åtgärd medföra arbetsbesparing särskilt vad angår registreringen av de uttagna hästarna och den betydelsefulla uppgiften att hålla registret à jour. Den centrala myndighet, som ansetts bäst lämpad för hithörande uppgifter, är arméförvaltningens intendenturdepartement, inom vars häst- och veterinärbyrå den största sakkunskapen på området torde finnas. Det föreslås alltså, att intendenturdepartementet i egenkap av *hästuttagningsmyndighet* skall verkställa uttagning av hästar och

hästfordon. På myndigheten skall ankomma uttagningen för ej blott arméns utan även de båda andra försvarsgrenarnas behov. Förslaget bygger på den grundsatsen, att det med uttagningen förbundna expeditionella arbetet skall förrättas hos uttagningsmyndigheten. — Det torde få ankomma på arméförvaltningen att avgiva förslag till instruktion för hästuttagningsmyndigheten.

För uttagningen skall riket indelas i *hästuttagningsområden*, vilka avses skola motsvara de nuvarande hästmönstringsområdena. Hästuttagningsområdet kommer att utgöra den territoriella enheten för uttagningen i fredstid. Indelningen i uttagningsområden bör liksom den hittillsvarande indelningen omfatta hela riket, oaktat en del områden på grund av sin avlägsenhet i förhållande till mobiliseringsorterna ej torde kunna komma i fråga för uttagning under fredstid. Sistnämnda områden böra i främsta rummet utnyttjas för täckande av ersättningsbehovet under pågående krig. Enligt förslaget skall det ankomma på Kungl. Maj:t att i kommandoväg bestämma, inom vilka områden fredsuttagning skall ske.

I varje hästuttagningsområde, inom vilket uttagning skall äga rum, skall finnas en *hästbesiktningsman* med åliggande att förrätta besiktning av hästar och upprätta förslag till uttagning inom området. Såsom en garanti för att dessa uppgifter skola handhavas med erforderlig sakkunskap stadgas, att endast veterinär må ifrågakomma för uppdraget såsom hästbesiktningsman. Arméförvaltningens intendenturdepartement lär böra inkomma med förslag till instruktion för hästbesiktningsman.

Att rättvist fördela uttagningsbördan inom ett område efter hästägarnas tillgång och behov har ej sällan mött svårigheter. Detta sammanhänger därmed att urvalet måste begränsas till de hästar, som äro lämpliga för krigsbruk, och dessa äro ofta ojämnt fördelade. En tendens att använda draghästar av tyngre och för krigsbruk i allmänhet olämplig typ har sålunda gjort sig märkbar inom de större jordbruken, medan de lättare hästarna av lämplig typ ha varit relativt talrika inom småbruken. De angivna svårigheterna bli uppenbarligen mera kännbara ju högre uttagningsprocenten är inom ett område. Ehuru den militära lämplighetssynpunkten principiellt måste äga företräde vid avgörandet av ifrågavarande spörsmål, kunna likväl ofta gränfall inträffa, då en avvägning mellan de olika intressena blir erforderlig. För att härvid tillvarata näringslivets — varunder tydligen ingå jämväl de enskilda hästägarnas — intressen har det ansetts erforderligt att tillskapa särskilda kommunala organ, vilka erhållit benämningen *hästuttagningsnämnder*.

De nuvarande hästägareförteckningarna anses allmänt ha varit mindre tillförlitliga och torde dessutom ha förorsakat polismyndigheterna åtskilligt besvär. I stället föreslås införande av *uppgiftsplikt för hästägarna*. Uppgifterna avses skola avgivas till hästuttagningsmyndigheten.

En förutsättning för ett effektivt uttagningsförfarande synes vara, att *obligatorisk besiktning av hästar föreskrives*. Fördenskull stadgas, att uttagning av hästar skall ske efter besiktning; dock må kompletteringsuttagning av mindre omfattning äga rum utan besiktning enligt uttagningsmyndighetens bestämmande. Däremot har besiktning av hästfordon icke ansetts böra före-

skrivas. Besiktning skall förrättas i närvaro av vederbörande hästuttagningsnämnd. Kallelser till besiktning utfärdas av hästuttagningsmyndigheten.

Införandet av obligatorisk hästbesiktning har ansetts påkalla ett särskilt förfarande för möjliggörande av en *förberedande utgallring* av sådana hästar, vilka på förhand kunna uteslutas från besiktning. För detta syfte åligger det uttagningsmyndigheten att på grundval av hästägarnas uppgifter upprätta en hästförteckning för varje kommun. Ur förteckningen skola de hästar uteslutas, vilka av åldersskäl eller andra orsaker över huvud ej kunna komma i fråga för uttagning. För att en ytterligare utgallring skall vara möjlig skall hästförteckning tillställas vederbörande hästuttagningsnämnd för yttrande. I sitt yttrande skall nämnden ange, vilka hästar som i första hand böra ifrågakomma för uttagning. Härefter åligger det uttagningsmyndigheten att bestämma, vilka hästar som skola besiktigas, och att uppföra dessa i en hästbesiktningslista.

Mera vägledande bestämmelser om förhandsgranskningen hos hästuttagningsnämnden torde knappast kunna lämnas i denna författning. Emellertid föreskrives, att uttagningsmyndigheten har att utfärda anvisningar till ledning för nämnden. Här må endast framhållas, att granskningen hos nämnden förutsättes skola bli av helt summarisk karaktär.

Den föreslagna förhandsgranskningen kommer utan tvivel att föranleda en viss omgång. Om det emellertid, såsom utredningsmännen förutsätta, därigenom blir möjligt att förhindra att ett stort antal hästar besiktigas i onödan, torde den besparing i tid och kostnader, som detta skulle innebära, mer än väl komma att uppväga besväret med förhandsgranskningen.

I fråga om *uttagningsperiodens längd* innehåller förslaget ej någon bestämmelse. Det skall enligt förslaget ankomma på Kungl. Maj:t att i kommandoväg besluta härom. I sina kostnadsberäkningar ha emellertid utredningsmännen räknat med en uttagningsperiod av fyra år i överensstämmelse med vad nu i regel gäller enligt 3 § häst- och fordonsanskaffningslagen. Vidare har förutsatts, att uttagningen skall ske i fyra omgångar, så att varje år besiktning och uttagning verkställs inom en fjärdedel av de uttagningsområden, inom vilka uttagning skall äga rum. Härigenom kommer arbetet för uttagningsmyndigheten och besiktningsmännen att kunna fördelas jämnt inom en fyraårsperiod.

Beträffande detaljbestämmelserna må följande anföras.

1 §.

Den nuvarande indelningen i hästmönstringsområden, vilkas antal utgör 318, torde kunna läggas till grund vid indelningen i hästuttagningsområden. Emellertid kan kanske i vissa fall en något ändrad indelning vara motiverad med hänsyn till förskjutningar i hästbeståndets fördelning eller av rent militära skäl. Kungl. Maj:t lär i dessa avseenden inhämta yttranden från vederbörande myndigheter, därvid jämväl inträffade ändringar i den administrativa indelningen böra beaktas.

3 §.

Uttagningens erforderliga omfattning framgår av mobiliseringsplanerna. I fråga om uttagningens fördelning på de olika hästuttagningsområdena torde uttagningsmyndigheten böra höras.

De nuvarande beteckningarna »inmönstringsbehov» och »inmönstringsreserv» ha utbytt mot »mobiliseringsbehov» respektive »mobiliseringsreserv». Reserven avser att täcka brist som på grund av kassation eller uraktlåten inställelse kan uppstå vid rekvisition.

Den i paragrafen omförmälda kompletteringsreserven har däremot till ändamål att ersätta den avgång, som under uttagningsperioden kan beräknas äga rum inom det uttagna hästbeståndet. I kostnadsberäkningarna ha utredningsmännen räknat med en kompletteringsreserv å 50 procent av det antal hästar, som skall uttagas.

4 §.

Vad i denna paragraf stadgas om hänsynstagande till näringslivets behov har sin motsvarighet i 6 § 4 mom. av gällande häst- och fordonsanskaffningslag.

Såväl in- som utländsk erfarenhet har gett vid handen, att hästar i ålder under fem år i allmänhet icke äro av den kroppsutveckling som fordras för strapatserna i fält. På grund härav har minimiåldern i förslaget satts till fem år.

Vidare har det ur hästavelssynpunkt ansetts påkallat att från uttagning utesluta icke blott — såsom nu — stambokförda, utan samtliga premierade ston som användas för avel.

6 §.

Utöver vad tidigare sagts må här endast anföras följande. Kompletteringsuttagning avses i första hand skola ske ur den i 3 § omförmälda kompletteringsreserven, vilken utgöres av på förhand besiktigade hästar. Endast om avgången under uttagningsperioden skulle överstiga nämnda reserv, kan fråga uppstå om kompletteringsuttagning utan föregående besiktning.

7 §.

Förordnande att vara hästbesiktningsman bör endast meddelas veterinär, som är särskilt kvalificerad på hithörande område. Även icke militärveterinär torde härvid kunna komma i fråga. På grund härav är ändring i veterinärinstruktionen erforderlig.

Det förutsättes, att varje besiktningsman i regel kommer att tilldelas flera uttagningsområden.

9 §.

Då besiktning och uttagning årligen avses skola äga rum inom en fjärdedel av de ifrågakommande uttagningsområdena, synes det erforderligt, att Kungl. Maj:t varje år genom särskild kungörelse förelägger hästägarna inom de områden, vilka omfattas av årets uttagning, att inkomma med sådana uppgifter som angivas i denna paragraf.

10 §.

Enligt förevarande paragraf äger uttagningsmyndigheten utsätta tid och plats för besiktningen. Härvid skall tillses, att minsta möjliga besvär och tidsutdräkt vållas hästägarna. Någon annan begränsning i fråga om myndighetens befogenhet att utsätta tid och plats har ej stadgats.

Det torde i allmänhet vara såväl tidsbesparande som ändamålsenligt i övrigt, att besiktningen sker å gemensam samlingsplats inom kommunen. I vidsträckta kommuner kan det av hänsyn till hästägarna vara befogat att fördela besiktningen till flera samlingsplatser.

Vad angår tiden för besiktningen, bör denna för varje del av landet förläggas till sådan årstid, att olägenheterna för hästägarna bli så litet kännbara som möjligt.

Ersättning för transporter till besiktningplatsen avses ej skola utgå (jämför 3 § i förslaget till rekvisitionslag).

12 §.

Genom att uppgifterna i hästbesiktningsslistan enligt 10 § sammanföras kommunvis, kan utdrag därav tillställas vederbörande hästuttagningsnämnd, såvitt angår kommunen i fråga.

Särskilda kallelser till hästbesiktningsmannen och ledamöterna av hästuttagningsnämnderna erfordras ej, då uppgifter om tid och plats för besiktningen äro intagna i besiktningsslistan.

15 §.

Hästuttagningsregistret torde böra föras enligt kortsystem. I samband med registrets upprättande böra de hästar, vilka skola ingå i kompletteringsreserven, förtecknas.

16 §.

Att fördela de uttagna hästarna och hästfordonen å de olika krigsförbanden är en inre militär angelägenhet, varom stadgande icke intagits i författningen. Emellertid synes uppgiften i fråga böra åvila uttagningsmyndigheten. Härpå bygger också bestämmelsen att uttagningsmyndigheten skall översända utdrag av registret till vederbörande förbandschef. I och med översändandet av sådant utdrag kan den uttagna förnödenheten sägas erhålla krigsplacering. Begreppet vederbörande förbandschef korresponderar med det i 1 § i förslaget till rekvisitionsförordning förekommande begreppet »myndighet, som har att ombesörja mobilisering av det förband (motsvarande organisation), för vars räkning förnödenheterna uttagits».

Därest det anses påkallat att hästägarna redan i fredstid erhålla meddelande om tid och plats för inställelsen vid mobilisering, skall det icke ankomma på uttagningsmyndigheten utan på förbandschefen att lämna sådana meddelanden. Det är ock den sistnämnde, som vid mobilisering verkställer rekvisition av uttagna hästar och hästfordon. För att rekvisition skall kunna ske

genom kungörelse eller på liknande sätt (jämför 6 § första stycket i förslaget till rekvisitionslag) torde vara erforderligt att i fredstid utsända meddelande, som nyss nämnts.

17 §.

En förutsättning för att hästanskaffningen skall kunna fungera tillfredsställande vid mobilisering är att förändringar inom det uttagna hästbeståndet vederbörligen anmälas och registreras. Det är därför av största vikt, att anmälningsskyldigheten enligt förevarande paragraf strängt iakttages. För detta syfte torde uttagningsmyndigheten eller, enligt dess anvisningar, vederbörande förbandschef tid efter annan böra genom stickprov kontrollera, att uttagna hästar fortfarande äro i besittning hos de såsom ägare registrerade personerna.

18 §.

Straffet för underlåten anmälan enligt 17 § har ansetts böra vara dagsböter. Enahanda straff bör utmätas i händelse av uraktlåtenhet att avgiva uppgift enligt 9 § första stycket.

2 kap. Om uttagning av motorfordon och motorredskap.

Enligt häst- och fordonsanskaffningslagen sker uttagningen av de motorfordon och motorredskap, som erfordras för krigsmaktens behov, genom länsstyrelsernas försorg. Uttagningen av motorfordon sker med ledning av det hos länsstyrelsen förda automobilregistret, medan motorredskap uttagas på grundval av uppgifter från ägarna. I det följande beröres tillsvidare endast uttagningen av motorfordon.

De brister, som utan tvivel vidlåda den nuvarande ordningen, sammanhånga till väsentlig del därmed att automobilregistret på grund av sin uppställning knappast kan anses möjliggöra en rationell uttagning. I detta avseende må endast framhållas, att varje inventering av fordon utav t. ex. visst slag eller fabrikat kräver en ytterst tidsödande genomgång av registret blad för blad. Härtill kommer, att registret ej medger en överblick av hela landets fordonsbestånd och dess fördelning på olika typer.

Det torde på grund härav vara oundgängligen nödvändigt, att uttagningen sker med ledning av ett centralt register enligt maskinellt system.

Inom arméförvaltningens tygdepartement föres från och med den 1 april 1941 ett centralt fordonsregister, det s. k. militärregistret, över krigsmakten *tillhöriga* motorfordon. Registret är upplagt enligt s. k. Hollerithsystem med hålkortsblanketter.

Med anlitande av samma system föres därjämte hos tygdepartementet ett register över motorfordon, vilka med ledning av infortrade uppgifter från länsstyrelserna utvalts för att i händelse av behov inlösas av armén. Härigenom har i själva verket ett centralt uttagningsförfarande redan börjat tillämpas under hand, och registret i fråga kan betraktas såsom ett »uttagningsregister».

Utredningsmännen finna det ur alla synpunkter ändamålsenligt att anknyta bestämmelserna om uttagning till det system, som sålunda redan vunnit tillämpning i praktiken.

Det föreslås alltså, att uttagningen av motorfordon och motorredskap skall verkställas av arméförvaltningens tygdepartement i egenskap av *biluttagningsmyndighet* (22 §) samt att hos denna myndighet skall föras ett *biluttagningsregister* över uttagna motorfordon och motorredskap med uppgift tillika om deras ägare (23 §). Biluttagningsmyndigheten avses skola handhava uttagningen för samtliga försvarsgrenars behov.

Det föreslagna förfarandet har följande innebörd.

Uttagningen av motorfordon och motorredskap skall i motsats till uttagningen av hästar och fartyg icke ske periodiskt.

En första allmän uttagning skall således äga rum, då de nya bestämmelserna trätt i kraft. Denna uttagning, varom stadgas i 22 § andra stycket, skall omfatta krigsmaktens hela mobiliseringsbehov jämte mobiliseringsreserv (20 §). Samtidigt upplägges uttagningsregistret. Ifrågavarande uttagning lär till stor del komma att innefatta en stadfästelse av det förberedande arbete, som enligt vad ovan nämnts redan verkställts av tygdepartementet.

Såsom framgår av 22 § skall den första uttagningen, såvitt den avser motorfordon, ske med ledning av uppgifter, som uttagningsmyndigheten infordrar från vederbörande länsstyrelser. Uppgifter om motorredskap avses skola överlämnas till uttagningsmyndigheten jämlikt kungörelsen den 12 november 1926 angående uppgiftsskyldighet beträffande motorredskap, för vilket syfte ändring av kungörelsen bör vidtagas.

Sedan den första uttagningen verkställts och uttagningsregistret upplagts, åligger det uttagningsmyndigheten enligt 25 § att genom successiv kompletteringsuttagning vidmakthålla det uttagna beståndet vid föreskriven storlek och beskaffenhet. Kompletteringsuttagning erfordras således då uttaget fordon eller redskap övergått till ny ägare eller om det förstörts eller skadats, så att det ej längre kan användas för avsett ändamål. Vidare bör kompletteringsuttagning äga rum, då uttaget fordon eller redskap faller för uppställd åldersgräns eller eljest ej längre uppfyller de fastställda fordringarna.

Kompletteringsuttagning av motorredskap avses skola ske i samma ordning som den första uttagningen av sådana redskap, d. v. s. med ledning av uppgifter enligt ovannämnda kungörelse.

För vidmakthållandet av det uttagna beståndet av motorfordon skall finnas en *kompletteringsreserv*, ur vilken uttagning i mån av behov kan ske. Kompletteringsreserven utgöres av nyregistrerade motorfordon, varom uttagningsmyndigheten erhåller fortlöpande uppgifter från länsstyrelserna (26 § andra stycket).

Endast motorfordon, vilka i särskild ordning besiktigats och därvid befunnits lämpliga för krigsbruk, skola ingå i kompletteringsreserven. Bestämmelserna härom, vilka återfinnas i 26 §, innehålla följande. Varje motorfordon, som enligt av chefen för armén utfärdade anvisningar kan ifrågakomma för uttagning, skall i samband med ordinarie första besiktning eller typbesiktning

enligt motorfordonsförordningen tillika undergå särskild s. k. *militär besiktning* för utvärdering av dess lämplighet för krigsbruk. Denna besiktning, som bör avse cylindervolym, bromssystem, frigångshöjd, lastutrymmets bredd, hyttkonstruktion, gengasverks placering m. m., förrättas av vederbörande bilbesiktningsman enligt de föreskrifter, som uttagningsmyndigheten utfärdar. Över den militära besiktningen skall upprättas särskilt militärt besiktningsintyg, vilket skall fogas vid ansökan om fordonets registrering hos vederbörande länsstyrelse. Av det militära besiktningsintyget skall framgå, huruvida fordonet är lämpligt för krigsbruk eller ej. I förra fallet åligger det länsstyrelsen att hos biluttagningsmyndigheten göra anmälan om fordonets registrering. De fordon, om vilka anmälan inkommit till uttagningsmyndigheten, skola särskilt förtecknas och bilda omförmälda kompletteringsreserv.

De nya åligganden, som sålunda skola ankomma på besiktningsman för motorfordon, torde böra föranleda tillägg i den för besiktningsmannen utfärdade instruktionen (nr 564/1936). Förslag härtill läser böra avgivas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

I fråga om ersättning åt besiktningsmannen hänvisas till 49 § i detta förslag.

Genomförandet av bestämmelserna i detta kapitel föranleder vidare vissa ändringar i motorfordonsförordningen, vartill förslag upprättats av utredningsmännen.

Enligt 11 § häst- och fordonsanskaffningslagen åligger det ägare av uttaget motorfordon eller motorredskap att hos länsstyrelsen — i dess egenskap av uttagningsmyndighet — göra anmälan, därest fordonet eller redskapet avyttras eller på grund av skada eller annan anledning ej längre kan tagas i anspråk för det avsedda ändamålet. Om sådana förändringar med avseende å uttaget motorfordon lär emellertid länsstyrelsen i sin egenskap av registreringsmyndighet i regel erhålla anmälan jämlikt bestämmelser i 15 § motorfordonsförordningen. Det torde därför vara obehövt att ägaren gör enahanda anmälan hos biluttagningsmyndigheten. I stället bör det ankomma på länsstyrelsen, därest anmälan som nyss sagts inkommit till densamma, att härom underrätta uttagningsmyndigheten. Bestämmelse i detta syfte har intagits i 27 §, därvid länsstyrelsens underrättelseplikt utsträcks till att omfatta även motorfordon, som enligt 26 § anmäls för införande i kompletteringsreserven men ännu ej blivit uttaget. Det må påpekas, att länsstyrelsen på grund av bestämmelse i 24 § erhåller kännedom om vilka motorfordon som äro uttagna.

Vad angår motorredskap, torde de uppgifter, som årligen skola insändas enligt ovannämnda kungörelse den 12 november 1926, vara tillfyllest.

Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 14 november 1941 pågår inom kommunikationsdepartementet en utredning rörande frågan om en omorganisation av automobilregistreringsväsendet och därmed sammanhängande spörsmål. Utredningen avser att undersöka möjligheten för inrättandet av ett centralt civilt automobilregister.

Ett sådant register skulle självfallet i hög grad underlätta det här föreslagna uttagningsförfarandet. Det skulle sålunda innebära en betydande fördel för

uttagningsmyndigheten att kunna inhämta erforderliga uppgifter om motorfordon från en enda myndighet i stället för såsom nu från samtliga länsstyrelser. Ur ett centralt maskinellt register skulle uppgifterna även kunna lämnas både snabbare och säkrare än med ledning av de nuvarande mera svåröverskådliga automobilregistren.

Någon redogörelse för de särskilda paragraferna i detta kapitel utöver den som lämnats ovan torde ej vara erforderlig.

3 kap. Om uttagning av fartyg.

Bestämmelserna i detta kapitel ansluta sig i allt väsentligt till nu gällande regler om fartygsuttagning i fartygsuttagningslagen och dess tillämpningskungörelse.

Det är egentligen endast i några få avseenden som förslaget i sak skiljer sig från vad nu gäller.

Enligt 2 § tillämpningskungörelsen (i dess lydelse enligt nr 576/1937) skall till grund för fartygsuttagningskommissionens förslag till ordinarie uttagning läggas det fartygsbehov, som framgår, vad beträffar sjöförsvaret, av från chefen för marinen samt i övrigt av från chefen för försvarsstaben till kommissionen lämnade uppgifter. Dessa uppgifter torde ej vara grundade å någon mera ingående undersökning av de tillgängliga resurserna. Emellertid lär kommissionen på grund av nämnda stadgande i regel anse sig bunden att i sitt förslag tillgodose de militära kraven. Följden härav kan bli, att uttagningen sker utan tillräckligt beaktande av folkförsörjningens oundgängliga behov. Till förebyggande härav har det ansetts böra vid förfarandets utformning uttryckligen angivas, att hänsyn skall tagas till nämnda behov.

Det framstår vidare som en angelägenhet av vikt, att de militära myndigheterna lämna kommissionen så noggranna anvisningar som möjligt angående de krav, som böra ställas å de erforderliga fartygen. Endast härigenom blir det möjligt för kommissionen att utvälja de för varje ändamål lämpligaste fartygen. Förtydligande föreskrifter i detta hänseende ha synts påkallade.

Under beredskapstiden har det i vissa fall visat sig, att ianspråktaga fartyg måst undergå dyrbara och tidskrävande ändringsarbeten för att kunna användas för avsett ändamål. Redan i samband med uttagningen bör det tydligen undersökas, huruvida och i vad mån sådana arbeten bli erforderliga. Dels måste nämligen denna fråga komma att inverka på uttagningen, i det att fartyg som ej kunna användas utan oproportionerligt omfattande ändringsarbeten ej böra bli föremål för uttagning. Dels är det av vikt att arbetena där så ske kan på förhand planeras i syfte att minska tidsutdräkten vid mobilisering. För ändamålet torde ofta besiktning vara erforderlig.

Enligt 12 § fartygsuttagningslagen må fartygsuttagningskommissionen genom sin ordförande och minst en annan av kommissionens ledamöter verk-

ställa besiktning å uttaget eller till uttagning ifrågasatt fartyg. Sådan befogenhet har icke tillerkänts militär myndighet.

Emellertid torde kommissionen med den arbetskraft, som står till dess förfogande, sakna möjlighet att förrätta besiktningar av sådan innebörd som nyss sagts. Även ur synpunkten av en riktig ansvarsfördelning synes det snarare böra ankomma på vederbörande militära myndighet än på kommissionen att pröva frågan om ändringsarbeten komma att bli erforderliga. Med hänsyn härtill har befogenheten att verkställa besiktning ansetts böra överflyttas å militär myndighet. Emellertid bör kommissionen självfallet beredas tillfälle att närvara vid besiktning.

En fartygsbesiktning med ovan angivna syfte synes komma att taga längre tid i anspråk än den nu brukliga. Det torde då ej alltid kunna undvikas, att någon rubbning i fartygets gång kan föranledas därav eller förlust eljest åsamkas fartygsägaren. Stadgande har därför införts om ersättning åt denne och om sättet för sådan ersättnings bestämmande.

I ovan ej berörda delar ansluta sig de föreslagna bestämmelserna i sak till de nu gällande, i vad dessa avse uttagningen i fredstid.

4 kap. Gemensamma stadganden.

Av bestämmelserna i detta kapitel torde endast 49 och 50 §§ tarva någon motivering.

49 §.

Vad först angår ersättning åt hästbesiktningsman, kan dennes årliga verksamhet beräknas omfatta besiktning av i genomsnitt 1 000 hästar jämte upprättande av förslag till uttagning. Under antagande, att i genomsnitt 50 hästar kunna besiktigas varje dag, skulle besiktningsmannen bliva sysselsatt omkring en månad varje år. Den skäligen ersättningen härför torde kunna uppskattas till 1 000 kronor i årsarvode samt ett särskilt arvode av 15 kronor för varje besiktningsdag ävensom traktaments- och resekostnadsersättning enligt klass II C.

Ersättningen åt besiktningsman för motorfordon för militär besiktning torde böra utgå i form av visst arvode för varje besiktigt fordon. Det synes lämpligt att arvodet, vilket skall gäldas av statsmedel, oavkortat tillfaller besiktningsmannen. Med hänsyn härtill och med stöd av de uppgifter utredningsmännen erhållit angående besiktningsens ungefärliga omfattning och innebörd ha utredningsmännen funnit sig böra räkna med följande arvodesbelopp, nämligen: vid besiktning i samband med *första besiktning* för personbil 3 kronor, för motorcykel och släpfordon 2 kronor, för buss och lastbil 5 kronor samt vid besiktning i samband med *typbesiktning* för bilar (däri inbegripna bussar, lastbilar och personbilar) 35 kronor, för släpfordon 20 kronor och för motorcyklar 10 kronor.

Ledamot i hästuttagningsnämnd torde för inställelse vid besiktning (11 §) böra åtnjuta traktaments- och resekostnadsersättning enligt klass II E. var emot ersättning för i övrigt erforderliga sammanträden ej bör ifrågakomma.

Det synes påkallat, att ledamot i fartygsuttagningskommissionen tillerkännes skäligt dagarvode för sammanträde, som icke föranleder resa. I fråga om kommissionens sekreterare slutligen lär den nuvarande ordningen kunna bibehållas.

50 §.

Ifrågavarande bestämmelser motsvara föreskrifterna i dels 2 § fartygsuttagningslagen dels ock förordningen den 22 juni 1934 (nr 421) angående undantag från tillämpningen av häst- och fordonsanskaffningslagen.

Vad angår bestämmelsen i fartygsuttagningslagen, bör undantag från uttagning icke längre ifrågakomma beträffande fartyg inregistrerade i frivilliga motorbåtskåren. Dessa fartyg avses nämligen organisatoriskt skola tillhöra krigsmakten och böra alltså utgöra föremål för uttagning.

Bestämmelserna i nyssnämnda förordning ha sin praktiska betydelse i fråga om motorfordon. Den befrielse från uttagning, som enligt förordningen skall äga rum av hänsyn till de däri angivna civila transportbehoven, har endast i begränsad omfattning ansetts kunna bibehållas. Detta sammanhänger med de särskilda krav, som numera måste ställas på motorfordonsanskaffningen för krigsmaktens räkning.

Med hänsyn framför allt till reservdelsanskaffningen är det av största vikt, att de olika förbanden tilldelas motorfordon vilka äro såvitt möjligt enhetliga i fråga om fabrikat och årsmodell m. m. Kravet på enhetlighet, vilket föranleder en begränsning av urvalet till ett relativt fåtal typer, kan emellertid icke upprätthållas, därest befrielse från uttagning skall äga rum i den nu stadgade omfattningen. Det kan bli nödvändigt att för krigsmaktens behov disponera även fordon, vilka innehavas av betydelsefulla företag inom krigsindustrien eller i folkförsörjningens tjänst. För att härvid driften hos dessa företag ej skall äventyras, måste de beredas kompensation i form av andra fordon, vilka för detta syfte överföras från företag av mindre betydelse för det allmänna.

En reglering av de civila transportbehoven måste således äga rum omedelbart vid mobilisering, och planläggning därav är uppenbarligen erforderlig redan under fredstid.

Hur en sådan reglering skall åvägbringas är ett betydelsefullt och omfattande spörsmål, som torde böra göras till föremål för särskild utredning.

I detta sammanhang anse sig utredningsmännen böra framlägga beräkningar över de *kostnader*, som det med förevarande förslag avsedda uttagningsförfarandet skulle medföra.

A. Uttagningen av hästar och hästfordon.

1) *Uttagningsmyndigheten.*

Uttagningen av hästar och hästfordon är en uppgift, som hittills icke åvilat arméförvaltningens intendenturdepartement. Självfallet erfordras härför

en utökning av arbetskraften inom departementets häst- och veterinärbyrå. Med hänsyn till arbetets sannolika omfattning torde den erforderliga utökningen kunna uppskattas till en militärveterinär såsom ledare av arbetet med uttagningen och såsom biträde åt denne en underofficer i arvodesbefattning. Härtill kommer erforderlig kontorspersonal i övrigt, förslagsvis två kvinnliga biträden.

De årliga utgifterna till avlöning åt ifrågavarande personal kunna beräknas till högst 20 000 kronor. Till denna summa bör läggas dels ett belopp av i runt tal 3 000 kronor till resor i samband med kontroll- och inspektionsverksamhet dels ock nödiga expensmedel.

2) Hästbesiktningsmännen.

Enligt uppgifter, som lämnats till utredningsmännen, beräknas årligen i genomsnitt 40 000 hästar komma att besiktigas. Utredningsmännen räkna härvid med en uttagningsperiod av fyra år. Det förutsättes vidare, att uttagningen skall ske i fyra omgångar, så att varje år besiktning och uttagning verkställs inom en fjärdedel av uttagningsområdena. För ändamålet lära, enligt vad likaledes uppgivits för utredningsmännen, omkring 40 veterinärer behöva anlitas; till följd varav varje besiktningsman skulle ha att besiktiga i genomsnitt 1 000 hästar årligen.

Enligt vad som anförts under 49 § i förslaget till uttagningsförordning bör ersättningen bestämmas till dels ett årligt arvode av 1 000 kronor dels 15 kronor i särskilt arvode för varje besiktningsdag (dagarvode) dels ock resekostnads- och traktamentsersättning enligt klass II C.

Under förutsättning att 50 hästar besiktigas varje förrättningsdag, kan antalet förrättningsdagar uppskattas till 20 och antalet dagar, under vilka traktamentsersättning utgår, till 25. Den sammanlagda resekostnadsersättningen torde kunna beräknas till 15 000 kronor.

De årliga ersättningsbeloppen till samtliga besiktningsmän skulle alltså uppgå till följande belopp:

Årsarvoden ($40 \times 1\,000 =$)	40 000	kronor
Dagarvoden ($40 \times 20 \times 15 =$)	12 000	»
Traktamenten ($40 \times 25 \times 19 =$)	19 000	»
Resekostnader	15 000	»

Summa 86 000 kronor.

3) Hästuttagningsnämnderna.

Inom envar av rikets kommuner, vars antal utgör 2 526, skall finnas en hästuttagningsnämnd. Antalet kommuner, inom vilka uttagning under fredstid skall äga rum, beräknas här till 2 400. Antalet kommuner, där besiktning kommer att äga rum, blir således omkring 600 per år.

Antalet ledamöter i varje nämnd kan, med bortseende från de undantagsfall då fem ledamöter utses, beräknas till tre.

Enligt vad som anförts under 49 § i förslaget till uttagningsförordning, bör

ersättning, beräknad efter klass II E, endast utgå för sammanträde i samband med besiktningsförrättning eller, i medeltal, för en dag årligen inom 600 nämnder. Resekostnadsersättning för varje ledamots inställelse vid besiktning torde kunna skattas till 5 kronor.

De sammanlagda ersättningsbeloppen årligen till ledamöterna i hästuttagningsnämnderna skulle i enlighet härmed kunna beräknas till:

Traktamentsersättning ($3 \times 8 \times 600 =$)	14 400 kronor
Resekostnadsersättning ($3 \times 5 \times 600 =$)	9 000 »
	Summa 23 400 kronor.

Såsom tidigare anförts, förutsättes, att uttagningsperioden skall omfatta fyra år. Besiktning och uttagning bör till följd härav ske i fyra omgångar, så att varje år besiktning och uttagning verkställs inom en fjärdedel av uttagningsområdena. Dessa kunna med hänsyn härtill indelas i fyra grupper (nedan betecknade A, B, C och D).

Emellertid torde ett annat förfaringssätt böra tillämpas i samband med övergången till det nya systemet. Sålunda synes *uttagningen under första uttagningsåret* böra omfatta samtliga grupper av uttagningsområden. En annan fråga är om även besiktning skall äga rum i samma omfattning. I detta avseende ha två alternativ diskuterats.

Enligt det ena alternativet, alternativ I, skulle förfaras på följande sätt: Uttagningen under första uttagningsåret — vilket här antages vara år 1943 — skulle omfatta samtliga grupper, men besiktning skulle detta år ske endast inom grupp A. Uttagningen inom denna grupp skulle avse fyraårsperioden 1944—1947. Inom övriga grupper skulle 1943 års uttagning verkställas utan föregående besiktning, därvid uttagningen inom grupp B skulle avse ett år (1944), uttagningen inom grupp C två år (1944 och 1945) och uttagningen inom grupp D tre år (1944—1946). År 1944 skulle uttagning med besiktning ske inom grupp B för fyra år (1945—1948). År 1945 skulle på motsvarande sätt uttagning ske inom grupp C för likaledes fyra år (1946—1949) o. s. v.

Alternativ II skulle innebära följande: Hela 1943 års uttagning skulle ske efter besiktning. Uttagningen inom grupp A skulle avse ett år (1944), uttagningen inom grupp B två år (1944 och 1945), uttagningen inom grupp C tre år (1944—1946) samt slutligen uttagningen inom grupp D fyra år (1944—1947). År 1944 skulle uttagning ske inom grupp A för fyra år (1945—1948), medan på motsvarande sätt år 1945 uttagning skulle ske inom grupp B för likaledes fyra år (1946—1949) o. s. v.

Alternativ I innebär, att besiktningskostnaderna under första uttagningsåret icke behöva överstiga den normala nivån. Å andra sidan kommer det enligt detta alternativ att dröja flera år, innan det uttagna beståndet i sin helhet undergått besiktning.

Enligt alternativ II komma besiktningskostnaderna under det första uttagningsåret att högst betydligt överstiga de normala.

Vilket förfarings sätt, som bör tillämpas, torde ej för närvarande kunna bedömas. Avgörande hänsyn torde böra tillmätas det allmänna läget vid ifrågavarande tid. Storleken av det hästbestånd, som på grund av redan verkställd anskaffning kommer att stå till krigsmaktens förfogande, läser även böra inverka på frågans avgörande.

B. Uttagningen av motorfordon och motorredskap.

1) Uttagningsmyndigheten.

Inom arméförvaltningens tygdepartement tillämpas för närvarande, såsom tidigare nämnts, under hand ett förfarande, som kan sägas motsvara det nu föreslagna uttagningsförfarandet. Departementet är sålunda, ehuru provisoriskt, redan organiserat för arbetsuppgiften. Det torde kunna förutsättas, att arbetskraft kommer att bli erforderlig i ungefär samma utsträckning som hittills.

2) Besiktningmännen.

Enligt de uppgifter, som lämnats utredningsmännen beträffande den omfattning, i vilken besiktning av olika kategorier motorfordon årligen kan förväntas äga rum, och med utgångspunkt från de under 49 § i förslaget till uttagningsförfordning angivna besiktningsskattorna, torde de sammanlagda årliga kostnaderna för besiktningmännen verksamhet kunna skattas till omkring 45 000 kronor.

C. Uttagningen av fartyg.

Vad angår uttagningen av fartyg, förorda utredningsmännen, såsom tidigare nämnts, att ledamot i fartygsuttagningskommissionen tillerkännes dagarvode för sammanträde, som icke föranleder resa. Det föreslagna besiktningförfarandet innebär, att ersättning någon gång kan komma att utgå till fartygsägare. Härav föranledda kostnader låta sig uppenbarligen icke nu beräknas. Utredningsmännen förutsätta emellertid, att besiktningen så ordnas, att dylika kostnader såvitt möjligt undvikas. Den ökade omfattning, i vilken besiktning lär komma att äga rum, medför vidare någon stegring i utgifterna till traktamenten m. m. I övrigt torde det föreslagna uttagningsförfarandet icke leda till någon nämnvärd kostnadsökning.

Beredskapsförfogandelagen.

Beredskapsförfogandelagens ändamål är att under ett beredskapstillstånd, innan ännu mobilisering anbefallts, möjliggöra tvångsanskaffning av vissa förnödenheter för krigsmaktens behov. I fråga om förfarandet vid ersättningsbestämmande och om fullföljd av talan hänvisar lagen till de beträffande rekvisition givna bestämmelserna. Rekvisitionslagens regler om grunderna för ersättningsbestämmande äro likaledes, bortsett från ett par undantag, tillämpliga vid förfogande enligt beredskapsförfogandelagen.

Förevarande förslag avser att i förenklingssyfte i större utsträckning än hittills skett anknäya beredskapsförfogandelagen till rekvisitionslagen.

1 §.

Denna paragraf upptager bestämmelser i samma hänseenden som första stycket i nuvarande 1 §.

I fråga om förutsättningarna för lagens tillämpning och dess räckvidd, varom föreskrifter meddelas i första stycket, överensstämmer förslaget med gällande lag.

Enligt den nuvarande lagen har rätten att göra anfordran tillerkänts vederbörande militära befälhavare i fall som avses i 1 § första stycket a), medan motsvarande rätt i fall som avses under b) i samma lagrum tillagts den myndighet, Konungen föreskriver. I sistnämnda avseende stadgas i beredskapsförfogandeförordningen, att rätten skall tillkomma de militära myndigheter, som bestämmas av Konungen i kommandoväg.

Jämlikt 1 § andra stycket i förslaget skall befogenheten ifråga i såväl fallet a) som b) utövas av de myndigheter, som av Konungen bestämmas i kommandoväg. Någon ändring i sak är härmed ej avsedd.

2 §.

Paragrafen överensstämmer så gott som fullständigt med nuvarande 5 §.

3 §.

Första stycket överensstämmer med nuvarande 2 §.

Beträffande sättet för anfordran innehåller 3 § i gällande lag särskild bestämmelse för det fall, som avses i 1 § första stycket b) I detta fall må anfordran under viss förutsättning ske annorledes än skriftligen.

De i 6 § i förslaget till rekvisitionslag givna bestämmelserna om sättet för rekvisition — vilka även taga sikte på det fall, att rekvirerad förnödenhet uttagits i fredstid — torde kunna göras tillämpliga jämväl på anfordran enligt beredskapsförfogandelagen. Bestämmelse härom har upptagits i andra stycket av förevarande paragraf.

4 §.

Denna paragraf motsvarar nuvarande 6 § första stycket. Den ändrade avfattningen beror endast därpå, att de ifrågavarande bestämmelserna i rekvisitionslagen erhållit ny uppställning.

5 §.

Genom de i första stycket gjorda hänvisningarna ha nuvarande 4 §, 6 § andra och tredje styckena samt 7 § kunnat uteslutas. Vad särskilt angår stadgandet i 6 § andra stycket därom, att ersättning, som ej skall utgå efter taxa, bestämmas av den mottagande befälhavaren, därest det fordrade beloppet finnes vara skäligen, har detsamma ansetts kunna utgå, enär därmed icke torde utsägas annat än vad som efter inträdd mobilisering utan särskild bestäm-

melse gäller beträffande anskaffning annorledes än med stöd av rekvisitions-lagen.

Stadganden om vad som skall följa med rekvirerad förnödenhet meddelas i 2 § i förslaget till rekvisitionslag samt i 28, 43 och 55 §§ i förslaget till rekvisitionsförordning.

Om ersättnings bestämmande och fullföljd av talan meddelas bestämmelser i 15—20 §§ i förslaget till rekvisitionslag. Om ersättnings gäldande stadgas i 21 och 22 §§ i samma förslag.

Vad slutligen angår egendoms avlämnande, egendoms mottagande samt återställande av egendom efter nyttjande, äro bestämmelser härom meddelade i olika sammanhang i förslaget till rekvisitionsförordning.

De i andra stycket av förevarande paragraf åsyftade föreskrifterna återfinnas i 5 § i förslaget till rekvisitionsförordning.

6 §.

Paragrafen överensstämmer i sak med nuvarande 8 och 9 §§.

7 §.

Denna paragraf överensstämmer med nuvarande 1 § andra stycket.

Enligt vad här stadgas skall förordnande enligt 1 § vara utan verkan från och med den dag rekvisition må äga rum.

Från denna huvudregel göres det undantag, att egendom, vars ägare eller innehavare redan anmodats att ställa egendomen till förfogande, må tagas i anspråk »enligt bestämmelserna i denna lag». Häri inbegripes uppenbarligen det fall att icke blott anmodan utan även ianspråktagande hunnit ske före rekvisitionsrättens inträdande.

Den rätta tolkningen av dessa bestämmelser synes tveksam i visst avseende.

Rekvisitionslagen och beredskapsförfogandelagen överensstämma ej helt i fråga om grunderna för ersättnings bestämmande. Enligt 5 § rekvisitions-lagen (12 § 1 mom. i förslaget) utgår sålunda i regel ej ersättning för t. ex. kvarter. Beredskapsförfogandelagen föreskriver däremot, att ersättning alltid skall utgå; detta följer av hänvisningen i 6 § första stycket (4 § i förslaget).

Därest nu innehavaren av en byggnad anmodats lämna kvarter med stöd av beredskapsförfogandelagen och rekvisitionslagen därefter träder i tillämpning, må byggnaden enligt ifrågavarande undantagsbestämmelse likväl tagas i anspråk med stöd av den förut gjorda anfordran. Att döma av undantagsbestämmelsens avfattning skall härvid även ersättning utgå enligt beredskapsförfogandelagen. Detta skulle emellertid innebära att kvartervärden i fråga gynnades i förhållande till den, vars egendom tagits i anspråk med stöd av rekvisitionslagen. Utredningsmännen ha därför övertvägt en ändring av bestämmelsen i syfte att förebygga ett sådant resultat. Då emellertid frågan i praktiken kan lösas genom verkställande av formlig rekvisition, ha utredningsmännen stannat för att lämna bestämmelsen oförändrad.

I de fall, då de båda lagarnas ersättningsregler ej avvika från varandra, är det tydligen överflödigt att utfärda rekvisition, om anfordran enligt beredskapsförfogandelagen redan skett.

8 §.

På grund av den allmänna hänvisningen i 5 § torde tillämpningsföreskrifter för närvarande ej erfordras. Utredningsmännens förslag omfatta alltså ej någon beredskapsförfogandeförordning. Emellertid har möjlighet ansetts böra stå öppen för Konungen att vid behov utfärda sådana föreskrifter.

Följdändringar i andra författningar m. m.

I ytterligare en del författningar komma mindre ändringar att bli erforderliga. Utredningsmännen ha upprättat förslag till dylika ändringar i motorfordonsförordningen och luftskyddskungörelsen.

Övriga hithörande författningar äro kungörelsen den 12 november 1926 angående uppgiftsskyldighet beträffande motorredskap, instruktionen för arméförvaltningen, allmänna veterinärinstruktionen, instruktionen för besiktningsmän för motorfordon och allmänna resereglementet. Med hänsyn till ändringarnas art och ringa omfattning ha utredningsmännen icke funnit anledning upprätta förslag till desamma.

Vad sist sagts gäller även i fråga om de för hästbesiktningsman erforderliga instruktionsbestämmelserna.

Utredningsmännens förslag komma att medföra vissa ändringar i länsstyrelsernas arbetsuppgifter i vad dessa hänföra sig till den militära tvångsanskaffningen och fredsförberedelserna därtill. Å ena sidan kommer den föreslagna skyldigheten för länsstyrelserna att utanordna samtliga av värderingsnämnd fastställda ersättningsbelopp att föranleda ökat arbete vid eventuell mobilisering. Å andra sidan innebär särskilt den föreslagna ordningen för fredsuttagningen en icke oväsentlig avlastning av arbetsbördan i fredstid. I vad mån dessa förändringar kunna påverka länsstyrelsernas personalorganisation, är en fråga som i sinom tid torde böra göras till föremål för särskild undersökning.

De nya bestämmelsernas ikraftträdande.

Eftersom det synes ovisst, när nya bestämmelser på hithörande område kunna träda i kraft, och då vissa delar av bestämmelserna kunna behöva sättas i kraft tidigare än andra, har det ansetts lämpligt att överlåta åt Konungen att träffa avgörandet i ifrågavarande avseende.

III. Författningsförslag.

Fö r s l a g

till

Rekvisitionslag.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Sedan förordnande enligt 74 § regeringsformen meddelats att krigsmakten eller någon del därav skall ställas på krigsfot, må från och med den dag, som av Konungen bestämmes, i enlighet med vad i denna lag stadgas genom rekvisition utfordras förnödenheter och tjänstbarheter, som erfordras för fyllande av sådana krigsmaktens oundgängliga behov, vilka icke kunna på annat sätt tillgodoses med tillräcklig skyndsamhet. Vid krigsmaktens återgång till fredsfot upphör rätten till rekvisition från och med den dag, som av Konungen bestämmes.

Ställes endast en del av krigsmakten på krigsfot, omfattar rätten till rekvisition allenast vad som erfordras för denna del.

Rätt att göra rekvisition tillkommer de militära myndigheter, åt vilka Konungen meddelar sådan rätt.

Vad enligt rekvisition utgjorts skall ersättas av statsmedel, där ej annorlunda nedan stadgas.

2 §.

Genom rekvisition må tagas i anspråk:

1. kvarter, stallrum och plats under tak för materiel m. m.;
2. byggnad eller del därav jämte erforderlig inredning att användas till expeditions-, sjukvårds- eller förrådslokal, verkstad eller annat dylikt;
3. markområden och byggnader för tillfälliga befästnings-, järnvägs-, flygplats-, väg-, bro- och andra arbeten, som erfordras för krigsändamål;
4. mat i kvarteren, slaktdjur, proviant, foder och annat dylikt;
5. bränsle, lyse och lägerhalm, läkemedel och förbandsartiklar, för maskiner erforderliga driftsförnödenheter, såsom vatten, elektrisk ström, bränsle, smörjmedel m. m., så ock andra för krigsmakten erforderliga förbrukningsartiklar;

6. beväpnings- och utrustningspersedlar, ammunition och sprängämnen ävensom verktyg, redskap och materialier för tillfälliga arbeten, som erfordras för krigsändamål;

7. vägvisare, budbärare, arbetsmanskap samt personal för vård av sjuka och sårade människor och djur;

8. rid-, drag- och lastdjur, hundar, brevduvor, anspanss- och motorfordon, motorredskap, lokomobiler, velocipeder, källkar och skidor ävensom därmed jämförliga kommunikationsmedel, allt med erforderligt tillbehör, ävensom personal för skötsel och underhåll därav;

9. fartyg (däri inbegripna båtar och andra farkoster) med erforderlig utrustning och bemanning;

10. luftfartyg av alla slag med erforderlig utrustning och bemanning;

11. bärgnings- och dykerimateriel med erforderlig personal;

12. järnvägar, kanaler, flygplatser, lastbryggor, kajer, lyftkranar och andra dylika transportanordningar, allt med utrustning och förråd, ävensom personal för skötsel och underhåll;

13. telegraf-, telefon- och radioanläggningar, kraft- och belysningsanläggningar, skeppsvarv, kvarnar, bagerier, slakterier, tryckerier, litografiska anstalter samt andra industriella anläggningar och verkstäder, allt med utrustning och förråd, ävensom personal för drift och underhåll; samt

14. förnödenheter för utrustning och underhåll av anläggningar, som avses under 12 och 13.

3 §.

Redan under fredstid skall vidtagas förberedelse till rekvisition (*uttagning*) av de hästar, hästfordon, motorfordon, motorredskap samt fartyg, vilka utöver dem, som förut stå till krigsmaktens förfogande, erfordras för densas ställande på krigsfot (krigsmaktens första behov). Därvid må Konungen ålägga ägare eller innehavare av sådan förnödenhet skyldighet att lämna uppgifter om förnödenheten samt att utan ersättning låta förnödenheten undergå besiktning och transportera densamma till plats för besiktningen. Kommunen har att genom för ändamålet utsedd nämnd lämna erforderlig medverkan vid uttagningen av hästar och hästfordon.

4 §.

Rekvisition må icke omfatta annat, än vad som finnes att tillgå hos den, som skall fullgöra rekvisitionen; och skall därvid, såvitt möjligt, hänsyn tagas till dennes tillgång å vad som skall rekvireras och behov därav för sin näring. Vad som oundgängligen erfordras för någons näring må ej utan tvingande militära skäl utfordras.

5 §.

Byggnader och anläggningar, som avses i 2 § under 1, 2, 12 och 13, så ock markområden, som avses i nämnda paragraf under 3, må tagas i anspråk

allenast med nyttjanderätt. Därest ej annat vid rekvisition bestämts eller får anses överenskommet, skola fartyg tagas i anspråk med nyttjanderätt men övriga förnödenheter övertagas med äganderätt.

6 §.

Rekvisition av förnödenhet, som under fredstid uttagits för krigsmaktens behov, sker genom skriftlig, av rekvisitionen undertecknad handling (rekvisitionsskrivelse) eller genom kungörelse eller på annat, efter omständigheterna lämpat sätt.

Annan rekvisition skall, där så ske kan, göras genom rekvisitionsskrivelse. Har rekvisitionen skett annorledes, skall den utan dröjsmål skriftligen bekräftas.

Rekvisition skall ställas till den, som har att fullgöra densamma.

Å förnödenhet eller tjänstbarhet, som utgjorts efter rekvisition, skall lämnas kvitto.

7 §.

Ägare eller innehavare av förnödenhet, som rekvirerats med nyttjanderätt, är skyldig att i den mån så påfordras tåla eller vidtaga ändring eller förflyttning av förnödenheten tillhörande inredning eller utrustning.

Om värderingsnämnder.

8 §.

För handläggning av ärenden rörande ersättning enligt denna lag samt ärenden, som äga samband därmed, skola i den ordning nedan stadgas tillsättas dels en värderingsnämnd för hela riket (riksvärderingsnämnden) dels ock lokala värderingsnämnder, nämligen hästvärderings-, bilvärderings- och allmänna lokala värderingsnämnder inom länen samt fartygsvärderingsnämnder inom marindistriktet.

Antalet lokala värderingsnämnder bestämmas i den ordning Konungen föreskriver.

9 §.

Riksvärderingsnämnden är högsta värderingsnämnd, mot vars beslut klagan ej må föras.

Riksvärderingsnämnden skall bestå av fem ledamöter, där ej enligt vad nedan stadgas annorlunda föreskrives. Konungen utser tre av ledamöterna och förordnar en av dem att vara ordförande. Av övriga ledamöter utses den ene av kommerskollegium och den andre av lantbruksstyrelsen eller ock, om Konungen så bestämmer, av andra centrala myndigheter med sakkunskap inom industriens eller folkhushållningens område. För envar av ledamöterna utses en suppleant. Av de utav Konungen utsedda ledamöterna och

suppleanterna skola minst en ledamot och en suppleant hava utövat domar-
ämbete.

Om så finnes erforderligt med hänsyn till ärendenas mängd eller omfattning äger Konungen föreskriva, att riksvärderingsnämnden skall arbeta å två eller flera avdelningar. Varje avdelning skall bestå av fem ledamöter, utsedda på sätt i andra stycket föreskrives. Konungen förordnar vice ordförande att leda arbetet å avdelning, där ordföranden ej tjänstgör. För envar av ledamöterna utses en suppleant. Av de utav Konungen utsedda ledamöterna och suppleanterna å varje avdelning skola minst en ledamot och en suppleant hava utövat domarämbete. Ärendena fördelas mellan de olika avdelningarna i enlighet med bestämmelser, som Konungen meddelar efter förslag av nämnden.

Ledamöter och suppleanter i riksvärderingsnämnden utses för viss tid, dock högst fyra år.

10 §.

Lokal värderingsnämnd skall bestå av tre ledamöter. Av ledamöterna i hästvärderingsnämnd, bilvärderingsnämnd och allmän lokal värderingsnämnd utses två, därav den ene tillika ordförande, av länsstyrelsen samt den tredje ledamoten av arméfördelningschefen (motsvarande chef). Av ledamöterna i fartygsvärderingsnämnd utses två efter förslag av kommerskollegium av länsstyrelsen i det län, där chefen för marindistriktet har sitt säte, samt den tredje ledamoten av nämnde chef.

För ledamöterna i hästvärderings-, bilvärderings- och fartygsvärderingsnämnder skola utses suppleanter till lika antal. För varje ledamot i allmän lokal värderingsnämnd skola utses två suppleanter.

Ledamöter och suppleanter i lokal värderingsnämnd utses för viss tid, dock högst fyra år.

Om de grunder, efter vilka ersättning skall utgå, m. m.

11 §.

För förnödenhet, som övertages med äganderätt, skall lämnas ersättning med belopp, som prövas skäligt med hänsyn till nödvändiga kostnader vid produktion eller återförsäljning, normal handelsvinst eller andra på pris-sättningen regelmässigt inverkan förhållanden. Övertages med äganderätt egendom, som på grund av tidigare ianspråktagande innehaves med nyttjanderätt, skall vid ersättningens bestämmande skälig hänsyn tagas till den ersättning, som utgått för egendomens nyttjande.

12 §.

1 mom. Ersättning utgår icke för nyttjande av obegagnade byggnader, skogs- och hagmarker samt obrukade fält.

Ej heller utgår ersättning för kvarter, stallrum och plats under tak för ma-

teriel m. m. Pågår inkvartering under så lång tid, att kvartervärden därigenom åsamkas avsevärda olägenheter, må dock ersättning utgå med skäligt belopp. Föranleder inkvarteringen särskilda kostnader, skall ock ersättning härför lämnas.

Då förnödenhet eljest tages i anspråk med nyttjanderätt, skall lämnas ersättning efter den i 11 § angivna grund för den för upplåtaren förlorade avkastning eller nytta.

2 mom. Utöver vad i 1 mom. sägs skall ersättning utgå med skäligt belopp för skada och avsevärd försämring, som förnödenhet, vilken tagits i anspråk med nyttjanderätt, kan hava lidit.

Har åtgärd som i 7 § sägs vidtagits, må ock skälig ersättning lämnas för den kostnad ägaren eller innehavaren till följd därav fått vidkännas samt för skada eller avsevärd försämring, som förnödenheten kan hava åsamkats genom åtgärden.

13 §.

1 mom. Ersättning för transport av rekvirerad förnödenhet till avlämningsplats, för transport till hemorten av förnödenhet, som efter nyttjande avhämtas, så ock för av rekvirering föranledd inställelse utgår enligt av Konungens meddelade bestämmelser.

2 mom. Ersättning för tjänstbarhet i annat fall än i 1 mom. avses utgå med belopp, som prövas skäligt. Därvid böra i huvudsak följas villkor, som i betydande utsträckning gälla för frivillig arbetsanställning av ifrågavarande slag.

14 §.

I den mån på förhand lämpligen kan bestämmas pris å förnödenhet eller tjänstbarhet, som avses i 11, 12 eller 13 §, skall taxa å nämnda pris upprättas. I taxa upptages pris med belopp, som bestämmas med tillämpning av de i nämnda paragrafer angivna grunderna för ersättningens bestämmande och med hänsyn till föreliggande omständigheter vid tidpunkten för taxans upprättande.

Riksvärderingsnämnden verkställer prissättning i taxa rörande de förnödenheter och tjänstbarheter, för vilka sådant finnes lämpligt. Prissättningen gäller efter nämndens bestämmande för hela riket eller visst län eller viss stad eller ort.

Riksvärderingsnämnden äger tillika bestämma, att de allmänna lokala värderingsnämnderna skola, var för sitt verksamhetsområde eller del därav, i taxa prissätta vissa förnödenheter och tjänstbarheter.

Taxa, som upprättats av allmän lokal värderingsnämnd, skall underställas riksvärderingsnämndens prövning.

15 §.

Finnes i taxa upptaget pris för rekvirerad förnödenhet eller tjänstbarhet, skall ersättningen därför utgå i enlighet med taxan; dock må riksvärderings-

nämnden, där taxans tillämpning på grund av särskilda omständigheter skulle innefatta synnerlig obillighet, på framställning bestämma ersättningen till högre belopp.

16 §.

Ersättning skall bestämmas med hänsyn till föreliggande omständigheter och gällande taxor vid tidpunkten för rekvisitions utgörande.

17 §.

Ersättning, som skall utgå efter taxa, fastställs till beloppet av den myndighet, som för kronans räkning mottagit det rekvirerade eller har uppsikt över rekvisitionen fullgörande.

Över beslut av myndighet, som nu nämnts, må besvär anföras hos den allmänna lokala värderingsnämnden. Besvären skola inom tjugu dagar från det klaganden erhållit del av beslutet hava inkommit till länsstyrelsen.

Vill någon med stöd av 15 § göra anspråk på ersättning utöver vad gällande taxa medger, skall han inom tid som nyss sagts göra ansökan därom hos riksvärderingsnämnden.

18 §.

Ersättning, som icke skall utgå efter taxa, bestämmas, där ej annorlunda sägs i 19 §, i nedan angiven ordning.

Ersättning för hästar och hästfordon, som tagas i anspråk med äganderätt, bestämmas av hästvärderingsnämnd.

Ersättning för motorfordon och motorredskap, som tagas i anspråk med äganderätt, bestämmas av bilvärderingsnämnd.

Ersättning för fartyg bestämmas av fartygsvärderingsnämnd, eller, där fartyg rekvireras till ort utanför marindistrikt och Konungen ej för visst fall annorlunda förordnar, av allmän lokal värderingsnämnd.

Annan ersättning än nu nämnts fastställs av allmän lokal värderingsnämnd.

19 §.

Ersättning för kostnad, skada eller försämring som avses i 12 § 2 mom. fastställs av allmän lokal värderingsnämnd; dock att i fråga om fartyg, för vilket ersättning i övrigt bestämts av fartygsvärderingsnämnd, ersättningen skall fastställas av sådan nämnd.

Ersättning för av rekvisition föranledd transport eller inställelse fastställs i den ordning som enligt 17 och 18 §§ gäller beträffande bestämmande av ersättning för det rekvirerade.

20 §.

Över lokal värderingsnämnds beslut i ärende angående ersättnings bestämmande må besvär anföras hos riksvärderingsnämnden inom tjugu dagar från det klaganden erhållit del av beslutet.

Om gäldande av ersättning.

21 §.

Ersättning enligt denna lag skall gäldas i den ordning, Konungen bestämmer.

22 §.

Har någon till säkerhet för fordran panträtt i förnödenhet, som avstås till kronan, äger han, ändå att fordringen ej är till betalning förfallen, framföra ägaren rätt att ur ersättningsbeloppet utfå sin fordran. Samma skall ock gälla i fråga om den, som har rätt att kvarhålla förnödenheten till säkerhet för förfallen fordran.

Ersättningsbelopp för förnödenhet, som är utmätt, skall, om borgenären det yrkar, utgivas till utmätningsmannen. Avser ersättningsbeloppet förnödenhet, som satts i kvarstad eller under skingringsförbud, skall beloppet, där part det äskar, utgivas till överexekutor; och har denne att med beloppet förfara på sätt i 186 § utsökningslagen är för där avsett fall stadgat.

Om påföljder enligt denna lag m. m.

23 §.

1 mom. Vägrar eller försummar någon att behörigen eller i rätt tid fullgöra rekvisition, äger polismyndighet att hos honom uttaga det rekvirerade. Kan dröjsmålet medföra våda och är polismyndighet icke att tillgå, tillkommer samma rätt militär myndighet.

2 mom. Den, som gör sig skyldig till vägran eller försummelse som i 1 mom. sägs, så ock den, som genom att avhända sig rekvirerad förnödenhet eller annorledes undandrager sig rekvisitions fullgörande, straffes med dagsböter eller fängelse.

3 mom. Fälles någon till straff enligt 2 mom., må domstolen, efter ty skäligt finnes, förklara egendom som undanhållits förverkad eller, om den ej kan tillrättaskaffas, förplikta honom att utgiva ersättning för egendomens värde.

24 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, ävensom förverkad egendom och utdömd ersättning, varom i 23 § 3 mom. förmäles, tillfalla kronan.

25 §.

De närmare bestämmelser, som erfordras för tillämpning av denna lag, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer. Genom densamma upphävas rekvisitionslagen den 31 mars 1938 (nr 87), rekvisitionsförordningen den 10 juni 1938 (nr 304), fartygsuttagningslagen den 9 april 1926 (nr 66), kungörelsen den 18 juni 1927 (nr 274) rörande tillämpning av fartygsuttagningslagen, häst- och fordonsanskaffningslagen den 27 april 1934 (nr 84), häst- och fordonsanskaffningsförordningen den 22 juni 1934 (nr 420), förordningen den 22 juni 1934 (nr 421) angående undantag från tillämpningen av häst- och fordonsanskaffningslagen samt kungörelsen den 22 juni 1934 (nr 419) angående rikets indelning i hästmönstringsområden; skolande, där i särskild författning eller eljest förekommer hänvisning till författning, vilken sålunda upphör att gälla, hänvisningen i stället avse den nya lagen eller författning som utfärdas med stöd därav.

Förslag
till
**förordning med närmare bestämmelser angående tillämpning av
rekvisitionslagen den (rekvisitionsförordning).**

Med stöd av rekvisitionslagen den förordnas härigenom
som följer:

1 kap. Allmänna bestämmelser.

1 §.

Rätt att rekvirera förnödenheter, som under fredstid uttagits för krigsmaktens behov, tillkommer myndighet, som har att ombesörja mobilisering av det förband (motsvarande organisation), för vars räkning förnödenheterna uttagits, ävensom myndighet, under vilkens befäl eller överinseende förbandet (organisationen) lyder.

2 §.

1 mom. Rätt att göra annan rekvisition än i 1 § avses tillkommer överbefälhavaren över krigsmakten, då sådan är förordnad, chefen för försvarsstabens ävensom avdelningscheferna vid försvarsstabens kommunikations- och signaltjänstavdelningar, chefen för militärbyrå inom centralt ämbetsverk, militärassistent vid sådant verk samt därjämte följande myndigheter:

1. Inom armén:
 - a) chefen för armén;
 - b) arméförvaltningens militära departement och dess styrelser;
 - c) chef för armékår, fördelning eller därmed likställt förband, chef för etappgrupp, militärbefälhavaren på Gotland, militärområdesbefälhavare samt kommandant i fästning och därmed likställd befälhavare;
 - d) befälhavare för försvars- eller skyddsområde samt därmed likställd territoriell befälhavare;
 - e) chef för förband eller annan militär organisation, som lyder omedelbart under överbefälhavaren eller under någon under a) — d) eller ock 2 e) eller h) nämnd myndighet;
 - f) transportledningsofficer, transportledare, stationsofficer, hamnofficer eller motsvarande befattningshavare; samt
 - g) remonteringsnämnden.

2. Inom marinen:

- a) chefen för marinen;
- b) marinförvaltningen;
- c) chef för annan avdelning inom marinförvaltningen än civilavdelningen;
- d) chefen för kustflottan;
- e) chef för marindistrikt;
- f) chef för örlogsvarv (örlogsdepå);
- g) chef för eskader, avdelning eller självständigt uppträdande fartygsförband och chef å självständigt uppträdande fartyg;
- h) kommandant i kustfästning och därmed likställd befälhavare;
- i) chef för förband eller annan militär organisation, som lyder omedelbart under överbefälhavaren eller under någon under 1 c) eller d) eller ock 2 a), d), e) eller h) nämnd myndighet; samt
- j) hamnofficer.

3. Inom flygvapnet:

- a) chefen för flygvapnet;
- b) flygförvaltningen;
- c) chef för avdelning inom flygförvaltningen;
- d) eskaderchef; samt
- e) chef för flottilj, division (motsvarande), självständigt uppträdande grupp, rote, basavdelning eller annat förband eller annan militär organisation, som lyder omedelbart under överbefälhavaren eller under någon under 1 c) eller 2 d), e) eller h) eller ock under 3 a) eller d) nämnd myndighet.

Myndighet, som omnämnes under 1 a) och c), 2 a), d), e) och h) samt 3 a) och d), må uppdraga åt följande stabspersonal, nämligen stabschef, sektionschef, avdelningschef, som handlägger egentliga krigsförvaltningsärenden, eller motsvarande chefer eller ock kommandant i stab, att helt eller delvis utöva myndigheten tillkommande rekvisitionsrätt.

2 mom. Kan befälhavare för förband eller annan militär organisation på grund av detachering eller av annan anledning icke tillgodose förekommande behov genom hänvändelse till överordnad myndighet eller på annat sätt, må befälhavaren, även om han icke är att hänföra till någon av de i 1 mom. nämnda myndigheter, rekvirera vad som oundgängligen erfordras för tjänstens behöriga fullgörande.

Landstormsområdesbefälhavare eller annan befälhavare, som har att ombesörja mobilisering av landstorm, må, ändå att han icke är att hänföra till någon av de i 1 mom. nämnda myndigheter, rekvirera vad som oundgängligen erfordras för genomförande av planenlig mobilisering.

3 mom. Militär ledamot av hästvårderingsnämnd och bilvårderingsnämnd äger ock i visst fall rätt att göra rekvisition enligt vad i 31 och 46 §§ stadgas.

3 §.

Järnväg, kanal, flygplats, telegraf- och telefonanläggning, kraftföretag, som är anslutet eller avsett att anslutas till central driftledning, samt annan radioanläggning än amatörstation eller privat experimentstation jämte personal, ut-

rustning och förråd må tagas i anspråk uteslutande för krigsmaktens behov allenast efter befallning av Kungl. Maj:t eller ock på rekvisition av överbefälhavaren, chefen för försvarsstaben eller någon av följande militära myndigheter, nämligen:

i fråga om järnväg, kraftföretag eller kanal chef för armékår, militärbefälhavaren på Gotland, avdelningschefen vid försvarsstabens kommunikationsavdelning samt chefen för järnvägsstyrelsens militärbyrå;

i fråga om flygplats chefen för flygvapnet; samt

i fråga om telegraf-, telefon- eller radioanläggning chefen för marinen, avdelningschefen vid försvarsstabens signaltjänstavdelning samt chefen för telegrafstyrelsens militärbyrå.

4 §.

Har endast en del av krigsmakten ställts på krigsfot, tillkommer rätt att göra rekvisition allenast myndighet, som tillhör denna del eller under vilkens befäl eller överinseende militär organisation, tillhörande nämnda del, är ställd.

5 §.

De bestämmelser, som äro meddelade angående undantag från uttagning under fredstid av vissa förnödenheter för krigsmaktens behov, skola iakttagas då fråga är om rekvisition. Utrustningspersedlar och materialier, som någon innehar för beredande av luftskydd åt sig eller sin familj eller hos honom anställda personer eller för skyddande av egendom, som av honom innehaves, må icke tagas i anspråk i vidare mån än persedlarna eller materialierna av länsstyrelsen prövas obehövlige för sådant ändamål. Ej heller må genom rekvisition tagas i anspråk egendom, som enligt behörigen granskad luftskyddsplan är avsedd för luftskyddets behov, med mindre länsstyrelsen lämnar sitt medgivande därtill.

Framställes från såväl militär myndighet som civil myndighet, vilken handhar luftskyddet, anspråk på viss egendom, som icke enligt vare sig mobiliserings- eller luftskyddsplan är avsedd att tagas i anspråk, avgör militärområdesbefälhavaren efter samråd med vederbörande länsstyrelse vem som må äga företrädesrätt till egendomen. I trängande fall må företrädesrätten avgöras av den militäre befälhavare, som gör anspråk på egendomen, efter samråd med vederbörande länsstyrelse eller luftskyddschef.

6 §.

Vid rekvisition skall följande iakttagas:

1. Rekvisition skall verkställas så, att den vars rätt därav beröres icke lider större förfång än av omständigheterna föranledes.

2. Har viss förnödenhet rekvirerats, och vill ägaren eller innehavaren i dess ställe sätta annan förnödenhet av samma slag, skall denna mottagas, om den omedelbart ställes till förfogande och befinnes lämplig för det avsedda ändamålet.

3. Kvarter skall lämnas i mån av utrymme i tillgängliga hus och byggnader. Kvartervärden skall dock anvisas nödigt bostadsutrymme för sig och sin familj ävensom de stallrum, som oundgängligen erfordras för egna djur.

Kvarter skall å tid av året, då sådant erfordras, såvitt möjligt vara uppvärmt och försett med lyse. Personalen skall vid inkvartering beredas den bekvämlighet, som med hänsyn till de lokala förhållandena, envars tjänsteställning samt tjänstgöringens art kan anses tillbörligt.

4. Mat, som lämnas i kvarter, skall vara efter ortens sed.

5. Förnödenheter, vilka äro av särskild betydelse för näringslivet, såsom avelsdjur, utsäde eller dylikt, må ej utan synnerliga skäl tagas i anspråk.

6. Vid rekvisition av tjänstbarheter skall hänsyn såvitt möjligt tagas till envars yrke, kroppsbeskaffenhet och ålder.

7. Tages anläggning, varom förmåles i 3 §, i anspråk utan att vara helt ställd till krigsmaktens förfogande, bör icke större intrång göras i anläggningens förmåga att betjäna allmänheten än behovet oundgängligen kräver.

7 §.

Rekvisitionsskrivelse må avlämnas, förutom hos den, som skall fullgöra rekvisitionen, jämväl hos ortens polismyndighet, vilken det åligger att vidarebefordra skrivelsen till vederbörande.

Polismyndighet är skyldig lämna rekvisitionen alla erforderliga upplysningar rörande tillgången i orten å de förnödenheter, som utgöra föremål för rekvisition.

8 §.

Rekvisitionsskrivelse skall innehålla uppgift å den militära organisation, för vilken det rekvisiterade är avsett; den, som har att fullgöra rekvisitionen (*avlämnaren*); myckenheten och beskaffenheten av det rekvisiterade;

huruvida rekvisiterad förnödenhet skall tagas i anspråk med äganderätt eller nyttjanderätt och i sistnämnda fall den tid, under vilken det rekvisiterade kan beräknas bliva taget i anspråk;

tid och plats för avlämnandet av det rekvisiterade och den myndighet eller befattningshavare, som för kronans räkning skall mottaga det rekvisiterade eller hava uppsikt över rekvisitionens fullgörande (*mottagaren*);

huruvida, i fall som avses i 7 kap., besiktning genom gode män skall äga rum;

vad som bör iakttagas vid framställande av anspråk på ersättning i anledning av rekvisitionen; samt dagen för skrivelsens utfärdande.

Härutöver bör rekvisitionsskrivelse innehålla bland andra följande uppgifter, nämligen

vid rekvisition av *kvarter, stallrum eller annan plats under tak:*

erforderligt antal rum och antal bäddar i varje rum; erforderligt utrymme för förläggning av manskap; antal hästar eller andra djur, som böra beredas stallrum; erforderligt utrymme för expeditions-, sjukvårds- och förrådslokaler m. m.; huruvida lokalerna skola vara utrymda eller icke; samt, där rekvisitionen tillika omfattar förplägnad och utfodring, antalet portionstagare för hel dag eller för vissa måltider samt antalet rationer för djur och rationernas sammansättning;

vid rekvisition av *förbrukningsartiklar:*

de särskilda artiklarna efter mått, mål eller vikt, det sätt varpå de böra vara förpackade, samt, i fråga om slaktdjur, antalet och medelsiffran för deras levande vikt ävensom den tid, för vilken foder är behöfligt;

vid rekvisition av *tjänstbarheter utav vägvisare, budbärare, arbetsmanskap eller annan personal:*

den tid, under vilken personalen beräknas bliva tagen i anspråk; den tid, för vilken livsmedel böra medföras; de yrkesgrenar, vilka personalen bör tillhöra; samt de verktyg av olika slag, som böra medföras; samt

vid rekvisition av *hästar, fordon och fartyg m. m.:*

den utrustning samt de tillbehör, drivmedel och andra dylika förnödenheter, som skola medföras.

Vid rekvisition av förnödenheter eller tjänstbarheter av andra slag än ovan angivits böra lämnas alla de upplysningar angående myckenheten och beskaffenheten av det rekvirerade, som erfordras för att rekvisitionen må kunna behörigen utgöras.

9 §.

Å utgjorda förnödenheter och tjänstbarheter skall utfärdas kvitto (rekvisitionskvitto).

Kvitto utfärdas av mottagaren där ej annorlunda stadgas i denna förordning.

Kvitto skall innehålla uppgift å
rekvirenten;

den som utgjort rekvisitionen;

den rätt, varmed förnödenhet tagits i anspråk (äganderätt eller nyttjanderätt);

myckenheten och beskaffenheten av utgjorda förnödenheter och tjänstbarheter, angivna på sätt som föreskrives i fråga om rekvisitionsskrivelse; samt

dagen för kvittots utfärdande.

Beträffande särskilda anteckningar, som i vissa fall skola göras å kvitto, stadgas i 29, 44 och 63 §§.

10 §.

Myndighet, som utfärdar rekvisitionsskrivelse eller kvitto, skall taga avskrift eller kopia av handlingen.

Har kvitto utfärdats i anledning av rekvisition, som skett med stöd av 2 § 1 mom., och är utfärdaren ej tillika rekvisitent, skall avskriften eller kopian överlämnas till rekvisitenten. Då rekvisitionsskrivelse eller kvitto utfärdas av befälhavare, som verkställt rekvisition enligt 2 § 2 mom., skall befälhavaren, sedan det rekvirerade mottagits, översända avskriften eller kopian till närmast överordnade myndighet, som enligt 2 § 1 mom. ägt verkställa rekvisitionen.

Myndighet, som i 2 § 1 mom. sägs, skall föra förteckning över de rekvisitionsärenden, som handläggas av myndigheten eller densamma underlydande befälhavare, som enligt 2 mom. samma paragraf verkställt rekvisition. Ärendena skola i förteckningen upptagas i nummerföljd. För varje ärende skola antecknas meddelade beslut och vidtagna åtgärder. Alla till visst ärende hörande handlingar skola förses med ärendets nummer enligt förteckningen och sammanföras i en akt. Då sådan akt eller viss handling därur överlämnas till värderingsnämnd eller annan myndighet, skall anteckning därom ske.

Har rekvisitionsskrivelse med stöd av 2 § 1 mom. utfärdats, skall avskrift av densamma så snart ske kan av rekvisitenten översändas till länsstyrelsen.

2 kap. Om värderingsnämnder.

11 §.

Antalet hästvärderings-, bilvärderings- samt allmänna lokala värderingsnämnder i varje län fastställas av länsstyrelsen efter förslag av arméfördelningschefen (motsvarande chef). I enahanda ordning bestämmes verksamhetsområdet för varje nämnd.

Är län delat mellan två militärområden, tillkommer det chefen för den arméfördelning, till vars område större delen av länet hör, att i fråga om lokal värderingsnämnd fullgöra vad enligt rekvisitionslagen eller denna förordning åligger arméfördelningschef.

Antalet fartygsvärderingsnämnder i varje marindistrikt samt arbetsfördelningen dem emellan fastställas av Kungl. Maj:t.

12 §.

Ledamöterna i hästvärderingsnämnd skola äga sakkunskap om hästar och deras brukbarhet. En av ledamöterna skall tillika äga ingående erfarenhet om värdering av hästar.

Ledamöterna i bilvärderingsnämnd skola vara förtrogna med motorfordons och motorredskaps konstruktion och skötsel. En av ledamöterna skall tillika äga ingående erfarenhet om värdering av motorfordon och motorredskap.

Av ledamöterna i fartygsvärderingsnämnd skall den av chefen för marindistriktet utsedde ledamoten vara mariningenjör eller, där sådan icke finnes

att tillgå, annan lämplig ingenjör. De övriga ledamöterna skola äga ingående kännedom om värdering av fartyg.

Ledamöterna i allmän lokal värderingsnämnd skola äga allmän erfarenhet i praktiska värv.

Vad i denna paragraf sägs om ledamot gäller ock om suppleant.

13 §.

Förordnande att vara ledamot eller suppleant i riksvärderingsnämnden och lokal värderingsnämnd meddelas vart fjärde år före september månads utgång och gäller för påföljande fyra kalenderår. Om avgång skett före fyraårsperiodens slut, meddelas förordnande för återstoden av perioden.

Arméfördelningschef (motsvarande chef) och chef för marindistrikt åligger att ofördröjligen lämna uppgifter till länsstyrelsen angående de av dem utsedda ledamöternas och suppleanternas namn, befattningar och adresser. Länsstyrelse skall lämna riksvärderingsnämndens ordförande motsvarande uppgifter beträffande ordförandena i de lokala värderingsnämnderna.

14 §.

Ledamot eller suppleant i värderingsnämnd må endast den vara, som uppnått tjugufem års ålder och råder över sig och sin egendom.

Uppdrag, varom nu är fråga, må ej annan undandraga sig än den, som uppnått sextio års ålder eller fyra år innehaft sådant uppdrag, samt tjänsteman, som är av sin tjänst förhindrad att fullgöra uppdraget.

15 §.

Emot ledamot i värderingsnämnd skola i ärende, som ej avser upprättande av taxa, gälla dessa jäv: om han är med enskild sakägare i den skyldskap eller det svågerlag, som enligt lag utgör jäv mot domare; om han eller någon, som är med honom sålunda skyld eller besvägrad, har del i saken eller kan vänta synnerlig nytta eller skada därav; om han å ämbetets vägnar deltagit i åtgärd eller beslut, som rör saken; om han varit fullmäktig i saken eller yttrat sig däri såsom sakkunnig; om han är enskild sakägares vederdeloman eller uppenbare ovän; om han står under enskild sakägares förmenskap eller är i hans tjänst eller av honom åtnjuter lön eller underhåll; samt om eljest särskild omständighet föreligger, som är ägnad att rubba förtroendet till hans opartiskhet i saken.

Den, som deltagit i upprättande av taxa, må ej av sådan orsak anses jävig i ärende angående ändring i myndighets beslut rörande ersättning enligt taxan.

Söker någon sak med ledamot av värderingsnämnd eller tillfogar honom något med ord eller gärning i ändamål att därmed göra honom jävig, skall det ej räknas för jäv.

16 §.

Värderingsnämnd är ej beslutsmässig med mindre dess samtliga ledamöter äro närvarande; dock må i riksvärderingsnämnden ärende kunna avgöras av fyra ledamöter, om de äro ense.

Vad de flesta i värderingsnämnd säga skall gälla som nämndens beslut. Äro flera meningar och kunna de jämkas till varandra, skall den mening gälla, som efter jämkning finnes hava erhållit de flesta rösterna. Kunna icke, då flera meningar äro, dessa jämkas till varandra, skall den gälla, som biträdes av flera röstande än någon annan. Finnes ej, enligt vad nu sagts, röstövertikt, skall ny omröstning anställas mellan de meningar, som erhållit mer än en röst var, och skall den mening bliva gällande, om vilken de flesta då förena sig. Har var sin mening, skall gälla vad ordföranden säger.

Vid värderingsnämnds sammanträde skall föras protokoll. Uppkommer inom nämnd skiljaktig mening, skall denna antecknas i protokollet.

17 §.

Riksvärderingsnämnden och allmän lokal värderingsnämnd äga höra sakkunnig, där så finnes erforderligt. Vid prövning av fråga, vars bedömande kräver särskild fackkunskap, är sådan nämnd städse skyldig höra sakkunnig, där ej kunskap av ifrågavarande slag är företrädd inom nämnden.

Värderingsnämnd äger, även om förfall för ledamot icke föreligger, vid behov kalla suppleant att biträda nämnden, dock utan rätt för honom att deltaga i nämndens beslut.

Det åligger kommerskollegium, lantbruksstyrelsen och vattenfallsstyrelsen att var för sig uppgöra förslag å sakkunniga inom olika näringsområden, vilka kunna av riksvärderingsnämnden tillkallas för rådfrågning i särskilda fall. Förslagen skola av myndigheterna minst vartannat kalenderår samt eljest, då förhållandena därtill föranleda, underkastas erforderlig revidering. Nämnden är vid tillkallande av sakkunnig icke bunden av förslag, som nu är sagt.

Kommerskollegiets förslag bör upptaga minst fem personer för var och en av följande näringsgrupper, nämligen:

1. malmbrytning och metallurgisk industri,
2. maskin-, varvs-, elektrisk, järnvaru- och metallindustri,
3. sten-, cement-, lervaru- och glasindustri,
4. trä- och pappersindustri ävensom grafisk industri,
5. närings-, läkemedels- och njuftningsmedelsindustri,
6. textil- och beklädnadsindustri,
7. läder-, skinn-, hår- och gummivaruindustri,
8. kemisk industri,
9. handel med kol, oljor och vedbränsle,
10. sjöfart,
11. motorfordonsdrift och lufttrafik,
12. järnvägsdrift, samt

13. näring, som icke är att hänföra till någon i denna paragraf särskilt nämnd verksamhet.

Lantbruksstyrelsens förslag bör upptaga minst tio personer för lanthus-hållningens olika grenar.

Vattenfallsstyrelsens förslag bör upptaga minst fem personer, represente-rande sakkunskap i fråga om framställning och distribution av elektrisk ener-gi ävensom beträffande kanaldrift.

Allmän lokal värderingsnämnd må hos länsstyrelsen söka anvisning å sak-kunnig.

18 §.

Enskild sakägare äger att själv eller genom ombud bevaka sin rätt inför värderingsnämnd. Enskild sakägare är skyldig att på anfordran tillhanda-hålla värderingsnämnd erforderliga handlingar och upplysningar ävensom att, där så finnes nödigt, på kallelse inställa sig inför nämnden för att med-dela upplysningar.

19 §.

Kronans rätt skall inför allmän lokal värderingsnämnd och fartygsvärde-ringsnämnd bevakas av ombud, som förordnas av länsstyrelsen. Ombudet åligger att, när skäl därtill äro, fullfölja talan mot beslut av sådan nämnd i ärenden angående bestämmande av ersättning.

Talan mot beslut av hästvärderingsnämnd och bilvärderingsnämnd i ären-de, som nyss sagts, fullföljes å kronans vägnar av vederbörande centrala för-valtningsmyndighet.

Inför riksvärderingsnämnden skall kronans rätt bevakas av ett av Kungl. Maj:t förordnat ombud.

20 §.

Riksvärderingsnämnden skall lämna lokal värderingsnämnd erforderliga instruktioner och anvisningar i fråga om utövande av dess verksamhet.

Lokal värderingsnämnd åligger att hålla den undersökning och förhand-ling med sakägare, som må erfordras, då ersättningsfråga är föremål för riksvärderingsnämndens prövning.

3 kap. Om upprättande av taxor m. m.

21 §.

Det åligger riksvärderingsnämnden att uppgöra förteckning över sådana förnödenheter och tjänstbarheter, som de allmänna lokala värderingsnämnd-erna, var för sitt område, skola prissätta i taxa. Av förteckningen bör fram-gå, huruvida för däri upptagen förnödenhet såväl parti- som minutpris eller allenast ettdera bör utsättas. Förteckning, som nu nämnts, samt taxor, som avses i 14 § rekvisitionslagen, skola under tid, då krigsmakten icke är ställd på krigsfot, upprättas allenast då Kungl. Maj:t på framställning av rikskom-

missionen för ekonomisk försvarsberedskap eller efter dess hörande så förordnar.

Har Kungl. Maj:t meddelat förordnande, som nyss är sagt, sammanträder riksvärderingsnämnden i Stockholm inom en månad därefter å dag, som ordföranden bestämmer, för att upprätta förteckning och taxa. Förteckningen skall omedelbart översändas till länsstyrelserna för att tillställas ordförandena i de allmänna lokala värderingsnämnderna.

Sedan förteckningen inkommit till länsstyrelse, skall allmän lokal värderingsnämnd inom en månad därefter å tid och ort, som länsstyrelsen bestämmer, på kallelse sammanträda för att upprätta taxa. Taxa översändes omedelbart efter upprättandet av den allmänna lokala värderingsnämndens ordförande till riksvärderingsnämnden, som inom en månad efter det samtliga taxor inkommit sammanträder å tid, som bestämmes av ordföranden, för att pröva och efter erforderliga ändringar fastställa taxorna.

Då krigsmakten eller någon del därav blivit ställd på krigsfot, skola sammanträden för ovan angivna ändamål hållas av riksvärderingsnämnden, då ordföranden så finner erforderligt, å tid, som av honom bestämmes, samt av allmän lokal värderingsnämnd efter anvisning av riksvärderingsnämnden eller eljest, då ordföranden så finner erforderligt, å tid och ort, som av honom bestämmas.

Ärende angående upprättande av taxa skall vara slutbehandlat senast inom en vecka efter det värderingsnämnd sammanträtt för ärendets handläggning.

22 §.

Har riksvärderingsnämnden upprättat taxa eller fastställt av allmän lokal värderingsnämnd upprättad taxa, skall avskrift av densamma omedelbart överlämnas dels till länsstyrelsen i län, varest ort, där taxan skall gälla, är belägen, dels ock till försvarsväsendets centrala förvaltningsmyndigheter. Länsstyrelsen skall tillse, att taxorna tillhandahållas de allmänna lokala värderingsnämnderna; de nämnda förvaltningsmyndigheterna skola tillse, att taxorna tillhandahållas vederbörande militära myndigheter.

Kungl. Maj:t bestämmer, om och när taxa skall offentligen kungöras. Av riksvärderingsnämnden upprättad taxa kungöres genom införande i Svensk författningssamling. Av allmän lokal värderingsnämnd upprättad och av riksvärderingsnämnden fastställd taxa kungöres genom införande i länskungörelserna. Länsstyrelse skall tillse, att erforderligt antal exemplar av de i länskungörelserna intagna taxorna tillstalles vederbörande militära och civila myndigheter.

Taxa skall lända till efterrättelse vid bestämmande av ersättning för förnödenheter och tjänstbarheter, som utgjorts efter taxans kungörande eller, där taxan icke skall kungöras eller riksvärderingsnämnden eljest så föreskriver, efter annan av nämnden bestämd tidpunkt.

4 kap. Om handläggningen av rekvisitionsärenden vid hästvärderingsnämnd m. m.

23 §.

På framställning av rekvisitionen kallar länsstyrelsen ledamöterna i vederbörlig hästvärderingsnämnd till sammanträde å tid och plats, som av rekvisitionen angives. Är ledamot av laga förfall hindrad inställa sig, skall han ofördröjligen anmäla förhållandet för länsstyrelsen, som har att kalla suppleant.

24 §.

Hästvärderingsnämnd biträdes av protokollsförare ävensom av veterinär, därest sådan ej ingår i nämnden. Biträden, som nu nämnts, förordnas av länsstyrelsen och kallas av densamma till hästvärderingsnämnds sammanträde. Förordnande meddelas vart fjärde år och gäller för påföljande fyra kalenderår. Om avgång skett före fyraårsperiodens slut, meddelas förordnande för återstoden av perioden.

Länsstyrelsen skall ombesörja, att polispersonal där så erfordras är tillstädes för ordningens upprätthållande.

25 §.

Rekvisitent skall tillhandahålla ordförande i hästvärderingsnämnd förteckning i tre exemplar (rekvisitionsförteckning) över ägarna av rekvisiterade hästar och hästfordon med uppgift om antalet hästar och fordon, som rekvisiterats hos varje ägare.

Avser rekvisition sådana hästar och fordon, som under fredstid uttagits för krigsmaktens behov, skola för deras identifiering erforderliga uppgifter vara införda i förteckningen.

Formulär till förteckning fastställs i kommandoväg.

26 §.

Hästvärderingsnämnd åligger i huvudsak:

a) att besiktiga och pröva rekvisiterade hästar och hästfordon med hänsyn till deras lämplighet för krigsbruk samt därvid bestämma, vilka som skola tagas i anspråk av kronan och vilka som skola kasseras;

b) att värdera och bestämma ersättning för hästar och hästfordon jämte tillbehör och förnödenheter, som skola tagas i anspråk; samt

c) att, där ej nedan annorlunda stadgas, bestämma och utbetala ersättning för transport och inställelse, som föranledes av rekvisitionen,

Om nämndens under a) och b) avsedda beslut skall anteckning ske i rekvisitionsförteckningen. Nämnden åligger ock att i förteckningen införa uppgifter i de övriga hänseenden, som framgå av det fastställda formuläret.

Över ersättningar, som avses under c), skall föras särskild förteckning, vartill jämväl formulär fastställs i kommandoväg.

Hästvärderingsnämnd skall vid fullgörande av sina åligganden ställa sig till efterrättelse de föreskrifter och anvisningar, som meddelas av hästuttagningensmyndigheten och vederbörande militära myndighet.

27 §.

Om hinder möter mot inställande av häst eller hästfordon, som rekvirerats, skall ägaren eller innehavaren ofördröjligen till hästvärderingsnämnden avlämna ett av två trovärdiga personer bestyrkt intyg om hindrets art.

Såsom laga hinder mot hästs inställande anses: *att* sto är dräktigt eller har föl under fyra månaders ålder, *att* häst till följd av sjukdom ej kan förflytta sig till avlämningsplatsen *samt att* häst befaras hava smittsam sjukdom. Då annat skäl förebares, prövar nämnden, om det må gälla såsom laga hinder.

Inställes ej hästfordon, prövar nämnden, om föreburet skäl må gälla såsom laga hinder.

Beträffande häst eller hästfordon, som rekvirerats men icke inställts, skall anteckning ske i rekvisitionsförteckningen med angivande av om laga hinder visats eller ej.

28 §.

Rekvirerad häst bör inställas väl skodd samt skall vara försedd med grimma, grimskافت, foder för tre dygn, ävensom, såvitt möjligt, med täcke av ylle eller nöthår, täckjord samt fodertornister.

Med rekvirerat hästfordon skola, utom vanliga tillbehör, avlämnas erforderliga seltyg för dess anspänning.

29 §.

Sedan hästvärderingsnämnd bestämt, att häst och i förekommande fall hästfordon skall tagas i anspråk av kronan, åligger det nämnden att ofördröjligen fastställa ersättningen därför.

Nämnden skall utfärda rekvisitionskvitto som i 9 § sägs å vad som tages i anspråk.

Beslutet om ersättningen skall antecknas å kvittot. Detta skall jämväl innehålla underrättelse om vad den, som vill söka ändring i beslutet, har att iakttaga för fullföljd av sin talan.

Kvittot skall ofördröjligen tillställas avlämnaren eller dennes i ärendet anlidade bud.

Har beslut om ersättning tillställts sådant bud, skall det anses ha behörigen delgivits avlämnaren.

30 §.

I den mån ersättning fastställts, skall häst och i förekommande fall hästfordon jämte tillbehör och förnödenheter mot kvitto överlämnas till befälhavaren för den militära hämtningskommenderingen.

Sådan befälhavare står å avlämningsplatsen under befäl av den militäre

ledamoten av hästvärderingsnämnden. Han åtnjuter å avlämningsplatsen och under färden därifrån till vederbörande förband polismans skydd och befogenhet och är vid utövandet av denna befogenhet underställd polismyndigheten i orten.

31 §.

Uppstår till följd av uraktlåten inställelse eller kassation brist i det erforderliga antalet hästar eller hästfordon, äger den militäre ledamoten av hästvärderingsnämnden anskaffa det felande, i fall som avses i 23 § 1 mom. rekvisitionslagen, genom åtgärd som där sägs, och eljest genom rekvisition inom det hästuttagningsområde, där bristen uppstått.

32 §.

Kan häst och hästfordon icke å avlämningsplatsen omhändertagas av militär personal, är avlämnare (bud) skyldig biträda med deras överförande till vederbörande förband.

33 §.

Ersättning för transport och inställelse, som föranledes av rekvisition utav hästar och hästfordon, skall av hästvärderingsnämnd bestämmas och utbetalas å avlämningsplatsen.

Tages avlämnare (bud) i anspråk för hästars och hästfordons överförande från avlämningsplats till vederbörande förband eller skulle bestämmande av ersättning, som i första stycket sägs, i särskilt fall avsevärt fördröja förrättningen, må dock nämnden hänvisa vederbörande till länsstyrelsen, på vilken det ankommer att i sådant fall bestämma och utbetala ersättningen. Nämnden har att i fall som nu sagts å avlämningsplatsen utbetala skäligt förskott å ersättningen.

34 §.

Hästvärderingsnämnd skall göra utbetalning, som i 33 § sägs, över postgiro. Därvid skall användas utbetalningskort, som undertecknas av nämndens ordförande.

Det åligger länsstyrelsen att förse ordförande i hästvärderingsnämnd med erforderliga medel för nämnda utbetalningar samt för bestridande av omkostnaderna för nämndens verksamhet.

35 §.

Sedan hästvärderingsnämnd avslutat förrättningen, skola de hos nämnden förda handlingarna färdigställas, granskas och av nämndens ledamöter undertecknas. Av rekvisitionsförteckningen skall ett exemplar överlämnas till befälhavaren för den militära hämtningskommenderingen och ett översändas till vederbörande centrala förvaltningsmyndighet. Det tredje exemplaret av förteckningen samt övriga handlingar skola ofördröjligen översändas till länsstyrelsen.

36 §.

Så snart hästvärderingsnämnds beslut om ersättning för ianspråktagen förnödenhet vunnit laga kraft gentemot kronan, åligger det länsstyrelsen att med ledning av rekvisitionsförteckningen utanordna det fastställda ersättningsbeloppet.

Länsstyrelsen skall, ändå att fall som i 33 § andra stycket sägs ej föreligger, pröva fråga om ersättning för transport och inställelse, där den ersättningsberättigade hänskjuter frågan till länsstyrelsens prövning. Länsstyrelsens beslut i sådan fråga må ej överklagas.

37 §.

I fall då hästar och hästfordon rekvireras till ringa antal må rekvirenten, där så befinnes lämpligt, förordna, att, i stället för motsvarande stadganden i detta kapitel, de i 60—62 och 64 §§ givna föreskrifterna rörande ersättningsärenden, som ankomma på allmän lokal värderingsnämnd, skola lända till efterrättelse; vad i sistnämnda paragraf sägs om vederbörlig allmän lokal värderingsnämnd skall härvid gälla vederbörlig hästvärderingsnämnd.

5 kap. Om handläggningen av rekvisitionsärenden vid bilvärderingsnämnd m. m.

38 §.

På framställning av rekvirenten kallar länsstyrelsen ledamöterna i vederbörlig bilvärderingsnämnd till sammanträde å tid och plats, som av rekvirenten anges. Är ledamot av laga förfall hindrad inställa sig, skall han ofördröjligen anmäla förhållandet för länsstyrelsen, som har att kalla suppleant.

39 §.

Bilvärderingsnämnd biträdes av protokollsförare samt, därest så anses erforderligt, av besiktningssman för motorfordon eller annan lämplig sakkunnig. Biträden, som nu nämnts, förordnas av länsstyrelsen och kallas av densamma till bilvärderingsnämnds sammanträde. Förordnande meddelas vart fjärde år och gäller för påföljande fyra kalenderår. Om avgång skett före fyraårsperiodens slut, meddelas förordnande för återstoden av perioden.

Länsstyrelsen skall ombesörja, att polispersonal där så erfordras är tillstädes för ordningens upprätthållande.

40 §.

Rekvirent skall tillhandahålla ordförande i bilvärderingsnämnd förteckning i tre exemplar (rekvisitionsförteckning) över ägarna av rekvirerade motorfordon och motorredskap med uppgift om antalet motorfordon och motorredskap, som rekvirerats hos varje ägare.

Avser rekvisition sådana motorfordon och motorredskap, som under fredstid uttagits för krigsmaktens behov, skola för deras identifiering erforderliga uppgifter vara införda i förteckningen.

Formulär till förteckning fastställas i kommandoväg.

41 §.

Bilvärderingsnämnd åligger i huvudsak:

a) att besiktiga och pröva rekvirerade motorfordon och motorredskap med hänsyn till deras lämplighet för krigsbruk samt därvid bestämma, vilka som skola tagas i anspråk av kronan och vilka som skola kasseras;

b) att värdera och bestämma ersättning för de motorfordon och motorredskap jämte tillbehör, som skola tagas i anspråk; samt

c) att, där ej nedan annorlunda stadgas, bestämma och utbetala ersättning för transport och inställelse, som föranledes av rekvisitionen.

Om nämndens under a) och b) avsedda beslut skall anteckning ske i rekvisitionsförteckningen. Nämnden åligger ock att i förteckningen införa uppgifter i de övriga hänseenden, som framgå av det fastställda formuläret.

Över ersättningar, som avses under c), skall föras särskild förteckning, vartill jämväl formulär fastställas i kommandoväg.

Bilvärderingsnämnd skall vid fullgörande av sina åligganden ställa sig till efterrättelse de föreskrifter och anvisningar, som meddelas av biluttagningsmyndigheten och vederbörande militära myndighet.

42 §.

Om hinder möter mot inställande av motorfordon eller motorredskap, som rekvirerats, skall ägaren eller innehavaren ofördröjligen till bilvärderingsnämnden avlämna ett av två trovärdiga personer bestyrkt intyg om hindrets art, därvid, om hindret är av teknisk natur, den ene av intygsgivarna skall vara besiktningsman för motorfordon eller annan på området sakkunnig person. Nämnden prövar, om föreburet skäl må gälla såsom laga hinder.

Beträffande motorfordon eller motorredskap, som rekvirerats men icke inställts, skall anteckning ske i rekvisitionsförteckningen med angivande av om laga hinder visats eller ej.

43 §.

Med rekvirerat motorfordon och motorredskap skola följa dess vanliga tillbehör ävensom reservdelar i mån av tillgång.

44 §.

Sedan bilvärderingsnämnd bestämt, att motorfordon eller motorredskap skall tagas i anspråk av kronan, åligger det nämnden att ofördröjligen fastställa ersättningen därför.

Nämnden skall utfärda rekvisitionskvitto som i 9 § sägs å vad som tages i anspråk.

Beslutet om ersättningen skall antecknas å kvittot. Detta skall jämväl innehålla underrättelse om vad den, som vill söka ändring i beslutet, har att iakttaga för fullföljd av sin talan.

Kvittot skall ofördröjligen tillställas avlämnaren eller dennes i ärendet anlitade bud.

Har kvitto tillställts sådant bud, skall det anses hava behörigen delgivits avlämnaren.

45 §.

I den mån ersättning fastställts, skall motorfordon eller motorredskap jämte tillbehör mot kvitto överlämnas till befälhavaren för den militära hämtningskommenderingen.

Sådan befälhavare står å avlämningsplatsen under befäl av den militäre ledamoten av bilvärderingsnämnden. Han åtnjuter å avlämningsplatsen och under färden därifrån till vederbörande förband polismans skydd och befogenhet och är vid utövandet av denna befogenhet underställd polismyndigheten i orten.

46 §.

Uppstår till följd av uraktlåten inställelse eller kassation brist i det erforderliga antalet motorfordon eller motorredskap, äger den militäre ledamoten av bilvärderingsnämnden anskaffa det felande, i fall som avses i 23 § 1 mom. rekvisitionslagen, genom åtgärd som där sägs, och eljest genom rekvisition inom länet.

47 §.

Kan motorfordon eller motorredskap icke å avlämningsplatsen omhändertagas av militär personal, är avlämnare (bud) skyldig biträda med dess överförande till vederbörande förband.

48 §.

Ersättning för transport och inställelse, som föranledes av rekvisition utav motorfordon eller motorredskap, skall av bilvärderingsnämnd bestämmas och utbetalas å avlämningsplatsen.

Tages avlämnare (bud) i anspråk för motorfordons eller motorredskaps överförande från avlämningsplats till vederbörande förband eller skulle bestämmande av ersättning, som i första stycket sägs, i särskilt fall avsevärt fördröja förrättningen, må dock nämnden hänvisa vederbörande till länsstyrelsen, på vilken det ankommer att i sådant fall bestämma och utbetala ersättningen. Nämnden har att i fall som nu sagts å avlämningsplatsen utbetala skäligt förskott å ersättningen.

49 §.

Bilvärderingsnämnd skall göra utbetalning, som i 48 § sägs, över postgiro. Därvid skall användas utbetalningskort, som undertecknas av nämndens ordförande.

Det åligger länsstyrelsen att förse ordförande i bilvärderingsnämnd med erforderliga medel för nämnda utbetalningar samt för bestridande av omkostnaderna för nämndens verksamhet.

50 §.

Sedan bilvärderingsnämnden avslutat förrättningen, skola de hos nämnden förda handlingarna färdigställas, granskas och av nämndens ledamöter undertecknas. Av rekvisitionsförteckningen skall ett exemplar överlämnas till befälhavaren för den militära hämtningskommenderingen och ett översändas till vederbörande centrala förvaltningsmyndighet. Det tredje exemplaret av förteckningen samt övriga handlingar skola ofördröjligen översändas till länsstyrelsen.

51 §.

Så snart bilvärderingsnämnds beslut om ersättning för ianspråktagen förnödenhet vunnit laga kraft gentemot kronan, åligger det länsstyrelsen att med ledning av rekvisitionsförteckningen utanordna det fastställda ersättningsbeloppet.

Länsstyrelsen skall, ändå att fall som i 48 § andra stycket sägs ej föreligger, pröva fråga om ersättning för transport och inställelse, där den ersättningsberättigade hänskjuter frågan till länsstyrelsens prövning. Länsstyrelsens beslut i sådan fråga må ej överklagas.

52 §.

I fall då motorfordon och motorredskap rekvireras till ringa antal må rekvirenten, där så befinnes lämpligt, förordna, att, i stället för motsvarande stadganden i detta kapitel, de i 60—62 och 64 §§ givna föreskrifterna rörande ersättningsärenden, som ankomma på allmän lokal värderingsnämnd, skola lända till efterrättelse; vad i sistnämnda paragraf sägs om vederbörlig allmän lokal värderingsnämnd skall härvid gälla vederbörlig bilvärderingsnämnd.

6 kap. Om handläggningen av rekvisitionsärenden vid fartygsvärderingsnämnd m. m.

53 §.

Bestämmelserna i detta kapitel äga, där ej Kungl. Maj:t för visst fall anordnande förordnar, endast tillämpning då fartyg rekvireras till ort inom marindistrikt.

Med länsstyrelsen avses i detta kapitel länsstyrelsen i det län, där chefen för marindistriktet har sitt säte.

54 §.

Om hinder möter mot inställande av rekvirerat fartyg, skall ägaren eller innehavaren ofördröjligen göra anmälan därom hos mottagaren.

55 §.

Med rekvirerat fartyg skola avlämnas alla för dess drift och skötsel samt besättningens inkvartering ombord nödvändiga inventarier, reservdelar däri inbegripna, ävensom, där så ske kan, proviant för åtta dagar, beräknad efter den ordinarie besättningens storlek, samt bränsle och smörjämnen för tre dygns gång.

56 §.

Då fartyg övertages med äganderätt, skall besiktning äga rum för utrönande av dess beskaffenhet och värde vid avlämnandet.

Tages fartyg i anspråk med nyttjanderätt, skall besiktning äga rum för utrönande av

fartygets beskaffenhet och värde såväl vid avlämnandet som vid återlämnandet efter begagnandet,

kostnaden för sådan ändring eller förflyttning av fartygets inredning eller utrustning, varom förmäles i 7 § rekvisitionslagen, samt

förändring i förnödenhetens värde i anledning av åtgärd, som nyss sagts.

Besiktning skall, i de fall Kungl. Maj:t i kommandoväg så förordnar, för rättas av en fartygsbesiktningsnämnd, men eljest av gode män.

Över besiktning skall upprättas instrument i tre exemplar, varav avlämnaren och mottagaren taga vardera ett samt ett överlämnas till vederbörande centrala förvaltningsmyndighet.

57 §.

1 mom. Fartygsbesiktningsnämnd skall bestå av fem ledamöter, nämligen: en av mottagaren beordrad officer av kaptens eller högre tjänstegrad såsom ordförande;

en av samma myndighet beordrad mariningenjör eller, därest sådan icke skulle finnas att tillgå, annan lämplig ingenjör;

förste eller, efter dennes uppdrag, andre fartygsinspektör i det fartygsinspektionsdistrikt, inom vilket nämnden skall sammanträda; samt

två av länsstyrelsen efter förslag av förste fartygsinspektören utsedda representanter för fartygsägarna.

Nämnden sammanträder på kallelse av ordföranden och är ej beslutsmäsigt med mindre fyra ledamöter äro tillstädes, dock att ärenden må kunna avgöras av tre ledamöter, där de äro om beslutet ense. Vid lika röstetal gäller den mening, som biträdes av ordföranden.

Protokollsförare samt i övrigt erforderliga biträden åt fartygsbesiktningsnämnd ställas till förfogande av mottagaren.

2 mom. Gode män skola vara tre till antalet. Av dessa utse avlämnaren och mottagaren vardera en, varefter de sålunda utsedda tillkalla den tredje.

Fullgör ej avlämnare, som skall utse god man, vad honom i sådant avseende åligger, eller kunna de av avlämnaren och mottagaren utsedda gode männen ej ena sig om valet av den tredje, skall på ansökan god man förordnas av länsstyrelsen. Sådant beslut må ej överklagas.

58 §.

Räkning å vad som fordras i ersättning i anledning av rekvisition utav fartyg, skall jämte de övriga handlingar, som åberopas till stöd för ersättningsanspråket, överlämnas till mottagaren. Denne åligger att till länsstyrelsen insända handlingarna i ärendet för att tillställas vederbörlig fartygsvärderingsnämnd.

Nämnden sammanträder för sådant ärendes avgörande å tid och ort, som länsstyrelsen efter hörande av chefen för marindistriktet bestämmer. Till sammanträdet skall länsstyrelsen kalla nämndens ledamöter ävensom sakägarna. Är ledamot av laga förfall hindrad att inställa sig vid sammanträde, skall han ofördröjligen anmäla förhållandet för länsstyrelsen, som har att kalla suppleant. Det åligger chefen för marindistriktet att ställa protokollsförare och i övrigt erforderliga biträden till nämndens förfogande.

59 §.

Ersättningsärende, som avses i 58 §, skall av fartygsvärderingsnämnd företagas till avgörande så snart ske kan. Nämnden äger, där så erfordras och omständigheterna det medgiva, förrätta syn eller besiktning.

Beslutet om ersättning skall genom rekommenderat brev eller på annat lämpligt sätt delgivas sakägarna. Beslutet skall innehålla underrättelse om vad den, som vill söka ändring i beslutet, har att iakttaga för fullföljd av sin talan.

Det hos nämnden förda protokollet eller utdrag därav översändes till länsstyrelsen.

Så snart nämndens beslut om ersättning vunnit laga kraft gentemot kronan, åligger det länsstyrelsen att utanordna det fastställda ersättningsbeloppet.

7 kap. Om handläggningen av rekvisitionsärenden vid allmän lokal värderingsnämnd m. m.

60 §.

Då förnödenhet, för vilken ersättning skall bestämmas av mottagaren eller av allmän lokal värderingsnämnd, övertages med äganderätt, skall besiktning äga rum för utrönande av dess beskaffenhet vid tiden för avlämnandet. Är pris å förnödenhet ej satt i taxa, skall därvid jämväl värdering av förnödenheten verkställas.

Då förnödenhet, som ovan sagts, tages i anspråk med nyttjanderätt, skall besiktning äga rum för utrönande av

förnödenhetens beskaffenhet och värde såväl vid avlämnandet som vid återlämnandet efter begagnandet,

kostnaden för sådan ändring eller förflyttning av förnödenhetens inredning eller utrustning, varom förmåles i 7 § rekvisitionslagen, samt

förändring i förnödenhetens värde i anledning av åtgärd, som nyss nämnts.

Besiktning som nu sagts skall, i den mån omständigheterna det medgiva, förrättas av tre gode män, men eljest genom mottagarens försorg. Skall ersättning för förnödenhet, som övertages med äganderätt, utgå efter taxa, må besiktning alltid ske genom mottagarens försorg, såvitt ej avlämnaren påfordrar att besiktningen skall förrättas av gode män och omständigheterna medgiva detta.

Över besiktning skall, där mottagaren anser nödigt eller avlämnaren det påfordrar, upprättas instrument i två exemplar, av vilka avlämnaren och mottagaren taga vardera ett.

61 §.

I fråga om utseende av gode män, varom i 60 § förmäles, gäller vad i 57 § 2 mom. stadgas.

Kan med hänsyn till antalet rättsägare utseende av gode män i angivna ordning ej medhinnas, äger mottagaren tillkalla två av länsstyrelsen på förhand utsedda gode män, därav den ene skall anses representera avlämnaren, för att jämte den av mottagaren själv utsedde gode mannen verkställa besiktningen.

Erforderligt antal gode män för verkställande av besiktning i fall, som i andra stycket sägs, skall efter framställning av vederbörande arméfördelningschef (motsvarande chef) utses av länsstyrelsen. Sådant uppdrag meddelas för viss tid, högst två år.

62 §.

Räkning å ersättning, som skall bestämmas av mottagaren eller av allmän lokal värderingsnämnd, skall jämte de övriga handlingar, som åberopas till stöd för ersättningsanspråket, såvitt möjligt samtidigt med det rekviderade överlämnas till mottagaren.

63 §.

Skall ersättning bestämmas av mottagaren, åligger det denne att, sedan räkning överlämnats, ofördröjligen pröva och fastställa ersättningens belopp.

Beslutet om ersättningen skall antecknas å rekvisitionskvittot. Detta skall jämväl innehålla underrättelse om vad den, som vill söka ändring i beslutet, har att iakttaga för fullföljd av sin talan.

Kvittot skall ofördröjligen tillställas avlämnaren eller dennes i ärendet anlitade bud.

Har kvitto tillställts sådant bud, skall det anses hava behörigen delgivits avlämnaren.

Ersättningen skall snarast möjligt av mottagaren mot kvitto tillställas den ersättningsberättigade.

64 §.

1 mom. Skall ersättning bestämmas av allmän lokal värderingsnämnd, åligger det mottagaren att till länsstyrelsen jämte eget utlåtande insända

handlingarna i ärendet för att tillställas vederbörande allmän lokal värderingsnämnd.

Nämnden sammanträder för sådant ärendes avgörande å tid och ort, som länsstyrelsen bestämmer. Till sammanträdet skall länsstyrelsen kalla nämndens ledamöter ävensom sakägarna. Är ledamot av laga förfall hindrad att inställa sig vid sammanträde, skall han ofördröjligen anmäla förhållandet för länsstyrelsen, som har att kalla suppleant. Nämnden biträdes av en av länsstyrelsen utsedd sekreterare.

Nämnden äger där så erfordras förrätta syn eller besiktning.

Ärendet skall företagas till avgörande så snart ske kan. Beslutet skall ofördröjligen delgivas sakägarna genom rekommenderat brev och innehålla underrättelse om vad den, som vill söka ändring i beslutet, har att iakttaga för fullföljd av sin talan.

Nämndens protokoll eller utdrag därav översändas till länsstyrelsen.

Så snart nämndens beslut om ersättning vunnit laga kraft gentemot kronan, åligger det länsstyrelsen att utanordna det fastställda ersättningsbeloppet.

2 mom. Vad i 1 mom. stadgas skall äga motsvarande tillämpning, då besvär hos allmän lokal värderingsnämnd anförts rörande ersättning enligt taxa.

8 kap. Om handläggningen av rekvisitionsärenden vid riksvärderingsnämnden m. m.

65 §.

Då ärende angående bestämmande av ersättning blivit hos riksvärderingsnämnden fullföljt, skall nämnden sammanträda å tid och ort, som ordföranden bestämmer. Till sådant sammanträde skall ordföranden kalla nämndens ledamöter ävensom sakägarna.

Om sekreterar- och annat biträde åt nämnden förordnar Kungl. Maj:t.

Nämnden äger där så erfordras förrätta syn eller besiktning.

Ärende, som nyss nämnts, skall företagas till avgörande så snart ske kan. Nämndens beslut skall ofördröjligen delgivas sakägarna genom rekommenderat brev.

66 §.

Sedan riksvärderingsnämnden fattat beslut i ersättningsfråga, skola nämndens protokoll eller utdrag därav överlämnas till länsstyrelsen. Det åligger länsstyrelsen att genast utanordna det fastställda ersättningsbeloppet.

9 kap. Särskilda bestämmelser.

67 §.

I de fall Kungl. Maj:t i särskild ordning därom förordnar skola med avseende å gäldande av ersättning för förnödenhet, som tages i anspråk med äganderätt, följande bestämmelser iakttagas.

Innan ersättning gäldas, skall avlämnaren avgiva förklaring, huruvida annan är innehavare av rättighet till förnödenheten, samt, om så är förhållandet, tillika uppgiva rättighetens art ävensom dess innehavare. Sådan förklaring skall lämnas skriftligen enligt fastställt formulär och vara ställd till den myndighet, vilken har att gälda ersättningen.

Framgår av förklaringen, att rättighet som nyss sagts består, och föreligger ej fall som avses i 22 § rekvisitionslagen, skall ersättningen innehållas, såvida ej avlämnaren och rättighetens innehavare inför myndigheten enas om att ersättningen må utbetalas till någon av dem. Har sådan överenskommelse ej träffats inom trettio dagar från dagen för ersättningsbeslutet, skall ersättningen nedsättas hos överexekutor jämlikt 1 § andra stycket lagen den 24 mars 1927 om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar.

68 §.

För transport eller inställelse, som föranledes av rekvisition av hästar, hästfordon, motorfordon eller motorredskap, skall utgå

dels ersättning för färdkostnad med, för person räknat, 30 öre per tillryggalagd kilometer eller, där järnvägs-, omnibus- eller ångbåtslägenhet kan för färden eller del därav begagnas, belopp motsvarande billigaste plats å sådant fortskaffningsmedel,

dels ock traktamente med 6 kronor för varje dag samt, där ej kronan tillhandahåller logi, 4 kronor för varje natt, som vederbörande på grund av inställelsen nödgas vara borta från hemorten.

Tages avlämnare (bud) i anspråk för biträde med transport av ovan nämnd förnödenhet från avlämningsplats till vederbörande förband, skall vad nyss stadgats i tillämpliga delar gälla.

För transport eller inställelse, som föranledes av annan rekvisition än nu sagts, skall ersättning utgå med belopp, som prövas skäligt med hänsyn till den tillryggalagda vägen samt den kostnad och tidsutdräkt transporten eller inställelsen medfört.

69 §.

Ledamöter i värderingsnämnd, kronans ombud, sakkunniga och biträden hos värderingsnämnd samt gode män för besiktning åtnjuta av statsmedel resekostnads- och traktamentsersättning enligt vad därom särskilt stadgas.

Kostnaderna för värderingsnämndernas verksamhet bestridas jämväl i övrigt av statsmedel.

70 §.

Vad länsstyrelse jämlikt denna förordning utgivit i anledning av rekvisition äger länsstyrelsen återfå av vederbörande förvaltningsmyndighet.

Denna förordning träder i kraft den

Förslag

till

förordning om uttagning under fredstid av vissa förnödenheter för krigsmaktens behov (uttagningsförordning).

Med stöd av 3 § rekvisitionslagen den _____ förordnas härigenom som följer:

1 kap. Om uttagning av hästar och hästfordon.

1 §.

För uttagning av de hästar och hästfordon, som erfordras för fyllande av krigsmaktens första behov, indelas riket i *hästuttagningsområden*, på sätt framgår av bifogade tabell.¹

2 §.

1 mom. Kungl. Maj:t föreskriver i kommandoväg:

- a) inom vilka hästuttagningsområden uttagning för krigsmaktens första behov av hästar och hästfordon skall äga rum; samt
- b) för varje under a) avsett område, vilka år uttagning skall äga rum, och den period, för vilken uttagningen skall äga giltighet.

2 mom. Utöver vad i 1 mom. sägs, skall uttagning ske i den mån så erfordras för att hålla det uttagna beståndet av hästar och hästfordon fulltaligt (*kompletteringsuttagning*).

3 §.

För varje hästuttagningsområde skall uttagningen omfatta det antal hästar och hästfordon, som anges i gällande mobiliseringsplan, *mobiliseringsbehovet*, samt därutöver en *mobiliseringsreserv*, beräknad till tio procent av mobiliseringsbehovet. I samband med uttagningen skall förtecknas visst antal hästar, vilka avses skola ersätta under uttagningsperioden uppkommande avgång. Dessa hästar betecknas såsom *kompletteringsreserv*.

4 §.

Till uttagning må endast ifrågakomma hästar, vilka under uttagningens giltighetstid äro mellan fem och sexton år gamla. Hingstar och premierade ston, vilka användas för avel, må ej uttagas.

¹ Ej medtagen i förslaget.

Erforderliga anvisningar i övrigt beträffande fordringarna å hästar och hästfordon jämte tillbehör meddelas av chefen för armén.

Vid uttagning av hästar och hästfordon skall hänsyn tagas, förutom till deras lämplighet för krigsbruk, jämväl till näringslivets behov.

Inom varje hästuttagningsområde skall uttagningen i möjligaste mån fördelas jämnt över hela området.

5 §.

Uttagning av hästar och hästfordon verkställes av arméförvaltningens intendenturdepartement (*hästuttagningsmyndigheten*).

6 §.

Uttagning av hästar skall ske efter besiktning; dock att kompletteringsuttagning av mindre omfattning må äga rum utan besiktning enligt hästuttagningsmyndighetens bestämmande.

7 §.

För varje hästuttagningsområde, däri uttagning skall äga rum, skall finnas en *hästbesiktningsman* med åliggande att förrätta besiktning av hästar samt upprätta förslag till uttagning.

Till besiktningsman må endast utses veterinär.

Besiktningsman utses av hästuttagningsmyndigheten, vilken äger meddela erforderliga anvisningar rörande hans verksamhet.

8 §.

I varje kommun inom område, som i 7 § sägs, skall finnas en *hästuttagningsnämnd* med uppgift att i fråga om uttagningen tillvarataga näringslivets intressen.

Nämnden utses av dem, som i allmänhet utöva kommunens beslutanderätt, samt består av tre eller, där länsstyrelsen för viss kommun så förordnar, fem ledamöter. Jämte ledamöterna utses suppleanter till lika antal. Därvid bestämmes tillika i vilken ordning suppleanterna skola inkallas. Ledamöterna och suppleanterna skola vara bosatta inom kommunen samt äga ingående kännedom om näringslivet och hästbeståndet därstädes.

Med avseende å valbarhet, rätt att avsäga sig uppdraget, tjänstgöringstid, fyllnadsval, val av ordförande och vice ordförande, ordningen för beslutsfattande samt förande av protokoll skall i fråga om hästuttagningsnämnd i tillämpliga delar gälla vad som finnes stadgat om byggnadsnämnd.

9 §.

Det åligger hästägare att enligt av Kungl. Maj:t utfärdade särskilda föreskrifter till hästuttagningsmyndigheten avgiva uppgift rörande honom tillhöriga hästar och hästfordon. På grundval av dessa uppgifter skall uttag-

ningsmyndigheten för varje kommun upprätta förteckning å de hästar, vilka kunna ifrågakomma för uttagning (*hästförteckning*).

Förteckningen skall tillställas vederbörande hästuttagningsnämnd för yttrande.

I sitt yttrande skall nämnden enligt därom av uttagningsmyndigheten meddelade anvisningar angiva, vilka hästar som i första hand böra ifrågakomma för uttagning.

10 §.

Med ledning av hästuttagningsnämndernas yttranden bestämmer hästuttagningsmyndigheten, vilka hästar som skola besiktigas. Uttagningsmyndigheten utsätter tillika tid och plats för besiktningen, därvid skall tillses, att minsta möjliga besvär och tidsutdräkt vållas hästägarna.

Uttagningsmyndigheten förtecknar för varje hästuttagningsområde de hästar som skola besiktigas i en *hästbesiktningslista*, upptagande jämväl hästägarna ävensom tid och plats för besiktningen. Uppgifterna i besiktningslistan skola sammanföras kommunvis.

11 §.

Besiktning förrättas i närvaro av vederbörande hästuttagningsnämnd.

Det åligger hästägare att hålla häst tillgänglig för besiktning. Visar hästägare uppenbar tredska härutinnan, äger hästbesiktningsmannen hos polismyndigheten i orten påkalla erforderlig handräckning. Kostnaden härför skall gäldas av den tredska.

12 §.

Hästuttagningsmyndigheten skall i god tid före besiktning översända hästbesiktningslistan till hästbesiktningsmannen och utdrag därav till vederbörande hästuttagningsnämnder ävensom kalla hästägarna till besiktningen.

13 §.

Vid besiktning skola hästarna bedömas med hänsyn till deras lämplighet för krigsbruk. Beträffande varje besiktigad häst skall hästbesiktningsmannen fastställa och i hästbesiktningslistan anteckna, huruvida densamma är

- a) lämplig för krigsbruk;
- b) tillfälligt olämplig för krigsbruk; eller
- c) varaktigt olämplig för krigsbruk.

14 §.

Sedan besiktning verkställt, skall hästbesiktningsmannen i samråd med vederbörande hästuttagningsnämnder upprätta förslag till uttagning av hästar till fastställt antal.

Beträffande sådant förslag skall följande gälla:

1. Förslag skall upprättas för varje hästuttagningsområde; och skola därvid hästar inom samma kommun sammanföras.

2. I förslaget skola jämväl upptagas hästar för fyllande av kompletteringsreserven.

3. Hästuttagningsnämnd är skyldig att anteckna sin mening å förslaget, i vad det rör nämndens verksamhetsområde.

15 §.

Med ledning av hästbesiktningsmännens förslag samt övriga handlingar skall hästuttagningsmyndigheten verkställa uttagning av hästar och hästfordon samt upprätta ett *hästuttagningsregister* över uttagna hästar och hästfordon med uppgift tillika om deras ägare.

16 §.

Det åligger hästuttagningsmyndigheten att översända utdrag av hästuttagningsregistret till vederbörande förbandschef och länsstyrelse ävensom att tillställa ägare av häst och hästfordon, som uttagits, skriftligt besked om uttagningen, *uttagningsbesked*, angivande vad han på grund av uttagningen har att iakttaga.

17 §.

Därest uttagen häst avyttras eller därest sådan häst dör eller av annan anledning ej längre kan tagas i anspråk för det avsedda ändamålet, skall ägaren, med återställande av uttagningsbeskedet, ofördröjligen göra anmälan därom hos hästuttagningsmyndigheten, som därvid har att verkställa kompletteringsuttagning.

18 §.

Uraktlåter någon att fullgöra uppgiftsskyldighet, som i 9 § första stycket sägs, eller anmälningsskyldighet, som i 17 § sägs, straffes med dagsböter.

2 kap. Om uttagning av motorfordon och motorredskap.

19 §.

Vad i detta kapitel stadgas om motorfordon skall ock gälla beträffande släpfordon.

20 §.

Uttagningen av motorfordon och motorredskap skall omfatta det antal motorfordon och motorredskap, som anges i gällande mobiliseringsplan, *mobiliseringsbehovet*, samt därutöver en *mobiliseringsreserv*, beräknad till tio procent av mobiliseringsbehovet.

21 §.

Motorfordon och motorredskap skola vara av fullt lämplig typ för den avsedda militära användningen. I första hand skola de fordon och redskap uttagas, som senast blivit tillverkade eller som kunna antagas varit minst utsatta för slitning.

Erforderliga anvisningar i övrigt beträffande fordringarna på motorfordon och motorredskap jämte tillbehör meddelas av chefen för armén.

Vid uttagning av motorfordon och motorredskap skall hänsyn tagas, förutom till deras lämplighet för krigsbruk, jämväl till näringslivets behov.

22 §.

Uttagning av motorfordon och motorredskap verkställas av arméförvaltningens tygdepartement (*biluttagningsmyndigheten*).

Uttagningen sker med ledning av uppgifter, som biluttagningsmyndigheten inforrdrar från vederbörande länsstyrelse, eller, vad angår motorredskap, med ledning av uppgifter, vilka enligt vad särskilt stadgas skola överlämnas till uttagningsmyndigheten.

23 §.

Hos biluttagningsmyndigheten skall föras ett *biluttagningsregister* över uttagna motorfordon och motorredskap med uppgift tillika om deras ägare.

24 §.

Det åligger biluttagningsmyndigheten att översända utdrag av biluttagningsregistret till vederbörande förbandschef och länsstyrelse ävensom att tillställa ägare av uttaget motorfordon eller motorredskap skriftligt besked om uttagningen, *uttagningsbesked*, angivande vad han på grund av uttagningen har att iakttaga.

25 §.

I den mån så erfordras för bibehållande av det uttagna beståndet av motorfordon och motorredskap vid föreskriven storlek och beskaffenhet i övrigt skall kompletteringsuttagning äga rum. Denna sker i fråga om motorredskap på sätt som beträffande uttagning av dylika redskap föreskrives i 22 § och i fråga om motorfordon ur den i 26 § omförmälda kompletteringsreserven.

26 §.

Motorfordon, som enligt de i 21 § omförmälda anvisningarna kan ifrågakomma för uttagning, skall i samband med första besiktning eller typbesiktning enligt motorfordonsförordningen undergå särskild besiktning för utrönande av dess lämplighet för krigsbruk (*militär besiktning*). Sådan besiktning förrättas av vederbörande besiktningsman för motorfordon, vilken därvid skall ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som biluttagningsmyndigheten

finner erforderligt utfärda. Över besiktningen skall besiktningsmannen upprätta särskilt besiktningsintyg (*militärt besiktningsintyg*). Senast inom två dagar efter besiktningens avslutande skall intyget i tre exemplar tillhandahållas ägaren av fordonet. Intyget skall i två exemplar fogas vid ansökan om fordonsregistrering i automobilregister.

Registreras motorfordon, vilket enligt militärt besiktningsintyg är lämpligt för krigsbruk, åligger det länsstyrelsen så snart ske kan och senast inom en månad därefter att med bifogande av besiktningsintyget eller typintyget göra anmälan därom hos biluttagningsmyndigheten.

Motorfordon, varom anmälan enligt andra stycket inkommit till biluttagningsmyndigheten, skola hos denna förtecknas och bilda en *kompletteringsreserv*.

27 §.

Erhåller länsstyrelsen kännedom därom att uttaget motorfordon eller motorfordon, varom länsstyrelsen gjort anmälan enligt 26 § andra stycket, övergått till ny ägare, förstörts eller undergått ändring, som kan inverka på dess användbarhet för krigsbruk, eller att ändring skett beträffande ägarens namn, hemvist eller postadress, åligger det länsstyrelsen att lämna biluttagningsmyndigheten underrättelse härom.

3 kap. Om uttagning av fartyg.

28 §.

Kungl. Maj:t uttager från rikets olika fartygsinspektionsdistrikt de fartyg, som erfordras för fyllande av krigsmaktens första behov.

29 §.

Fartyg uttagas dels för marinen, däri inbegripet flygförband, som vid mobilisering skall underställas befälhavare ur marinen, dels ock för armén och för flygvapnet i övrigt.

30 §.

Uttagning av fartyg verkställes vart femte år (ordinarie uttagning). Under mellantiderna sker uttagning för komplettering eller då eljest särskilda skäl därtill föranleda. Härvid skall vad nedan stadgas om ordinarie uttagning i tillämpliga delar gälla.

31 §.

Vid uttagning av fartyg tages hänsyn, förutom till deras lämplighet för krigsbruk, jämväl till näringslivets behov.

32 §.

Förslag till uttagningen upprättas av en *fartyguttagningskommission*. Kommissionen skall bestå av sex ledamöter, vilka utses av Kungl. Maj:t för en tid av fyra år.

Till ledamöter utses:

en regementsofficer av marinen, tillika ordförande, efter förslag av chefen för marinen,

en marindirektör eller mariningenjör, likaledes efter förslag av chefen för marinen,

en officer av armén, efter förslag av chefen för försvarsstaben,

en tjänsteman i kommerskollegium, efter förslag av detta ämbetsverk, samt två representanter för sjöfartsnäringen.

Av representanterna för sjöfartsnäringen skall den ene företräda dess intressen i fråga om större ång-, motor- och segelfartyg samt den andre dess intressen i fråga om mindre ång-, motor- och segelfartyg ävensom i fråga om pråmfartyg.

För varje ledamot skall finnas en suppleant. Vad ovan sägs om ledamot gäller ock om suppleant.

Fartygsuttagningskommissionen biträdes av en sekreterare, vilken utses av Kungl. Maj:t.

33 §.

Fartygsuttagningskommissionen sammanträder, så ofta göromålen det fordra, å tid och ställe, som av ordföranden bestämmas och övriga ledamöter meddelas. Är ordföranden av laga förfall hindrad att delta i sammanträde, utser kommissionen en av sina övriga ledamöter att vid tillfället föra ordet. Kommissionen må ej handlägga något ärende, där ej, förutom ordföranden eller för tillfället utsedd sådan, minst två andra ledamöter äro tillstädes; skolande, då fråga är om uttagning av fartyg för arméns räkning, den officer av armén, som tillhör kommissionen, närvara. Vid lika antal röster för olika meningar inom kommissionen gäller den mening, som av ordföranden omfattas.

Ordföranden är närmast ansvarig för att kommissionens åligganden behörigen fullgöras.

34 §.

Fartygsuttagningskommissionen skall låta sig angeläget vara att vinna noggrann kännedom om till uttagning ifrågakommande fartygs beskaffenhet och lämplighet för krigsbruk. För detta ändamål äger kommissionen rätt att från vederbörande myndigheter erhålla de tillgängliga uppgifter, som kunna erfordras.

Ägare av fartyg är pliktig att angående detsamma lämna de uppgifter, som kommissionen finner nödigt infordra.

35 §.

Det åligger i fråga om fartyg avsedda för marinen chefen för denna och beträffande fartyg avsedda för övriga försvarsgrenar chefen för försvarsstaben att lämna fartygsuttagningskommissionen preliminära uppgifter rörande det behov, som genom ordinarie uttagning bör fyllas. Härvid skola, där så

ske kan, beträffande varje erforderligt fartyg lämnas uppgifter rörande *dels* det ändamål, för vilket fartyget är avsett, *dels* det område, från vilket fartyget bör uttagas, *dels ock* de förhållanden i övrigt, vilka kunna inverka på uttagningen, såsom fartygets blivande tjänstgöringsområde (inre fart, kustfart etc.) samt dess lastförmåga, längd, bredd, djupgående, fria däcksyta, invändiga utrymme, lastningsanordningar, maskinstyrka, fart och isförstärkning m. m.

36 §.

Det åligger fartygsuttagningskommissionen att undersöka, huruvida det enligt 35 § angivna fartygsbehovet kan tillgodoses, samt att till chefen för marinen respektive chefen för försvarsstaben avgiva yttrande härom med specificerade uppgifter å de fartyg, som kommissionen funnit böra ifrågakomma för uttagning.

37 §.

Med ledning av fartygsuttagningskommissionens i 36 § omförmälda yttrande skall chefen för marinen respektive chefen för försvarsstaben tillställa kommissionen *dels* slutliga uppgifter rörande det fartygsbehov, som genom uttagningen bör fyllas, *dels ock* besked huruvida de i kommissionens yttrande upptagna fartygen befunnits lämpliga för krigsbruk ävensom huruvida och i vilken omfattning ändringsarbeten ansetts bliva erforderliga å de såsom lämpliga befunda fartygen.

38 §.

Där så anses nödigt, äger chefen för marinen respektive chefen för försvarsstaben att, innan besked lämnas enligt 37 §, låta genom honom underställd myndighet besiktiga till uttagning ifrågasatt fartyg.

Det åligger fartygsägare att hålla fartyget tillgängligt för besiktning.

Besiktning skall så ordnas, att minsta möjliga rubbning i fartygets gång därav föranledes.

Tid och plats för besiktning bestämmes efter samråd med fartygsägaren.

Om besiktning bör fartygsuttagningskommissionen samt förste fartygsinspektören i det distrikt, där besiktningen skall äga rum, underrättas. Vid besiktning må ledamot eller annan befattningshavare i kommissionen ävensom nämnde inspektör vara närvarande.

För förlust, som fartygsägaren genom besiktning tillskyndas, är han berättigad till ersättning av allmänna medel med belopp, som bestämmes genom överenskommelse mellan vederbörande militära myndighet och fartygsägaren. Kan enighet ej vinnas, bestämmes beloppet enligt föreskrifterna i lagen om skiljemän.

39 §.

Efter mottagande av uppgifter och besked, som avses i 37 §, skall fartygsuttagningskommissionen upprätta förslag till uttagningen.

40 §.

Fartygsuttagningskommissionen skall föra en *fartygsrulla*, innehållande uppgift å de fartyg, som uttagits, och deras ägare ävensom i övrigt erforderliga upplysningar.

Utdrag av rullan skola översändas, beträffande fartyg, som uttagits för marinen, till chefen för marinen, och beträffande övriga fartyg till chefen för försvarsstaben.

Därjämte skall till envar förste fartygsinspektör översändas utdrag av rullan beträffande inom hans distrikt hemmahörande fartyg.

41 §.

Det åligger fartygsuttagningskommissionen att, när uttaget fartyg blivit i fartygsrullan infört, tillstålla ägaren av fartyget besked om uttagningen, *uttagningssedel*, angivande vad han på grund av uttagningen har att iakttaga.

Avföres fartyg ur rullan, skall utfärdad uttagningssedel återfordras.

42 §.

Där så finnes nödigt, äger vederbörande militära myndighet verkställa besiktning å uttaget fartyg.

I fråga om sådan besiktning skola bestämmelserna i 38 § äga tillämpning.

43 §.

Ägare av uttaget fartyg åligger att till fartygsuttagningskommissionen insända en i två exemplar upprättad förteckning över alla å fartyget befintliga, för dess drift och skötsel samt besättningens inkvartering ombord nödvändiga inventarier, reservdelar däri inbegripna. Det ena exemplaret av förteckningen återställes till fartygets ägare, det andra bilägges fartygsrullan.

Är uttaget fartyg försäkrat, skall dess ägare i och för anteckning i fartygsrullan lämna fartygsuttagningskommissionen meddelande därom ävensom uppgift å försäkringsbeloppet.

Senast en månad efter mottagandet av uttagningssedel skall ägaren hava fullgjort vad enligt denna paragraf åligger honom.

44 §.

Ägare av uttaget fartyg åligger att på begäran tillhandahålla militär myndighet uppgifter angående å fartyget anställd personal.

45 §.

Där uttaget fartyg övergått till annan ägare, upphuggits eller gått förlorat eller med avseende å skrov eller maskineri uppenbarligen icke är i sådant skick, att det omedelbart kan användas till krigsbruk, åligger det ägaren av fartyget att snarast möjligt göra anmälan därom till fartygsuttagningskommissionen.

46 §.

Uraktlåter ägare av fartyg att fullgöra den i 45 § stadgade anmälningsskyldigheten, straffes med dagsböter.

Underlåter ägare av fartyg eljest att fullgöra vad på honom ankommer enligt detta kapitel, må på framställning av fartygsuttagningskommissionen eller vederbörande militära myndighet länsstyrelsen förelägga honom att vid vite fullgöra vad i sådant avseende åligger honom.

4 kap. Gemensamma stadganden.

47 §.

Vad i denna förordning stadgas om ägare skall, i de fall då förnödenhet innehaves på grund av avbetalningsköp, i stället hava avseende å innehavaren, ändå att äganderätten ännu icke å honom övergått.

48 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna förordning, tillfalla kronan.

49 §.

Hästbesiktningsman, ledamot i hästuttagningsnämnd, besiktningsman för motorfordon som i 26 § sägs samt ledamot och sekreterare i fartygsuttagningskommissionen åtnjuta av statsmedel ersättning enligt vad därom särskilt stadgas.

50 §.

1 mom. Från tillämpning av bestämmelserna i denna förordning undantages förnödenhet, som tillhör Konungen eller medlem av det kungliga huset, främmande makts härvarande sändebud eller vid sådan makts härvarande beskickning eller konsulat anställd person, vilken icke är svensk medborgare. Ej heller må uttagning ske av räddningsbåt, som tillhör Svenska sällskapet för räddning av skeppsbrutna.

2 mom. Från tillämpningen av bestämmelserna i denna förordning skola vidare undantagas de hästar, hästfordon, motorfordon och motorredskap, som oundgängligen erfordras:

- a) för att läkare och veterinärer skola kunna utöva sitt yrke;
- b) för fullgörande, jämlikt med postverket slutet kontrakt, av befordran utav post; samt
- c) för landstings, kommuners och municipalsamhällets polis-, brandkårs- och sjukvårdsväsenden samt gas-, elektricitets-, vatten- och renhållningsverk.

Fråga härom prövas av vederbörande uttagningsmyndighet på ansökan, som ingives till länsstyrelsen och av denna jämte eget yttrande översändes till uttagningsmyndigheten.

51 §.

De närmare bestämmelser med avseende å tillämpningen av denna förordning, som må finnas erforderliga, meddelas av Kungl. Maj:t i kommandoväg eller av den myndighet, Kungl. Maj:t i enahanda ordning utser därtill.

Denna förordning träder i kraft den

Förslag
till
**förordning om ändrad lydelse av 9 och 14 §§ motorfordons-
förordningen den 23 oktober 1936 (nr 561).**

Härigenom förordnas, dels att i 9 § motorfordonsförordningen den 23 oktober 1936 skall upptagas ett nytt moment med nedan angivna beteckning och innehåll dels ock att 14 § 2 mom. samma förordning skall erhålla följande ändrade lydelse:

9 §.

4 mom. Då besiktning, varom i denna paragraf förmäles, avser motor- eller släpfordon, som enligt vad i förordningen om uttagning under fredstid av vissa förnödenheter för krigsmaktens behov (uttagningsförordningen) är stadgat jämväl skall undergå militär besiktning, skall anteckning om denna besiktning ske i besiktningssinstrumentet.

Typintyg, som i 2 mom. sägs, skall, där typfordonet undergått militär besiktning, innefatta avskrift av det häröver upprättade besiktningssintyget.

14 §.

2 mom. Ansökan om — — — av fordonet.

Nämnda skyldighet — — — till salu.

Ansökan, varom — — — svarande uppgift.

Vid ansökningen skola fogas vederbörligt besiktningssinstrument eller typintyg samt vederbörligt försäkringsbevis och, i förekommande fall, militärt besiktningssintyg, allt i två exemplar.

Vid ansökan — — — av försäkringsbevis.

Denna förordning träder i kraft den

Förslag

till

kungörelse om ändrad lydelse av 23 och 28 §§ luftskydds- kungörelsen den 13 april 1940 (nr 239).

Härigenom förordnas, att punkt 2 i 23 § och 28 § luftskyddskungörelsen den 13 april 1940 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

23 §.

2. Hästar och fordon, vilka enligt förordningen om uttagning under fredstid av vissa förnödenheter för krigsmaktens behov (uttagningsförordningen) uttagits för krigsmaktens behov eller enligt vad där stadgas undantagits från dylik uttagning, så ock motor- och släpfordon, vilka ingå i den uti samma förordning omförmälda kompletteringsreserven för motorfordon, må icke tagas i anspråk utan medgivande av vederbörande uttagningsmyndighet. Utan medgivande av vederbörande myndighet må ej heller i övrigt tagas i anspråk egendom, som enligt mobiliseringsplan är avsedd för krigsmaktens behov.

28 §.

Fordras ersättning — — — om åtgärden.

Skall ersättningen utgå efter taxa, som avses i 14 § rekvisitionslagen, åligger det myndigheten att ofördröjligen pröva och fastställa ersättningens belopp. Myndighetens beslut skall, där så kan ske, intagas i förfogandebeviset men eljest på annat lämpligt sätt bringas till den ersättningsberättigades kännedom.

Skall ersättningen icke utgå efter taxa, åligger det myndigheten att, sedan erforderlig besiktning ägt rum, överlämna räkningen eller behörigt utdrag av densamma jämte eget utlåtande och övriga till ärendet hörande handlingar till sådan lokal värderingsnämnd, varom stadgas i rekvisitionslagen.

Denna kungörelse träder i kraft den

F ö r s l a g
till
beredskapsförfogandelag.

1 §.

Där så prövas nödvändigt för tillgodoseende av beredskapen vid sådan del av krigsmakten, som, utan att vara ställd på krigsfot, tages i anspråk för ändamål, varom förmåles i § 28 mom. 1 och § 36 mom. 2 värnpliktslagen, äger Konungen förordna:

a) att då militär personals förläggning icke lämpligen kan ske i de av det ifrågavarande förbandet regelmässigt använda lokalerna eller ock militär personal beordras till sjötjänstgöring utom örlogsstation eller örlogsdepå, ägare eller innehavare av livsmedel, transportmedel, rum för personal, hästar eller fordon ävensom materialier och annat, som är oundgängligen erforderligt för tjänstens fullgörande och icke med tillräcklig skyndsamhet kan på annat sätt anskaffas, skola vara skyldiga att på anfordran av militär myndighet tillhandahålla vad sålunda erfordras;

b) att, även i annat fall än under a) sägs, ägare eller innehavare av hästar, fordon och fartyg, vilka, enligt vad därom finnes särskilt stadgat, uttagits för krigsmaktens behov, ävensom av luftfartyg, skola vara skyldiga att i den utsträckning, som i förordnandet angives, och på anfordran av militär myndighet ställa nämnda egendom till krigsmaktens förfogande; samt

c) att ägare eller innehavare av visst i förordnandet angivet markområde skall ställa detta till krigsmaktens förfogande.

Rätt att göra anfordran, som avses i första stycket a) och b), tillkommer de militära myndigheter, som bestämmas av Konungen i kommandoväg.

2 §.

Markområden, rum, fartyg och luftfartyg tagas i anspråk med nyttjanderätt. Egendom, som kan antagas bliva förbrukad eller förstörd eller komma att väsentligen minska i värde, tages i anspråk med äganderätt. Annan egendom tages i anspråk med nyttjanderätt, såvida icke vederbörande militära myndighet finner lämpligt eller ägaren påfordrar, att egendomen övertages med äganderätt.

3 §.

Anfordran, som avses i 1 § första stycket a), skall, där så lämpligen låter sig göra, i första hand riktas till den, som å orten driver rörelse eller eljest mot ersättning tillhandagår allmänheten med vad som är i fråga.

Beträffande sättet för anfordran skall gälla vad som i motsvarande avseende är stadgat om rekvisition.

4 §.

Ersättning för tillhandahållande av egendom enligt denna lag utgår enligt de grunder, som gälla beträffande rekvirerad egendom; dock att vad i 12 § 1 mom. rekvisitionslagen stadgas därom, att ersättning för egendom i vissa fall ej skall utgå, icke skall äga tillämpning, då egendomen tillhandahålles enligt denna lag.

5 §.

I fråga om egendoms avlämnande och mottagande, om återställande av egendom efter nyttjande, om ersättnings bestämmande, om fullföljd av talan samt om ersättnings gäldande skola de beträffande rekvisition meddelade bestämmelserna äga motsvarande tillämpning.

De föreskrifter, som äro givna angående undantag från tillämpningen av bestämmelserna om rekvisition, skola iakttagas jämväl vid förfogande enligt denna lag.

6 §.

Vägrar eller försummar någon att fullgöra vad honom åligger på grund av anfordran enligt denna lag, äger vederbörande militära myndighet låta genom polismyndighetens försorg uttaga det begärda.

Den, som gör sig skyldig till vägran eller försummelse som nu sagts, dömes till dagsböter. Böterna tillfalla kronan.

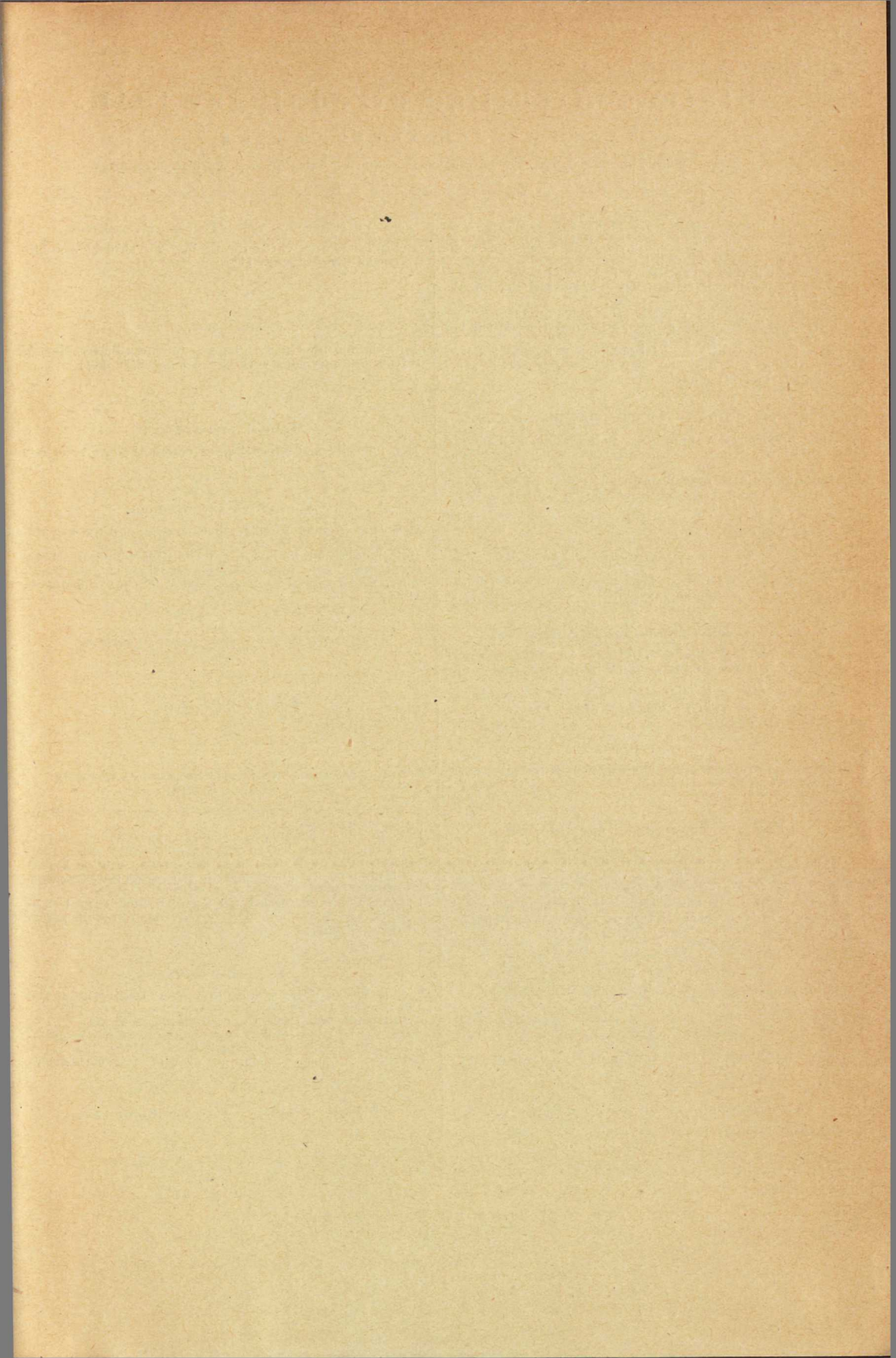
7 §.

Ställes del av krigsmakten, som avses i 1 §, på krigsfot, vare förordnandet såvitt avser denna del utan verkan från och med den dag rekvisition må äga rum för fyllande av dess behov; dock må enligt bestämmelserna i denna lag tagas i anspråk egendom, vars ägare eller innehavare redan anmodats ställa egendomen till förfogande.

8 §.

De närmare föreskrifter, som för tillämpningen av denna lag bliva erforderliga, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer. Genom densamma upphävas beredskapsförfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 297) och beredskapsförfogandeförordningen samma dag (nr 390).

Statens offentliga utredningar 1941

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Åtgärder för bekämpande av homosexualitetens samhällsfarliga yttringar. [3]
Förslag till rättegångsbalk. [7]
Lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m. m. 1. Lagtext. [8] 2. Motiv. [9]
Statistisk utredning rörande fri rättegång. [21]
Strafflagberedningens promemoria med förslag till lag om kastreering m. m. [25]
Strafflagberedningens utlåtande med förslag till lagstiftning ang. åtgärder mot homosexualitetens samhällsfarliga yttringar. [32]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

1938 års pensionssakkunniga. Betänkande med förslag till allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen. [10]
Betänkande ang. revision av tjänsteförteckningen i vad avser allmänna civilförvaltningen. Del 1. Lönegraderna A 1—A 29. [17]
Betänkande med förslag till ändrad lydelse av § 16 regeringsformen. [20]

Kommunalförvaltning.

Betänkande med förslag ang. underlättande av deltagandet i kommunala val. [28]

Statens och kommunernas finansväsen.

Betänkande med allmänna riktlinjer för åstadkommande av tidigare inbetalning av utskylder. Del 1. [5]
Del 2. [6]
Domänstyrelsens förslag till grunder för värdering av skog vid taxering av fastighet m. m. [23]

Politi.

Betänkande med förslag om inrättande av en statlig brandskola m. m. [11]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Utredning ang. byggnadskostnaderna. [4]
Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 1. Tiden augusti 1939—juni 1940. [18]
Socialvårdskommitténs betänkande. 3. Statistisk undersökning ang. fattigvårdens understödsverksamhet. [29]
Utredning om utlandssvenskarna. [36]

Hälso- och sjukvård.

Betänkande rörande bekämpande av vägghyra. [15]

Allmänt näringsväsen.

Betänkande med förslag till livsmedelsstadga m. m. [22]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Betänkande ang. fiskarens ekonomiska organisation och reglering av fiskmarknaden. [19]
Betänkande med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet. [24]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande ang. vattenförorening. 2. Tekniska och biologiska utredningar. [16]

Industri.

Betänkande med utredning och förslag till åtgärder för främjande av hantverk och småindustri. [14]

Handel och sjöfart.

Den svenska sjöfartsnäringens ekonomi åren 1936 och 1937. [34]

Kommunikationsväsen.

Betänkande med förslag till förstärkning av den allmänna väghållningen på landet m. m. [12]
Betänkande och förslag ang. förhållandet mellan arbetsuppgifter och löneställning vid statens järnvägar. Del 2. Distriktskanslierna. Del 3. Trafikavdelningen. [33]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Betänkande med förslag rörande restaureringen av Uppsala domkyrka. [2]
Förslag till revision av den svenska evangelieboken. [13]
Supplement nr 6 till Sveriges familjenamn 1920. [26]
Betänkande med utredning och förslag ang. läkarutbildningen. 1. Utbildningen till medicine licentiatexamen. [27]
Betänkande med förslag till lag ang. ändringar i vissa delar av lagen den 6 juni 1930 om församlingsstyrelse i Stockholm. [31]

Försvarsväsen.

Sociala försvarsberedskapskommittén. Betänkande. Del 3. Förslag till krigspensionsförordning m. m. [1]
Betänkande och förslag ang. soldatvården. [30]
Betänkande med förslag ang. utbildningen av värnpliktiga och fast anställt manskap vid armén. [35]
Betänkande ang. revision av gällande rekvisitionslagstiftning. [37]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.